

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Συγχωνεύσεις επιχειρήσεων: Νομοθετικό πλαίσιο και λογιστικοί
χειρισμοί υπό το πρίσμα του Ν.4601/2019»**

Όνοματεπώνυμο: ΟΥΡΑΝΙΑ ΜΑΜΑΛΟΥΚΑΚΗ (ΑΜ: ΜΔΟ1834)

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: ΑΡΙΣΤΕΑ ΣΙΝΑΝΙΩΤΗ-ΜΑΡΟΥΔΗ

Πειραιάς, 2020

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο «Συγχώνευση» επιχειρήσεων, Διαφορετικό Τύπος και Αρτιστικοί Χερσισοί από το π.π.σ.α του Ν. 4601/2019» - "Mergers and Acquisitions, Companies' Transformations, L. 4601/2019" έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/ τριας.....

Όνοματεπώνυμο..... ΜΑΛΑΠΟΥΚΑΚΗ ΟΥΡΑΝΙΑ.....

Ημερομηνία..... 29-07-2020

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους καθηγητές που είχα την τύχη να γνωρίσω κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Δίκαιο και Οικονομία» του Πανεπιστημίου Πειραιώς. Η επιστημονική τους κατάρτιση και η αφοσίωσή τους στο διδακτικό τους έργο κατέστησε καθοριστική τη συμβολή τους στην ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών, από τις οποίες πέραν των γνώσεων, απεκόμισα πολύ σημαντικά για την μετέπειτα πορεία μου εφόδια.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα τη διπλωματική μου εργασία καθηγήτρια, κυρία Αριστέα Σινανιώτη- Μαρούδη για τη συμβολή και τη στήριξή της σε κάθε στάδιο εκπόνησης αυτής, από την επιλογή του ανωτέρω ενδιαφέροντος και καθόλα επίκαιρου θέματος μέχρι την ολοκλήρωση αυτής.

Τέλος, ευχαριστώ πολύ την οικογένειά μου για τη συμπαράσταση που μου παρείχε όλο αυτό το διάστημα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Προς
Γραμματεία
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Δίκαιο και Οικονομία»

ΔΗΛΩΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

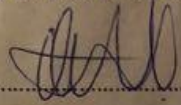
Ο/Η ΟΥΡΑΝΙΑ ΜΑΜΑΛΟΥΚΑΚΗ φοιτήτρια του ΔΠΜΣ ΔΟ του Πανεπιστημίου Πειραιώς, με
Α.Μ. ΜΔΟ 1834

σας γνωρίζω ότι **το θέμα της διπλωματικής μου εργασίας είναι:**

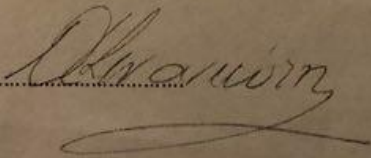
**«Συγχωνεύσεις επιχειρήσεων: Νομοθετικό πλαίσιο και λογιστικοί χειρισμοί υπό το
πρίσμα του Ν.4601/2019»**

Την επίβλεψή μου για την παραπάνω εργασία δέχθηκε να αναλάβει το μέλος ΔΕΠ:
ΑΡΙΣΤΕΑ ΣΙΝΑΝΙΩΤΗ-ΜΑΡΟΥΔΗ

Ο/Η Δηλών/ούσα
ΜΑΜΑΛΟΥΚΑΚΗ ΟΥΡΑΝΙΑ

Υπογραφή:.....

Σύμφωνη γνώμη μέλους ΔΕΠ:

Υπογραφή:.....

Έγκριση Δ/ντή ΔΠΜΣ.ΔΟ

Υπογραφή:.....

Τριμελής Επιτροπή:

1.
2.
3.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει στόχο την ευκρινή και αναλυτική παρουσίαση της διαδικασίας της διενέργειας των συγχωνεύσεων υπό το πρίσμα του νέου νομοθετικού πλαισίου που εισήχθη με τον Ν.4601/2019. Σε αυτό το πλαίσιο θα αναλυθεί αρχικά το νομικό σκέλος της νέας διαδικασίας. Προκειμένου δε για την πληρέστερη παρουσίαση του ζητήματος, θα επιχειρηθεί μία σύντομη πλην στοχευμένη ανάλυση των βασικών χαρακτηριστικών του προϊσχύσαντος νομικού καθεστώτος στο συγκεκριμένο αντικείμενο δικαίου, ώστε ο αναγνώστης να είναι σε θέση να κατανοήσει επαρκώς τις αλλαγές που επήλθαν υπό το νέο νομικό καθεστώς. Η προσέγγιση του νομικού ζητήματος στα πλαίσια της παρούσας εργασίας πραγματοποιείται μέσα από την επισκόπηση τόσο της ελληνικής νομοθεσίας, όσο και της ελληνικής νομολογίας. Εν συνεχεία, θα γίνουν αναφορές και στη φορολογική μεταχείριση αυτών, ως αυτή λαμβάνει χώρα υπό τα νέα δεδομένα.

Ειδικότερα, η δομή που επιλέχθηκε για την παρούσα εργασία έχει ως εξής: Στην εισαγωγή παρουσιάζονται οι λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου θέματος και μία γενική θεώρηση των εννοιών της επιχείρησης και της συγχώνευσης. Το πρώτο και το δεύτερο κεφάλαιο είναι αφιερωμένα στην ανάλυση της νομικής διαδικασίας που ακολουθείται, καθώς και στα διάφορα ειδικότερα ζητήματα που άπτονται αυτής. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύονται αρχικά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των συγχωνεύσεων, καθώς και η πορεία των συγχωνεύσεων στην Ελλάδα από τη δεκαετία του 1980 μέχρι και σήμερα. Εν συνεχεία επιχειρείται η περιληπτική έκθεση της διαδικασίας που λάμβανε χώρα για τη διενέργεια των συγχωνεύσεων πριν την εισαγωγή του Ν.4601/2019. Έτσι, στις υποενότητες αυτού αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά της διαδικασίας συγχωνεύσεων υπό το προϊσχύσαν νομικό καθεστώς, όπως η αρχή της ειδικότητας και ο κλειστός αριθμός των επιτρεπόμενων συγχωνεύσεων, η έννοια των «καταχρηστικών» συγχωνεύσεων και η ανάμειξη του φορολογικού δικαίου. Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται μία εισαγωγή στη νέα νομική πραγματικότητα του Ν.4601/2019 με την έκθεση κατ' αρχάς των βασικών στόχων και των βασικών καινοτομιών της νέας πλέον διαδικασίας που ακολουθείται στις συγχωνεύσεις. Ακολουθεί η αναλυτική παρουσίαση της διαδικασίας της συγχώνευσης με τη μέθοδο της απορρόφησης, όπως αυτή απαρτίζεται από τη σύνταξη του σχεδίου της σύμβασης και την εξέταση αυτού από εμπειρογνώμονες, τη λήψη της απόφασης από τους εταίρους ή τους μετόχους, την κατάρτιση της σύμβασης συγχώνευσης και τον έλεγχο νομιμότητας αυτής. Παράλληλα, εξετάζονται ζητήματα όπως η προστασία των εταιρικών δανειστών και των μετόχων ή των εταίρων της μειοψηφίας, τα αποτελέσματα της συγχώνευσης και η ακύρωση

της διαδικασίας. Εν συνεχεία περιγράφεται η διαδικασία που ακολουθείται, ομοίως, στη διαδικασία της συγχώνευσης με τη μέθοδο της σύστασης νέας εταιρείας, καθώς και στην περίπτωση της εξαγοράς. Το τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας πραγματεύεται το φορολογικό πλαίσιο αντιμετώπισης της διαδικασίας συγχωνεύσεως, εξετάζοντας θέματα μείζονος σημασίας, όπως η διατήρηση ισχύος των διατάξεων που παρέχουν ποικίλα φορολογικά ευεργετήματα, καθώς και η αντιμετώπιση της φοροαποφυγής στην περίπτωση των εταιρικών μετασχηματισμών, όπως η συγχώνευση. Τέλος, εκτίθενται τα συμπεράσματα και η συγκεντρωτική βιβλιογραφία της παρούσας εργασίας.

Συντομογραφίες

Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Γ.Ε.ΜΗ.	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
ΔΕΕ	ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΙΩΝ (Νομικό περιοδικό)
ΔΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
εδ.	εδάφιο
επ.	επόμενα
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.	Ετερόρρυθμη Εταιρεία
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Π.Ε.	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
Ι.Κ.Ε.	Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία
κ.ν.	Κωδικοποιημένος Νόμος
Κ.Φ.Δ.	Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας
Κ.Φ.Ε.	Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος
Ν.	Νόμος
Ν.Δ.	Νομοθετικό διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (Νομικό περιοδικό)
νπ	νομικό πρόσωπο
Ο.Ε.	Ομόρρυθμη Εταιρεία
ο.π.	όπου παραπάνω
παρ.	παράγραφος
Π.Δ.	Προεδρικό διάταγμα
ΠΟΛ	Πολυγραφημένη Υπουργική Εγκύκλιος
ΣΑΔΦ	Σύμβαση Απαγόρευσης Διπλής Φορολογίας
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	2
Περίληψη.....	4
Συντομογραφίες.....	6
Περιεχόμενα.....	8
Εισαγωγή.....	11
Λόγοι επιλογής θέματος.....	11
Εννοιολογικός προσδιορισμός.....	11
Βιβλιογραφία.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Συγχωνεύσεις επιχειρήσεων.....	18
1.1. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των συγχωνεύσεων.....	18
1.2. Οι συγχωνεύσεις στην ελληνική οικονομία.....	20
1.3. Προϊσχύσαν θεσμικό πλαίσιο.....	21
1.3.1. Αρχή της ειδικότητας (κλειστός αριθμός).....	22
1.3.2. «Καταχρηστικές» συγχωνεύσεις.....	24
1.3.3. Η «ανάμειξη» του φορολογικού δικαίου.....	25
1.4. Συμπεράσματα.....	27
1.5. Βιβλιογραφία.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Οι Συγχωνεύσεις μετά τον Ν.4601/2019.....	30
2.1. Κύριοι στόχοι και πρότυπο του νόμου.....	30
2.2. Βασικές καινοτομίες.....	31
2.3 Η διαδικασία συγχώνευσης με απορρόφηση.....	33
2.3.1. Σχέδιο σύμβαση συγχώνευσης.....	34
2.3.2. Εξέταση σχεδίου συγχώνευσης από εμπειρογνώμονα.....	36
2.3.3. Λήψη απόφασης από τη συνέλευση.....	38
2.3.4. Κατάρτιση και τύπος της σύμβασης.....	40
2.3.5. Έλεγχος νομιμότητας.....	40
2.4. Προστασία των πιστωτών και των μετόχων ή εταίρων.....	41
2.4.1. Προστασία των πιστωτών.....	41
2.4.2. Προστασία των μετόχων ή των εταίρων.....	43
2.5. Αποτελέσματα της συγχώνευσης.....	46
2.6. Ακύρωση της συγχώνευσης.....	48
2.6.1. Έλλειψη εταιρικής απόφασης ή ελαττωματική εταιρική απόφαση.....	48
2.6.2. Ελαττωματικός προληπτικός έλεγχος νομιμότητας.....	51

2.7.Εναλλακτικοί τρόποι συγχώνευσης.....	52
2.7.1. Η συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας.....	52
2.7.2. Η εξαγορά.....	53
2.8. Συμπεράσματα.....	53
2.9. Βιβλιογραφία.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Το φορολογικό πλαίσιο των συγχωνεύσεων.....	56
3.1. Φορολογικά κίνητρα	56
3.2. Ειδικά φορολογικά ζητήματα	64
3.2.1. Η ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού.....	64
3.2.2. Η προβληματική της μεταφοράς αποτελεσμάτων.....	67
3.3. Φοροαποφυγή και αντικαταχρηστικές διατάξεις.....	67
3.4. Συμπεράσματα.....	70
3.5. Βιβλιογραφία.....	71
Τελικά Συμπεράσματα.....	73
Συγκεντρωτική Βιβλιογραφία.....	74

Εισαγωγή

Λόγοι επιλογής θέματος

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος της παρούσας διπλωματικής εργασίας συνδέεται άρρηκτα με τις εξελίξεις της σύγχρονης αγοράς και την ανάγκη μίας εκσυγχρονιστικής νομοθετικής παρέμβασης στο πεδίο δράσης των επιχειρήσεων. Στα πλαίσια του σύγχρονου οικονομικού περιβάλλοντος, ο ανταγωνισμός, οι ταχύτατες εξελίξεις και οι συνεχείς προκλήσεις, οδηγούν συχνά τις επιχειρήσεις να αναζητήσουν λύσεις, οι οποίες δύνανται να εξασφαλίσουν την αύξηση της ισχύος τους και τη βελτίωση ή ενδεχομένως την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους. Η συγκέντρωση των επιχειρήσεων, ιδίως, υπό τη νομική μορφή της συγχώνευσης, φαίνεται να αποτελεί πλέον μία από τις συνηθέστερες επιλογές, στην οποία καταφεύγουν οι επιχειρήσεις προκειμένου να πετύχουν τους ανωτέρω στόχους τους.

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο, εξάλλου, των εταιρικών μετασχηματισμών, το οποίο πρόσφατα ξεκίνησε να ισχύει στη χώρα μας με τη θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019, φαίνεται ότι ήλθε να αλλάξει πολλά από τα δεδομένα μέχρι σήμερα στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Εννοιολογικός προσδιορισμός

Ως επιχείρηση σύμφωνα με την οικονομική επιστήμη νοείται ένας οικονομικός οργανισμός, μια παραγωγική-οικονομική μονάδα που συνδυάζει και αξιοποιεί τους παραγωγικούς συντελεστές (φύση, εργασία, κεφάλαιο) προκειμένου να παράγει προϊόντα ή υπηρεσίες, τα οποία διαθέτει στη συναλλακτική αγορά, επιδιώκοντας την πραγματοποίηση ενός αντικειμενικού σκοπού, που συνήθως είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους.

Στην ημεδαπή έννομη τάξη δεν προσδιορίζεται από το νόμο η έννοια της επιχείρησης. Κατά πάγια δε άποψη της νομολογίας, αλλά και της θεωρίας, ως επιχείρηση νοείται το σύνολο των πραγμάτων, των δικαιωμάτων και των άυλων αγαθών, τα οποία είναι οργανωμένα σε μία οικονομική ενότητα υπό ενιαίο φορέα, προς επίτευξη οικονομικών (παραγωγικών) σκοπών και κέρδους.¹ Στη νομολογία, εξάλλου, χρησιμοποιείται συχνά η έννοια της επιχείρησης ως

¹Μπαλής Γ., Γενικά Αρχαί του Αστικού Δικαίου, Εκδοτικός οίκος Αφοί Π. Σάκκουλα 1961, σ. 450, ΑΠ 400/1978 ΝοΒ 27. 182

κριτήριο για να αποδοθεί η ιδιότητα της εμπορικότητας στο φορέα που ασκεί την επιχειρηματική δραστηριότητα.²

Πάγια άποψη της θεωρίας είναι ότι: «η επιχείρηση δεν αποτελεί κατά το ισχύον δίκαιο υποκείμενο δικαίου»³. Οι επιχειρήσεις, ως οικονομικοί οργανισμοί εμφανίζονται και δρουν στην αγορά υπό διάφορες μορφές, ανάλογα με το φορέα της οικονομικής δραστηριότητας της επιχείρησης, ο οποίος μπορεί να είναι είτε φυσικό, είτε νομικό πρόσωπο. Έτσι, οι επιχειρήσεις διακρίνονται στις ατομικές επιχειρήσεις, στις εταιρείες και στις συλλογικές επιχειρήσεις, όπως είναι οι διάφοροι συνεταιρισμοί, σύλλογοι και σωματεία. Εταιρεία υπό την ευρεία έννοια, αποτελεί κάθε ένωση προσώπων που ιδρύεται με δικαιοπραξία για την επιδίωξη κοινού σκοπού⁴, εμπορικού ή άλλου. Ως εκ τούτου, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου δεν περιλαμβάνονται στην έννοια της εταιρείας, αφ' ης στιγμής η ίδρυσή τους δεν εξαρτάται από την κατάρτιση δικαιοπραξίας. Επιπροσθέτως, εταιρεία δεν αποτελεί η κοινωνία που ιδρύεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 785 επ. του Αστικού Κώδικα, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή δεν επιδιώκεται από τα μέρη ένας κοινός σκοπός. Οι κοινωνοί είναι απλά φορείς ενός κοινού δικαιώματος. Στο ευρύ φάσμα της έννοιας της εταιρίας δεν περιλαμβάνεται, εξάλλου, ούτε το ίδρυμα⁵, καθώς ελλείπει στην συγκεκριμένη περίπτωση το στοιχείο της ένωσης προσώπων.

Οι εταιρείες, ως νομικά πρόσωπα, διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν. Ειδικότερα, εκτός από τις εμπορικές εταιρείες, οι οποίες έχουν αμιγώς εμπορικό-κερδοσκοπικό σκοπό, στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, εμφανίζονται και δρουν ενώσεις προσώπων, όπως η αστική εταιρεία (741 ΑΚ), η οποία στοχεύει στην επιδίωξη ενός κοινού σκοπού, ιδίως οικονομικού, χωρίς απαραίτητα να περιλαμβάνεται στον σκοπό αυτό και το στοιχείο της επίτευξης κέρδους. Τη νομική μορφή της αστικής εταιρείας λαμβάνουν οι διάφορες εταιρείες ελεύθερων επαγγελματιών, όπως γιατρών, δικηγόρων⁶ κτλ.

² Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη «ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Τόμος Ι ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2000, ο.π. σελ.231

³ Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη «ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Τόμος Ι ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2000, ο.π. σελ.232

⁴ Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ» Εκδόσεις Σάκκουλα 2019, ο.π. σελ.3 υποενότητα Β παρ.11

⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 108 ΑΚ: «Αν με ιδρυτική πράξη, μια περιουσία ορίστηκε για να εξυπηρετηθεί ορισμένος σκοπός, το ίδρυμα αποκτά προσωπικότητα με διάταγμα που εγκρίνει τη σύστασή του».

⁶ Άρθρο 49 παρ.1 Ν.4194/2019: ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ: «1. Αστική Επαγγελματική Δικηγορική εταιρεία (στο εξής η «Δικηγορική Εταιρεία» ή η «Εταιρεία») επιτρέπεται να συσταθεί μόνο μεταξύ εν ενεργεία δικηγόρων (στο εξής οι «Εταίροι») με αποκλειστικό σκοπό την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών (οπουδήποτε, εντός ή εκτός Ελλάδος) και τη διανομή αποκλειστικά μεταξύ των Εταίρων (κατά τη

Στην περίπτωση των εμπορικών εταιρειών, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει έναν περιορισμένο- κλειστό αριθμό νομικών τύπων που δύναται να λάβει η εταιρεία για την πραγμάτωση του σκοπού της.

Ως εμπορικός σκοπός, εξάλλου, θεωρείται η διενέργεια πρωτότυπα εμπορικών πράξεων⁷ και οι εταιρείες που χαρακτηρίζονται εμπορικές κατά το ουσιαστικό σύστημα, λόγω ακριβώς του σκοπού τους, είναι η ομόρρυθμη και η ετερόρρυθμη εταιρεία.

Ωστόσο, εμπορικές δύνανται να χαρακτηρισθούν και ορισμένες εταιρείες ανεξαρτήτως της επιδίωξης εκ μέρους τους εμπορικού σκοπού, οι οποίες αποκτούν την εμπορική ιδιότητα απευθείας από το νόμο. Αυτές αποτελούν τις εμπορικές εταιρείες κατά το τυπικό σύστημα και διακρίνονται στην ανώνυμη εταιρεία, στην εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, στην ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρεία, στην ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρεία, στην ευρωπαϊκή εταιρεία και στον συνεταιρισμό.

Εν προκειμένω και για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας, θα εστιάσουμε στις εμπορικές εταιρείες που αναγνωρίζονται από το δίκαιό μας και οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν υποκείμενα συγχώνευσης. Οι ατομικές επιχειρήσεις, ως φορείς επιχειρήσεων αντιθέτως, δεν μπορούν πλέον να αποτελέσουν υποκείμενα συγχωνεύσεως.

Αρχικά και πριν τον προσδιορισμό της έννοιας της συγχώνευσης, πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή αποτελεί ένα είδος εταιρικού μετασχηματισμού. Η έννοια του μετασχηματισμού, στην οποία έχει βασιστεί και το νέο νομοθέτημα υπ' αριθμόν 4601/2019, προέρχεται από το χώρο της οικονομικής επιστήμης, όπου χρησιμοποιείται κυρίως για την απόδοση της έννοιας της μεταβολής του φορέα της άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.⁸ Στο χώρο της νομικής επιστήμης ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις νομικές ενέργειες και διαδικασίες της ως άνω μεταβολής του φορέα της άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.⁹ Έχει διατυπωθεί, μάλιστα, η άποψη ότι η έννοια του μετασχηματισμού είναι έννοια γένους, η

μέθοδο, που θα συμφωνούν κατά την αδέσμευτη κρίση τους) των συνολικών κερδών, που θα προκύπτουν από τη δραστηριότητα της εταιρείας»

⁷ Ευάγγελος Εμμ. Περάκης -Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ- ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ» Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2013, ο.π. σελ 152 παρ. Ι

⁸ Δ. Αυγητίδης «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ΔΕΕ 02/2019 Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, ο.π. σελ.162, ενότητα Α παρ.1

⁹ Πρώτη φορά εμφανίζεται στο χώρο του φορολογικού δικαίου στο Ν.2166/1933 , ενώ νομολογιακά εμφανίζεται στην ΑΠ 217/1934, η οποία αφορούσε μετασχηματισμό Ο.Ε. σε Ε.Ε.

οποία καλύπτει κάθε περίπτωση μεταβολής του φορέα επιχείρησης.¹⁰ Έτσι, σύμφωνα με το εταιρικό δίκαιο ως «μετασχηματισμοί» επιχειρήσεων νοούνται οι διεπόμενες από το εταιρικό δίκαιο πράξεις και διαδικασίες με τις οποίες μεταβάλλεται η υπόσταση ενός εταιρικού φορέα, χωρίς κατά κανόνα να μεσολαβήσει λύση και εκκαθάρισή του, ούτε μεταβίβαση των περιουσιακών του στοιχείων με τους κανόνες της ειδικής διαδοχής.¹¹ Η διαδικασία που ακολουθείται είναι εκείνη της «οιονεί καθολικής διαδοχής». Στους εταιρικούς μετασχηματισμούς ανήκουν η συγχώνευση, η διάσπαση και η μετατροπή. Στα πλαίσια και για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας θα μας απασχολήσει η περίπτωση της συγχώνευσης ως είδος εταιρικού μετασχηματισμού.

Η έννοια της συγχώνευσης, εξεταζόμενη από τη σκοπιά των οικονομικών αποτελεσμάτων αυτής, αποτελεί μία μορφή συγκέντρωσης των επιχειρήσεων¹² και συνένωσης των περιουσιακών τους στοιχείων, οι οποίες συνεχίζουν την παραγωγική τους δραστηριότητα, αποβάλλοντας τη διοικητική τους αυτοτέλεια και υπαγόμενες σε ενιαίο πλέον επιχειρηματικό φορέα.¹³ Η συγχώνευση, ως εταιρικός μετασχηματισμός, μπορεί κατ' αρχήν να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους, είτε με απορρόφηση, είτε με σύσταση νέας εταιρείας.

Η συγχώνευση έχει απασχολήσει ιδιαίτερα την επιστήμη αναφορικά τη νομική φύση αυτής. Οι δύο βασικές αντικρουόμενες απόψεις που έχουν διατυπωθεί από μέρη της θεωρίας διαφοροποιούνται στο ζήτημα της περάτωσης της νομικής προσωπικότητας της απορροφούμενης ή των συγχωνευόμενων εταιρειών στην περίπτωση που η συγχώνευση πραγματοποιείται με σύσταση νέας εταιρείας.

Αναλυτικότερα, η κρατούσα άποψη υποστηρίζει ότι η συγχώνευση αποτελεί μία σύνθετη νομική διαδικασία, με την οποία επέρχεται η απόκτηση με καθολική διαδοχή από υφιστάμενη ή νεοϊδρυόμενη εταιρεία των περιουσιακών στοιχείων άλλων εταιρειών, οι οποίες λύονται χωρίς εκκαθάριση.¹⁴

¹⁰ Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ» ΤΟΜΟΣ 8 Μετασχηματισμοί εταιριών, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2001 ο.π. Μαρίνος αρ.1 σελ.71

¹¹ Δ. Αυγητίδης «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ΔΕΕ 02/2019 Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, ο.π. σελ.162 ενότητα Α παρ.1

¹² Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη «ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Τόμος Ι ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2000, ο.π. σελ.300 Κεφ. VIII

¹³ Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ» ΤΟΜΟΣ 8 Μετασχηματισμοί εταιριών, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2001, ο.π. Σελ.32 παρ.8

¹⁴ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ. 1 παρ.3

Η πρώτη δε εξ' αυτών των εταιρειών, η οποία κατά το πέρας της διαδικασίας αποκτά δυνάμει καθολικής διαδοχής τα περιουσιακά στοιχεία των άλλων ονομάζεται «επωφελούμενη» εταιρεία, ενώ οι τελευταίες ονομάζονται «συγχωνευόμενες». Έτσι, αφενός μεν αποφεύγεται η πολύπλοκη, χρονοβόρα και ασύμφορη οικονομικά διαδικασία της μεταβίβασης των επί μέρους περιουσιακών στοιχείων της εξαφανιζόμενης εταιρείας με ειδική διαδοχή, αφετέρου δε εξασφαλίζεται η ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση που επιφυλάσσει το νομοθετικό πλαίσιο για τις συγχωνεύσεις.

Είναι προφανές, ότι η ως άνω άποψη τίθεται υπέρ της περάτωσης της νομικής προσωπικότητας και στις δύο μορφές συγχώνευσης που γνωρίζει το δίκαιό μας, είτε με την περάτωση των συγχωνευόμενων εταιρειών στην περίπτωση σύστασης νέας εταιρείας, είτε με την περάτωση του νομικού προσώπου της απορροφώμενης εταιρείας στην περίπτωση της συγχώνευσης με απορρόφηση.

Με άλλη διατύπωση ο ορισμός της συγχώνευσης αποδίδεται ως η νομική ένωση δύο εταιριών που συνίσταται στην κατόπιν συμφωνίας, συνένωση των περιουσιών τους, κατά τρόπο, ώστε μία, τουλάχιστον εκ των συγχωνευομένων εταιρειών παύει να υπάρχει, οι δε εταίροι της να μετέχουν, εφεξής στις απομένουσες εταιρείες ή στη συσταίνόμενη εταιρεία.¹⁵ Στην ως άνω απόδοση του όρου αποτυπώνεται, επίσης, με ευκρίνεια το βασικό στοιχείο της περάτωσης της νομικής προσωπικότητας.

Η μη κρατούσα άποψη, αντιτίθεται στην θεωρία της περάτωσης της νομικής προσωπικότητας της εξαφανιζόμενης εταιρείας κατά τη διαδικασία της συγχώνευσης και ορίζει τη συγχώνευση ως μία απλή τροποποίηση των καταστατικών των συμμετεχόντων εταιρειών προς το σκοπό της ένωσης των προσωπικών και περιουσιακών τους στοιχείων υπό ενιαίο φορέα με άρση της νομικής τους αυτοτέλειας.¹⁶

Ως ανωτέρω ελέχθη, το δίκαιο της συγχώνευσης, το οποίο έχει ενωσιακή προέλευση και ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την τρίτη εταιρική οδηγία για τις συγχωνεύσεις κεφαλαιουχικών εταιρειών¹⁷, προβλέπει δύο τρόπους με τους οποίους αυτή μπορεί να

¹⁵ Σπυρίδων Δ. Ψυχομάνης, ΔΙΚΑΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ Β' ΕΚΔΟΣΗ 2017, ο.π. σελ. 416, Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2019, ο.π. σελ.614 παρ.9

¹⁶ Κ.Γ. Παμπούκης, «Δίκαιο Ανώνυμης Εταιρείας» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ Α.Ε. 1991, ο.π. σελ. 185, Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ» ΤΟΜΟΣ 8 Μετασχηματισμοί εταιριών, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2001, ο.π. Σελ.32 παρ.8

¹⁷ Νικόλαος Κ. Ρόκας ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ 9^η έκδοση ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2019, ο.π. σελ .614 παρ.9

επιτευχθεί, ήτοι τη συγχώνευση με απορρόφηση και τη συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας.

Στην πρώτη περίπτωση, δηλαδή στην συγχώνευση με απορρόφηση, μία ή περισσότερες εταιρείες (απορροφώμενες) μεταβιβάζουν σε μία άλλη υφιστάμενη εταιρεία (απορροφώσα), ύστερα από τη λύση τους και χωρίς να μεσολαβήσει εκκαθάριση αυτών το σύνολο της περιουσίας τους, ήτοι το σύνολο του ενεργητικού και του παθητικού τους.¹⁸ Κατά τη διαδικασία της συγχώνευσης με απορρόφηση παραδίδονται στους μετόχους ή εταίρους των απορροφώμενων εταιρειών, ανάλογα με τη νομική μορφή των εταιρειών που συγχωνεύονται, οι μετοχές ή εταιρικές συμμετοχές της απορροφώσας εταιρείας. Συνήθης είναι και η καταβολή προς αυτούς χρηματικού ποσού, το οποίο, όμως, δεν υπερβαίνει το δέκα τοις εκατό (10%) της ονομαστικής αξίας των εταιρικών συμμετοχών που διατίθενται ή, σε περίπτωση έλλειψης ονομαστικής αξίας, της λογιστικής τους αξίας. Η απορροφώσα εταιρεία, άλλωστε, εξακολουθεί να υφίσταται σε αντίθεση με τις απορροφώμενες, των οποίων η νομική προσωπικότητα παύει να υπάρχει.

Στην περίπτωση της συγχώνευσης με σύσταση νέας εταιρείας, δύο ή περισσότερες εταιρείες (συγχωνευόμενες) μεταβιβάζουν σε μία νέα εταιρεία που ιδρύουν, ύστερα από τη λύση τους και χωρίς να τεθούν σε εκκαθάριση, το σύνολο των περιουσιακών τους στοιχείων και των υποχρεώσεών τους.¹⁹ Εν προκειμένω, όπως και στην περίπτωση της συγχώνευσης με απορρόφηση παραδίδεται ως αντάλλαγμα στους μετόχους ή εταίρους των συγχωνευομένων εταιρειών, ανάλογα με τη νομική μορφή τους μορφής, μετοχές ή εταιρικά μερίδια της νέας εταιρείας ή καταβάλλεται σε αυτούς χρηματικό ποσό, το οποίο δεν υπερβαίνει το δέκα τοις εκατό (10%) της ονομαστικής αξίας των εταιρικών συμμετοχών που διατίθενται ή, σε

¹⁸ Άρθρο 6 παρ. 2 Ν.4601/2019 σύμφωνα με το οποίο: «Συγχώνευση με απορρόφηση είναι η πράξη με την οποία μία ή περισσότερες εταιρείες (απορροφώμενες) μεταβιβάζουν σε μία άλλη υφιστάμενη εταιρεία (απορροφώσα), ύστερα από λύση τους, χωρίς να τεθούν σε εκκαθάριση, το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεών τους, με τη διάθεση στους μετόχους ή στους εταίρους των απορροφώμενων εταιρειών εταιρικών συμμετοχών της απορροφώσας εταιρείας και ενδεχομένως με καταβολή χρηματικού ποσού, το οποίο δεν υπερβαίνει το δέκα τοις εκατό (10%) της ονομαστικής αξίας των εταιρικών συμμετοχών που διατίθενται ή, σε περίπτωση έλλειψης ονομαστικής αξίας, της λογιστικής τους αξίας».

¹⁹ Άρθρο 6 παρ. 4 Ν.4601/2019 σύμφωνα με το οποίο: «Συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας είναι η πράξη με την οποία δύο ή περισσότερες εταιρείες (συγχωνευόμενες) μεταβιβάζουν σε μία νέα εταιρεία, την οποία συνιστούν, ύστερα από λύση τους, χωρίς να τεθούν σε εκκαθάριση, το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεών τους, με τη διάθεση στους μετόχους ή στους εταίρους των συγχωνευομένων εταιρειών εταιρικών συμμετοχών της νέας εταιρείας και ενδεχομένως με καταβολή χρηματικού ποσού, το οποίο δεν υπερβαίνει το δέκα τοις εκατό (10%) της ονομαστικής αξίας των εταιρικών συμμετοχών που διατίθενται ή, σε περίπτωση έλλειψης ονομαστικής αξίας, της λογιστικής τους αξίας».

περίπτωση έλλειψης ονομαστικής αξίας, της λογιστικής τους αξίας. Οι μεταβιβάζουσες εταιρείες, εξάλλου, παύουν να αποτελούν αυτοτελή νομικά πρόσωπα και υποκείμενα δικαίου.

Ειδικά δε στην περίπτωση των ανωνύμων εταιρειών, με τη διαδικασία συγχώνευσης με απορρόφηση εξομοιώνεται από το νόμο η περίπτωση της εξαγοράς της περιουσίας μίας εταιρείας (εξαγοραζόμενης) από μία άλλη εταιρεία (εξαγοράζουσα), ύστερα από τη λύση της, χωρίς ωστόσο να ακολουθήσει διαδικασία εκκαθάρισης.²⁰ Κατά αυτόν τον τρόπο, επέρχονται τα ίδια αποτελέσματα που φέρει η συγχώνευση με απορρόφηση, ήτοι η μεταβίβαση της εταιρικής περιουσίας στην εξαγοράζουσα εταιρεία πραγματοποιείται με καθολική διαδοχή και η νομική προσωπικότητα της εξαγοραζόμενης εταιρείας περατώνεται. Η βασική δε διαφορά των δύο διαδικασιών έγκειται στη μη χορήγηση μετοχών της εξαγοράζουσας εταιρείας στους μετόχους των εξαγοραζομένων εταιρειών, αλλά αντί αυτών τους παραδίδεται ανάλογο χρηματικό ποσό, το οποίο προέρχεται από το τίμημα της εξαγοράς. Κρίνεται στο σημείο αυτό σκόπιμη η διάκριση της έννοιας της εξαγοράς που αναλύθηκε αμέσως ανωτέρω και είναι γνωστή με τον όρο «εμπράγματη» εξαγορά²¹ από την αγορά μετοχών μίας εταιρείας σε ποσοστό τέτοιο που απαιτείται για την απόκτηση του ελέγχου αυτής,²² η οποία, σαφώς δεν αποτελεί μορφή εταιρικού μετασχηματισμού και δεν εντάσσεται στο πεδίο ρύθμισης του Ν.4601/2019.

Βιβλιογραφία

- Δ. Αυγητίδης «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ΔΕΕ 02/2019 Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη «ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Τόμος Ι ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ, Εκδόσεις ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2000
- Μπαλής Γ., «Γενικά Αρχαί του Αστικού Δικαίου» Εκδοτικός οίκος Αφοί Π. Σάκκουλα 1961
- Κ.Γ. Παμπούκης, «Δίκαιο Ανώνυμης Εταιρείας» Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε. 1991

²⁰ Άρθρο 37 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις: έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

²¹ Νικόλαος Κ. Ρόκας ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 7^η ενημερωμένη έκδοση 2012, ο.π. σελ. 479 παρ.3, αλλιώς ως “asset deal”

²² Η λεγόμενη “share deal”

- Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ» ΤΟΜΟΣ 8 Μετασχηματισμοί εταιριών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2001
- Ευάγγελος Εμμ. Περάκης –Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ-ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2013
- Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 7^η ενημερωμένη έκδοση 2012
- Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ» Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε. 2019
- Σπυρίδων Δ. Ψυχομάνης, «ΔΙΚΑΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ», Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε. Β' έκδοση 2017
- ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», δημοσιευθείσα στον ιστότοπο www.taxheaven.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Συγχωνεύσεις επιχειρήσεων

1.1. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των συγχωνεύσεων

Το βασικό κίνητρο που ωθεί τις διάφορες επιχειρήσεις στην επιλογή της λύσης της συγχώνευσης, είναι η μεγιστοποίηση των κερδών τους. Οι φορείς των επιχειρήσεων που δρουν και δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της σύγχρονης αγοράς της ταχύτητας, της εξέλιξης και του ανταγωνισμού κρίνουν ότι η διαδικασία της συγχώνευσης είναι το μέσο επίτευξης του βασικού τους στόχου και της επικράτησής τους στην αγορά. Η άποψη αυτή, βέβαια, γίνεται κατανοητή ιδίως αν ληφθούν υπόψη τα διάφορα πλεονεκτήματα που συνδέονται άμεσα με τη διαδικασία της συγχώνευσης και δύνανται να προκύψουν από αυτή.

Ειδικότερα, η επιλογή της συγχώνευσης δύναται να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης και της οικονομικής ενίσχυσης των επιχειρήσεων, καθώς με τον τρόπο αυτό οι επιχειρήσεις είναι σε θέση να αξιοποιήσουν το συνολικό επιχειρησιακό και ανθρώπινο δυναμικό τους κι έτσι να επιτύχουν τη διατήρηση και επέκταση των μεριδίων τους στην

αγορά, την αποτελεσματικότερη προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών τους, καθώς και την κεφαλαιακή τους ενίσχυση και εξυγίανση.

Παράλληλα, μέσω της συγχώνευσης, καθίσταται εφικτή η δημιουργία «οικονομικών κλίμακας», οι οποίες συνδέονται με το πλεονέκτημα κόστους που προκύπτει με την αύξηση της παραγωγής ενός προϊόντος, πράγμα που σημαίνει ότι η παραγωγή είναι αποδοτικότερη όσο μεγαλύτερη είναι η κλίμακα, στην οποία αυτή λαμβάνει χώρα.²³ Οι οικονομίες κλίμακας είναι απαραίτητες προκειμένου για την εισαγωγή νέας τεχνολογίας και τη χρήση καινοτόμων μεθόδων management στην παραγωγή και τη διάθεση προϊόντων και υπηρεσιών, η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις είναι αρκετά δαπανηρή και συνεπάγεται την ανάληψη ιδιαίτερα μεγάλου επιχειρηματικού κινδύνου. Έτσι, η διαδικασία της συγχώνευσης παρέχει τη δυνατότητα στις εταιρείες να μειώσουν δραστικά τόσο τα λειτουργικά και τα έξοδα παραγωγής, όσο τα έξοδα μεταφοράς και συναλλαγής και ταυτόχρονα να επιτύχουν σημαντικά οφέλη για την κερδοφόρα λειτουργία της «επωφελούμενης» εταιρείας.

Η επιλογή, εξάλλου, της συγκέντρωσης των επιχειρήσεων συνιστά, ομολογουμένως, ανασταλτικό παράγοντα της ενδεχόμενης χρεοκοπίας των εταιρειών, αφού πέρα από το γεγονός της μείωσης των εξόδων των επιχειρήσεων, οι διάφοροι κίνδυνοι που ενδεχομένως ανακύπτουν, διαχέονται σε ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων. Υπό αυτό το πρίσμα, οι επιχειρήσεις μακροχρόνια ενδυναμώνονται και στέκονται ικανές να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες συνθήκες της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, του διεθνούς έντονου ανταγωνισμού και των συνεχών οικονομικών ζυμώσεων τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Ωστόσο, σε αρκετές περιπτώσεις συγχωνεύσεων, τα οικονομικά αποτελέσματα δεν είναι τα προσδοκώμενα με αποτέλεσμα να καθίσταται αναγκαία η εξέταση και των ενδεχόμενων μειονεκτημάτων της εν λόγω διαδικασίας.

Αναλυτικότερα, το διοικητικό και διαχειριστικό κόστος που συνεπάγονται οι συγχωνεύσεις είναι υψηλό, λαμβανομένου μάλιστα υπόψη του χρόνου και του χρηματικού κόστους που απαιτείται να καταβληθεί αμφιμερώς, ώστε να οργανωθεί και να διεκπεραιωθεί τελικά η διαδικασία συνένωσης.

²³ Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, Marc J. Melitz ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ Θεωρία και πολιτική 4^η βελτιωμένη έκδοση Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ 2016, ο.π. σελ.185 Οικονομίες κλίμακας και διεθνές εμπόριο: Μία επισκόπηση

Οι διάφορες δυσχέρειες και κωλύματα που προκύπτουν, όπως η σύζευξη της διαφορετικής φιλοσοφίας δράσης και κουλτούρας των επιχειρήσεων, τα διαφορετικά μισθολόγια, ο τρόπος και ο χρόνος παροχής επιδομάτων και παροχών, αλλά και εν γένει ο σχεδιασμός των μελλοντικών κινήσεων και ο τρόπος ανέλιξης των επιχειρήσεων αποτελούν ένα ακόμη αντικίνητρο στη διαδικασία συγκέντρωσης αυτών.

Τέλος, στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί το κοινωνικό κόστος που είναι ιδιαίτερα υψηλό, αφού σε ένα μεγάλο ποσοστό συγχωνεύσεων, παρατηρείται μείωση της απασχόλησης με απολύσεις προσωπικού, γεγονός που οδηγεί σε αντιδράσεις του κοινωνικού συνόλου και ειδικότερα των οργανωμένων συνδικαλιστικών ομάδων που αντιστέκονται σε κάθε συνθήκη που θεωρούν ότι πλήττει τα εργασιακά κεκτημένα.

1.2. Οι συγχωνεύσεις στην ελληνική οικονομία

Το φαινόμενο των συγχωνεύσεων στην Ελλάδα αποτέλεσε απόρροια των εξελίξεων τόσο στην Αμερική, όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο, όπου οι συγχωνεύσεις κατανέμονται χρονικά σε τέσσερις περιόδους. Στην πρώτη περίοδο (1892-1902), όπως και στη δεύτερη (1925-1930) οι συνηθέστερες περιπτώσεις συγχώνευσης επιχειρήσεων, ήταν εκείνες που διενεργούνταν μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων, προκειμένου αυτές να αποκτήσουν μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά και τελικά τον έλεγχο αυτής. Αργότερα, κατά τα έτη 1966-1968 λαμβάνουν χώρα αρκετές συγχωνεύσεις μεταξύ επιχειρήσεων που παράγουν διαφορετικά προϊόντα ή παρέχουν διαφορετικές υπηρεσίες, με κύριο στόχο τη διασφάλιση της αποτελεσματικότερης οργάνωσης και της αύξησης των κερδών. Στην τελευταία χρονική περίοδο, ήτοι από τη δεκαετία του 1980 έως και σήμερα, οι συγχωνεύσεις φαίνεται να συνδέονται άρρηκτα με την εξέλιξη των επιχειρήσεων, καθώς παρατηρείται η συγχώνευση μεγάλων εταιρειών και το φαινόμενο των διασυνοριακών συγχωνεύσεων, προκειμένου για τη διευκόλυνση της επέκτασης των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων τόσο σε εθνικό, όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο.

Στην ελληνική οικονομική πραγματικότητα, η εμφάνιση του φαινομένου των συγχωνεύσεων των επιχειρήσεων άργησε σε σχέση με το διεθνές περιβάλλον, με τις πρώτες συγχωνεύσεις να λαμβάνουν χώρα μόλις τη δεκαετία του 1980. Χαρακτηριστικό, μάλιστα, είναι ότι η ρύθμιση του δικαίου της συγχώνευσης που ίσχυε μέχρι τότε, όπως αυτή οριζόταν στο κ.ν.2190/1920 ήταν ατελής, ενώ οι διατάξεις που αποτέλεσαν το οργανωμένο και πλήρες νομοθετικό

πλαίσιο της διαδικασίας συγχωνεύσεως θεσμοθετήθηκαν και προστέθηκαν στο κ.ν.2190/1920 για τις ανώνυμες εταιρείες μόλις το 1987 με το π.δ. 498/1987²⁴.

Αργότερα, και ιδίως προς τα τέλη της δεκαετίας του 1990, ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις καταφεύγουν στην λύση της συγχώνευσης, γεγονός που συνδέεται, άλλωστε, με την άνθηση που γνώρισε η ελληνική κεφαλαιαγορά την περίοδο εκείνη και τη δυνατότητα ευκολότερης άντλησης επενδυτικών κεφαλαίων που αυτή συνεπαγόταν. Στην ενθάρρυνση, άλλωστε των συγχωνύσεων, έτειναν και οι διάφορες ρυθμίσεις αναπτυξιακών νόμων, όπως ο ν.2166/1993 με τις παρεχόμενες φορολογικές διευκολύνσεις ή απαλλαγές που προέβλεπαν για τη συγκεκριμένη διαδικασία.

Τα τελευταία χρόνια οι συγχωνεύσεις στην Ελλάδα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της επιχειρησιακής δράσης, ακόμη και την περίοδο της οικονομικής ύφεσης, καθώς όπως σημειώθηκε ανωτέρω αποτελούν ένα από τα πλέον δραστικά μέσα μείωσης των εξόδων των επιχειρήσεων, ώστε να επιβιώσουν τελικά στη σύγχρονη ανταγωνιστική αγορά. Χαρακτηριστικές, μάλιστα, είναι οι συγχωνεύσεις που έλαβαν χώρα στον εγχώριο τραπεζικό κλάδο εν μέσω της οικονομικής κρίσης, κατά τα έτη 2012-2013, οι οποίες και άλλαξαν ριζικά το σκηνικό του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Η συγκέντρωση των επιχειρήσεων, ωστόσο, δεν περιορίστηκε αποκλειστικά στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, αλλά επεκτάθηκε σημαντικά και στους κλάδους της ψυχαγωγίας, των ακινήτων, του λιανικού εμπορίου και των τηλεπικοινωνιών.

1.3. Προϊσχύσαν θεσμικό πλαίσιο

Υπό το κράτος του προηγούμενου νομικού καθεστώτος, το πεδίο ρύθμισης των εταιρικών μετασχηματισμών, μορφή των οποίων αποτελεί και η συγχώνευση, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα ομιχλώδες, δεδομένης της αποσπασματικότητας των ρυθμίσεων, αλλά και της έλλειψης συστηματικής συνοχής μεταξύ αυτών. Ειδικότερα, πριν τη θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019, δεν υπήρχε ένα ενιαίο νομικό πλαίσιο ρύθμισης των διάφορων μορφών εταιρικών μετασχηματισμών, ήτοι της συγχώνευσης, της διάσπασης και της μετατροπής. Ομοίως δε απουσίαζε από το νομικό πλαίσιο ένας ενιαίος μηχανισμός, ο οποίος να ρυθμίζει ομοιόμορφα τη διαδικασία της συγχώνευσης και να έχει εφαρμογή σε

²⁴ Άρθρα 68-80 κ.ν.2190/1920: Περί ανωνύμων εταιρειών

όλους τους εταιρικούς τύπους που αναγνωρίζει το δίκαιό μας. Έτσι, η πολυδιάσπαση των ρυθμίσεων στο πεδίο των εταιρικών μετασχηματισμών και ιδίως της συγχώνευσης που εξετάζεται στην παρούσα εργασία, είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την εμφάνιση τριών βασικών προβλημάτων, άμεσα συνδεδεμένων μεταξύ τους, τα οποία συνίστανται στην αρχή της ειδικότητας των επιτρεπόμενων συγχωνεύσεων, στις «καταχρηστικές» μορφές συγχωνεύσεων και στην «ανάμειξη» του φορολογικού δικαίου.²⁵

1.3.1. Αρχή της ειδικότητας (Κλειστός αριθμός)-«Γνήσιες» συγχωνεύσεις

Η έννοια της αρχή της ειδικότητας ή του κλειστού αριθμού (numerous clausus) των επιτρεπόμενων συγχωνεύσεων αντανακλά την κατάσταση που ίσχυε μέχρι πρότινος στην ελληνική νομοθεσία για τις συγχωνεύσεις και τους εταιρικούς μετασχηματισμούς εν γένει, σύμφωνα με την οποία, η συγκεκριμένη μορφή εταιρικού μετασχηματισμού, προβλεπόταν αποκλειστικά και μόνο για συγκεκριμένες κατηγορίες επιχειρήσεων. Αναλυτικότερα, στα διάφορα νομοθετήματα προβλεπόταν και ρυθμιζόταν αποκλειστικά²⁶:

i. η συγχώνευση μεταξύ ανωνύμων εταιρειών (άρθρα 68- 80 Κ.Ν. 2190/1920), όπως αυτά τροποποιήθηκαν και ισχύουν σύμφωνα με το π.δ. 498/87 για την εναρμόνιση του εθνικού δικαίου της συγχώνευσης με την τρίτη εταιρική οδηγία 78/855/ΕΟΚ ως αυτή τροποποιήθηκε με την οδηγία 2009/19/ΕΚ, αλλά και την οδηγία 2007/63/ΕΚ).²⁷

ii. η συγχώνευση μεταξύ εταιρειών περιορισμένης ευθύνης (άρθρο 54 και 55 Ν.3190/55).

iii. η συγχώνευση μεταξύ ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών (άρθρο 108-115 Ν.4072/2012).

iv. η συγχώνευση αγροτικών συνεταιρισμών του ίδιου βαθμού (άρθρο 33 ν.2169/93)²⁸.

v. η συγχώνευση αστικών συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων και των πιστωτικών συνεταιρισμών (άρθρο 10 παρ.4 ν.1667/86 και άρθρο 7 π.δ. 422/87).²⁹

²⁵ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ. 2 παρ.5

²⁶ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ. 2 παρ.6

²⁷ Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΕΣ» Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 7^η ενημερωμένη έκδοση 2012, ο.π. σελ. 469

²⁸ Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ» Τόμος 8 Μετασχηματισμοί εταιριών Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2001 ο.π. σελ.59

Παρατηρείται, δηλαδή, ότι η ρύθμιση των διάφορων περιπτώσεων συγχώνευσης υπό το προηγούμενο νομικό καθεστώς ήταν ιδιαίτερα ελλειμματική. Πέραν της απουσίας νομοθετικής πρόβλεψης για τη διενέργεια συγχώνευσης μεταξύ εταιριών διαφορετικού τύπου, νομοθετικά κενά παρουσιάζονταν και στον τρόπο με τον οποίο ήταν εφικτό να διενεργηθεί η συγχώνευση, υπό την έννοια ότι ενώ στην περίπτωση των ανωνύμων εταιριών, αυτές μπορούσαν να συγχωνευθούν και με τους δύο προβλεπόμενους τρόπους (απορρόφηση μίας εταιρείας από άλλη, σύσταση νέας εταιρείας), καθώς και με εξαγορά ενεργητικού και παθητικού από άλλη, στην περίπτωση συγχώνευσης μεταξύ δύο ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιριών ή δύο εταιριών περιορισμένης ευθύνης, οι προβλεπόμενες μορφές συγχώνευσης ήταν μόνο αυτές της απορρόφησης και της σύστασης νέας εταιρείας.³⁰

Η αρχή του «numerous clausus» των επιτρεπόμενων από το δίκαιό μας συγχωνεύσεων, διαμόρφωσε στο νομικό κόσμο ένα κλίμα χαρακτηριζόμενο από έντονες αμφιβολίες και διάφορες αντίθετες μεταξύ τους ερμηνείες και απόψεις αναφορικά με τις μη προβλεπόμενες εκ του νόμου-εφικτές δε- δυνατότητες συγχώνευσης μεταξύ άλλων μορφών επιχειρήσεων.

Έτσι, τμήμα της θεωρίας επηρεασμένο από την ανωτέρω άποψη περί της «αρχής της ειδικότητας» των επιτρεπόμενων συγχωνεύσεων, υποστήριζε ότι δεν είναι δυνατή η συγχώνευση μίας ανώνυμης εταιρείας με μία εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, εκτός και αν προηγηθεί η μετατροπή της τελευταίας σε ανώνυμη εταιρεία.³¹ Αντίθετη, ωστόσο, παρουσιάστηκε στο σημείο αυτό η άποψη της νομολογίας, η οποία στην περίπτωση της συγχώνευσης με απορρόφηση εταιρείας περιορισμένης ευθύνης από ανώνυμη εταιρεία, έκρινε ότι οι διατάξεις για τη συγχώνευση μεταξύ ανωνύμων εταιριών και μεταξύ εταιριών περιορισμένης ευθύνης.: *«είναι δεκτικές ανάλογης εφαρμογής και στην περίπτωση συγχώνευσης άλλων μορφών εταιριών, με την έννοια της από το νόμο οιονεί καθολικής διαδοχής...»*³² Σε ανάλογη δε περίπτωση συγχώνευσης με απορρόφηση ομόρρυθμης εταιρείας από ανώνυμη εταιρεία, η νομολογία απεφάνθη θετικά στηρίζοντας τη θέση της με το επιχείρημα περί συμβατότητας της λύσης αυτής με την γενική αρχή περί αυτονομίας της ιδιωτικής βουλήσεως, την οποία προβλέπει το άρθρο 361 ΑΚ.

²⁹ Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ» Τόμος 8 Μετασχηματισμοί εταιριών Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2001 ο.π. σελ. 59

³⁰ ΔΕΕ 02/2019 Δ. Αυγητίδης «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ο.π. σελ. 165 παρ.11

³¹ Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ» Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2012, ο.π. σελ. 470

³² ΑΠ 1043/2006 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 433/2005 ΧρίΔ 2005,733, ΕΦ ΑΘ 6432/1989 ΝΟΜΟΣ, η οποία αφορούσε σε συγχώνευση ΑΕ με ΕΠΕ χωρίς προηγούμενη μετατροπή της Ε.Π.Ε. σε Α.Ε.

1.3.2. «Καταχρηστικές» συγχωνεύσεις

Οι ρητά προβλεπόμενες μορφές συγχώνευσης στο εκάστοτε νομοθετικό πλαίσιο-καθεστώς ρύθμισης για τις προσωπικές και τις κεφαλαιουχικές εταιρείες ή τους συνεταιρισμούς χαρακτηρίζονται ως «γνήσιες» συγχωνεύσεις. Υπό αυτόν τον όρο, νοούνται όλες οι εκ του νόμου ρυθμιζόμενες συγχωνεύσεις, οι οποίες πραγματοποιούνται με τη λύση της μετασχηματιζόμενης εταιρείας, χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση και διανομή της εταιρικής περιουσίας της,³³ η οποία, εξάλλου, μεταβιβάζονταν στο νέο φορέα μέσω της καθολικής διαδοχής.

Εντούτοις, η ελλειμματική ρύθμιση του ζητήματος και η αγνόηση εκ μέρους του εταιρικού δικαίου ποικίλων μορφών συγχωνεύσεων που θα ήταν εφικτό να διενεργηθούν, οδήγησε στην πράξη στην υιοθέτηση και επικράτηση των λεγόμενων «καταχρηστικών» συγχωνεύσεων. Στην έννοια των «καταχρηστικών» συγχωνεύσεων περιλαμβάνεται το σύνολο των μορφών συγχώνευσης που καταλήγουν στο ίδιο οικονομικό αποτέλεσμα με τις ρυθμιζόμενες εκ του νόμου, ήτοι στη μεταβολή του μετασχηματιζόμενου επιχειρηματικού φορέα, η οποία, ωστόσο, επιτυγχάνεται με τα μέσα του κοινού περιουσιακού δικαίου, χωρίς τα προσόντα της καθολικής διαδοχής.³⁴ Πρόκειται, δηλαδή, για μία σειρά διαδικασιών, στις οποίες συγκαταλέγεται η λύση εταιρείας ή εταιρειών, η εκκαθάριση και η διανομή της εταιρικής περιουσίας, η ίδρυση νέας ή νέων εταιρειών και η εισφορά περιουσίας σε αυτήν που στοχεύουν στην επίτευξη ανάλογου αποτελέσματος, αποστασιοποιούμενες σαφώς από τους μηχανισμούς του εταιρικού δικαίου.³⁵ Η προσπάθεια κάλυψης του νομοθετικού κενού στο πεδίο των συγχωνεύσεων μέσω της υιοθέτησης στην καθημερινή πρακτική των «καταχρηστικών» συγχωνεύσεων αντιμετωπίστηκε με ιδιαίτερη επιφύλαξη, δεδομένης τόσο

³³ ΔΕΕ 05/2019 Δ. Διακόπουλος «Εισαγωγή στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών-Μια συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου» ο.π. σελ. 682 παρ. II

³⁴ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ. 2 παρ.8

³⁵ ΑΠ 968/2015 ΝΟΜΟΣ, η οποία ασχολείται με περίπτωση καταχρηστικής συγχώνευσης με απορρόφηση Ε.Π.Ε. από Α.Ε., αφού προηγήθηκε μετατροπή της Ε.Π.Ε. σε Α.Ε.

της αμφίβολης νομιμότητας αυτών όσο και της απώλειας του προνομίου της καθολικής διαδοχής, με την οποία αναπόφευκτα συνδέονται εκ της φύσεως τους.³⁶

1.3.3. Η «ανάμειξη» του φορολογικού δικαίου

Υπό το κράτος του προηγούμενου νομικού καθεστώτος, ήτοι πριν από τη θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019 για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς, μορφή των οποίων αποτελεί και η συγχώνευση, ως ελέγχθη παραπάνω, αποτελούσε συχνό φαινόμενο η «παρέμβαση» του φορολογικού δικαίου στο πεδίο του εταιρικού δικαίου, ιδίως δε σε ό,τι αφορούσε τις έννομες σχέσεις και συνέπειες μεταξύ των μετασχηματιζόμενων οντοτήτων, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του εταιρικού δικαίου, με τη σχέση των δύο κλάδων δικαίου να καθίσταται ιδιαίτερη και περίπλοκη. Αναλυτικότερα, η «ανάμειξη» του φορολογικού δικαίου εκδηλωνόταν ως φαινόμενο με τη θέσπιση διάφορων φορολογικών νόμων, στις ρυθμίσεις των οποίων περιλαμβάνονταν ποικίλες φορολογικές απαλλαγές για συγκεκριμένες μορφές εταιρικών μετασχηματισμών, ως κίνητρα για τη μεγέθυνση των επιχειρήσεων που δρούσαν στην αγορά. Χαρακτηριστικό, εξάλλου, παράδειγμα ήταν ο Ν.2166/1993, ο οποίος μεταξύ άλλων είχε πεδίο εφαρμογής σε κάθε διαδικασία απορρόφησης επιχειρήσεων οποιασδήποτε μορφής από υφιστάμενη ημεδαπή ανώνυμη εταιρεία ή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, σε κάθε διαδικασία συγχώνευσης ημεδαπών επιχειρήσεων με ημεδαπή ανώνυμη εταιρεία ή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, καθώς και σε κάθε διαδικασία συγχώνευσης μεταξύ ανωνύμων εταιρειών και συγχώνευσης αστικών συνεταιρισμών του Ν.1667/1986 με σκοπό την ίδρυση νέου αστικού συνεταιρισμού.³⁷ Πριν από τη θεσμοθέτηση του Ν.2166/1993, την ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση συγκεκριμένων μορφών συγχώνευσης διασφάλιζαν οι διατάξεις του Ν.Δ. 1297/1972, το οποίο σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτού είχε εφαρμογή: *«επί συγχωνεύσεων ή μετατροπής επιχειρήσεων οποιασδήποτε μορφής, σε ανώνυμη εταιρεία ή προς το σκοπό ίδρυσης ανώνυμης εταιρείας, καθώς και επί συγχωνεύσεως ή μετατροπής*

³⁶ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ. 2 παρ.8: *«Και είναι αλήθεια βεβαίως, ότι με την αρωγή των κανόνων του φορολογικού δικαίου (βλ. αμέσως στη συνέχεια, αριθ. 9 επ.) αλλά και την ευρηματικότητα των επαγγελματιών της πράξης (δικηγόρων, συμβολαιογράφων, ορκωτών ελεγκτών λογιστών κ.λπ.), διαπλάσθηκαν στην πρακτική των συναλλαγών νέες μορφές γνήσιων μετασχηματισμών, με ανάλογη συνδυαστική εφαρμογή διατάξεων που ισχύουν για τις ρητά προβλεπόμενες μορφές αυτών (λ.χ. απορρόφηση ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρείας από Ε.Π.Ε. ή ανώνυμη). Μολαταύτα, ελλείψει συγκεκριμένου ερείσματος στους κανόνες του εταιρικού δικαίου, η διάπλαση αυτή παραμένει ατελής και ξένη προς το σύστημα του τελευταίου, καταλείποντας ρυθμιστικά κενά και ελλείμματα προστασίας των μειοψηφούντων εταιρών και των πιστωτών και προκαλώντας ανασφάλεια δικαίου και αβεβαιότητα στους συναλλασσόμενους».*

³⁷ Άρθρο 1 Ν.2166/1993: Κεφαλαιαγορά- Επιχειρήσεις- Φορολογία- Δημόσια Κτήματα κλπ. ΝΟΜΟΣ

επιχειρήσεων οποιασδήποτε μορφής, εφόσον σε αυτές δεν περιλαμβάνεται ανώνυμη εταιρεία, σε εταιρεία περιορισμένης ευθύνης ή προς το σκοπό ίδρυσης εταιρείας περιορισμένης ευθύνης». Ανάλογα δε φορολογικά κίνητρα παρείχε και ο πρόσφατος Ν.4172/2013 για συγχωνεύσεις εταιρειών με απορρόφηση ή σύσταση νέας εταιρείας.³⁸

Είναι κοινά παραδεκτό ότι η βασική ανάγκη που οδήγησε στη θέσπιση των ως άνω νομοθετημάτων και στη σταδιακή εμπλοκή του φορολογικού νομοθέτη στο πεδίο του εταιρικού δικαίου ήταν η απλοποίηση της διαδικασίας της λογιστικής και φορολογικής μεταχείρισης των διαφόρων ειδών εταιρικών μετασχηματισμών, όπως και η συγχώνευση. Αυτή, άλλωστε, ήταν και η βασική αιτία της ευρείας εφαρμογής των φορολογικών αυτών νομοθετημάτων στην καθημερινή πρακτική. Ενδεικτικά αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση που προέβλεπε ο Ν.2166/1993 για τις συγχωνεύσεις των ανωνύμων εταιρειών όπου για την αποτίμηση των μεταβιβαζομένων περιουσιακών στοιχείων μεταξύ των εταιρειών που συμμετείχαν στη διαδικασία συγχωνεύσεως δεν εφαρμόζονταν οι αντίστοιχες διατάξεις του εταιρικού δικαίου, ήτοι του προϊσχύσαντος Κ.Ν.2190/1920 για τις ανώνυμες εταιρείες, αλλά η όλη διαδικασία λάμβανε χώρα με την ενοποίηση των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού των εταιρειών, όπως αυτά εμφανίζονταν στους ισολογισμούς που συντάσσονταν για αυτόν ακριβώς το σκοπό, δηλαδή στους λεγόμενους ισολογισμούς μετασχηματισμού και μεταφέρονταν ως στοιχεία ισολογισμού της νέας εταιρείας.³⁹ Η καινοτομία, δηλαδή που εισήχθη επί της ουσίας έγκειται στο ότι η απογραφή της εταιρικής περιουσίας από την εκτιμητική επιτροπή του άρθρου 9 του προϊσχύσαντος κ.ν.2190/1920 δεν ήταν αναγκαίο προαπαιτούμενο για την υλοποίηση της συγχώνευσης και αντί αυτής πραγματοποιούνταν λογιστική ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού είτε από την αρμόδια οικονομική εφορία στο πλαίσιο φορολογικού ελέγχου κατ' αίτηση των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων, είτε από ορκωτό ελεγκτή.⁴⁰ Πρέπει να σημειωθεί δε ότι και σε αυτή την περίπτωση προκειμένου για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της συγχώνευσης, χρησιμοποιούνταν τα προβλεπόμενα από το εταιρικό δίκαιο μέσα, δηλαδή τη σχετική απόφαση ελάμβαναν οι εταίροι κατά τη γενική συνέλευση, συντασσόταν συμβολαιογραφική

³⁸ Άρθρο 54 Ν.4172/2013:ΚΩΔ.ΦΟΡ.ΕΙΣΟΔ./ Διαθεσιμότητα/Φάρμακα/ Προσωρινή Διαταγή/ Εργατικά κλπ. ΝΟΜΟΣ

³⁹ Άρθρο 2 παρ.1 Ν.2166/1993: Κεφαλαιαγορά-Επιχειρήσεις-Φορολογία-Δημόσια κτήματα κλπ ΝΟΜΟΣ

⁴⁰ Άρθρο 3 παρ.2 Ν.2166/1993: Κεφαλαιαγορά-Επιχειρήσεις-Φορολογία-Δημόσια κτήματα κλπ ΝΟΜΟΣ

πράξη για τη σύμβαση συγχωνεύσεως και ακολουθούσε απόφαση της εποπτεύουσας αρχής, για την οποία τηρούνταν όλες οι προβλεπόμενες διατυπώσεις δημοσιότητας.⁴¹

Οι ανωτέρω απλουστευμένες διαδικασίες αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων παρά τη δόξα που γνώρισαν στην πράξη, δέχτηκαν οξεία κριτική κυρίως για τη συμβατότητά τους με το ενωσιακό δίκαιο. Ειδικότερα, υπό το κράτος ισχύος της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, στην οποία κωδικοποιούνται και προγενέστερες οδηγίες για τη συγχώνευση κεφαλαιουχικών εταιρειών, το τυπικό της προβλεπόμενης διαδικασίας αποτίμησης της εταιρικής περιουσίας και των υποχρεώσεων των εταιρειών που συμμετέχουν στη διαδικασία συγχώνευσης, καθίσταται ιδιαίτερα αυστηρό, καθώς περιλαμβάνει αφενός τη σύνταξη έκθεσης και ενημέρωσης του διαχειριστικού οργάνου για τη συγχώνευση και αφετέρου την εξέταση του σχεδίου από εμπειρογνώμονες.⁴²

1.4. Συμπεράσματα

Στο παρόν κεφάλαιο καθίσταται προφανές ότι η επιλογή της συγκέντρωσης των επιχειρήσεων υπό τη μορφή της συγχώνευσης, συνδέεται με πολλαπλά οφέλη και κίνητρα για τις επιχειρήσεις. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η διαδικασία της συγχώνευσης δεν ήταν άγνωστη στο προηγούμενο νομικό καθεστώς, ο τρόπος ρύθμισης αυτής δεν θεωρήθηκε πλήρης και αρκούντως ικανός να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις και τους ρυθμούς του σύγχρονου επιχειρηματικού κόσμου. Οι αποσπασματικές ρυθμίσεις, τα κενά δικαίου που αυτές δημιουργούσαν και οι «ερασιτεχνικές» απόπειρες επίλυσης των προβλημάτων που προέκυπταν, δήλωναν την επιβεβλημένη ανάγκη αντικατάστασης του παλαιού δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών, μεταξύ των οποίων και η συγχώνευση, από ένα σύγχρονο, απλοποιημένο και ενιαίο ρυθμιστικό πλαίσιο. Η αλλαγή αυτή επήλθε με τη θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019, ο οποίος ρυθμίζει κατά τρόπο αποκλειστικό τις έννομες συνέπειες ως προς τη νομική οντότητα των μετασχηματιζομένων οντοτήτων, ενώ παράλληλα τα λοιπά φορολογικά νομοθετήματα έχουν εφαρμογή μόνο σε ζητήματα φορολογικού δικαίου, ιδίως σε όσα σχετίζονται με την παροχή φορολογικών κινήτρων για τη διενέργεια του μετασχηματισμού.

⁴¹ Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ» Τόμος 8 Μετασχηματισμοί εταιριών Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2001 ο.π. σελ.60 παρ.102

⁴² Άρθρα 95 και 96 Οδηγία (ΕΕ) 2017/1132: Πτυχές του Εταιρικού Δικαίου ΝΟΜΟΣ

1.5. Βιβλιογραφία

- Δ. Αυγητίδης «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ΔΕΕ 02/2019, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Δ. Διακόπουλος «Εισαγωγή στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών-Μια συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου», ΔΕΕ 05/2019, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Κυριαζής Δ. «Συγχωνεύσεις και εξαγορές», Εκδόσεις Κωνσταντίνου Σμπίλια και Σια Ο.Ε., 2007
- Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη «ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Τόμος Ι ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ, Εκδόσεις ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2000
- Παπαδάκης Β. «Εξαγορές και Συγχωνεύσεις: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία», Αθήνα 2002
- Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ» Τόμος 8 Μετασχηματισμοί εταιριών Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2001
- Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΕΣ» Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 7^η ενημερωμένη έκδοση 2012
- Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, Marc J. Melitz ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ Θεωρία και πολιτική 4^η βελτιωμένη έκδοση Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ 2016, ο.π. σελ.185 Οικονομίες κλίμακας και διεθνές εμπόριο: Μία επισκόπηση
- ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», δημοσιευθείσα στον ιστότοπο www.taxheaven.gr
- Κ.Ν.2190/1920: «Περί ανωνύμων εταιρειών»
- Ν.3190/1955: «Περί εταιρειών περιορισμένης ευθύνης»
- Ν.4072/2012:«Αδειοδότηση/Εταιρείες/ΣύστασηΙ.Κ.Ε./Σήμα/Επενδύσεις/Φορολογία/Εκπαίδευση κλπ»
- Ν.1667/86 : «Αστικοί Συνεταιρισμοί»
- Π.Δ. 422/87: «Μητρώο αστικών συνεταιρισμών»
- Ν.2166/1933: Κεφαλαιαγορά- Επιχειρήσεις- Φορολογία- Δημόσια Κτήματα κλπ.
- Ν.Δ. 1297/1972: «Φορολογικά κίνητρα συγχωνεύσεων επιχειρήσεων»

- Ν.4172/2013:ΚΩΔ.ΦΟΡ.ΕΙΣΟΔ./ Διαθεσιμότητα/Φάρμακα/ Προσωρινή Διαταγή/ Εργατικά κλπ.
- Οδηγία (ΕΕ) 2017/1132: Πτυχές του Εταιρικού Δικαίου δημοσιευμένη στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠ 1043/2006, ΑΠ 968/2015, ΕΦ ΑΘ 6432/1989 δημοσιευμένες στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 433/2005 δημοσιευμένη στο νομικό περιοδικό Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (ΧΡΙΔ) Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα έτος 2005

2.1. Κύριοι στόχοι και πρότυπο νόμου

Η θεσμοθέτηση του νέου νομοθετικού πλαισίου για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς αποσκοπούσε στην επίτευξη σαφώς καθορισμένων στόχων. Οι βασικοί στόχοι των νέων ρυθμίσεων που εισήχθησαν με τον Ν.4601/2019 αναφορικά με τη νομική διαδικασία της συγχώνευσης ήταν οι εξής⁴³

(α) η συστηματοποίηση όλων των ρητά προβλεπόμενων από την ισχύουσα νομοθεσία μορφών μετασχηματισμών τόσο κατ' είδος (συγχωνεύσεις, διασπάσεις, μετατροπές), όσο και κατά εταιρική μορφή (μετασχηματισμοί μεταξύ ομοειδών και μεταξύ διαφορετικών εταιρικών μορφών),

(β) η πλήρωση των κενών και ασαφειών του υφιστάμενου νομικού πλαισίου ιδίως σε σχέση με μη ρητά ή χωρίς νομική πληρότητα προβλεπόμενες μορφές μετασχηματισμών, οι οποίες όμως, είτε θεωρούνται επιτρεπτές από τη νομολογία των δικαστηρίων και την πρακτική των αρμόδιων υπηρεσιών, είτε το επιτρεπτό τους τελεί υπό αμφισβήτηση,

(γ) η συμπλήρωση των μέχρι σήμερα αμέσως ή εμμέσως επιτρεπόμενων μετασχηματισμών με τη δυνατότητα οιοδήποτε είδους μετασχηματισμού μεταξύ ή με τη συμμετοχή οιασδήποτε μορφής επιχειρήσεων, ανεξαρτήτως εταιρικού τύπου, μεγέθους ή κατεύθυνσης (π.χ. όχι μόνο από το τυπολογικά μικρό προς το τυπολογικά μεγάλο, αλλά και το αντίστροφο),

(δ) η αποφυγή και εξάλειψη φαινομένων δυσαρμονίας και αξιολογικών αντινομιών μεταξύ του εν λόγω νομικού πλαισίου και αφενός του ισχύοντος ενωσιακού δικαίου περί συγχωνεύσεων και διασπάσεων κεφαλαιουχικών εταιρειών (Οδηγία 2017/1132/ΕΕ, Τίτλος II: «Συγχωνεύσεις και Διασπάσεις Κεφαλαιουχικών Εταιρειών»), καθώς και η λήψη υπόψη αντίστοιχων ενωσιακών πρωτοβουλιών (όπως η Πρόταση για την τροποποίηση της ανωτέρω Οδηγίας όσον αφορά τις διασυννοριακές μετατροπές, συγχωνεύσεις και διασπάσεις),

(ε) η ενσωμάτωση μορφών μετασχηματισμών που προβλέπονται σε αναπτυξιακούς-φορολογικούς νόμους, με πλήρη εφαρμογή σε αυτούς του εταιρικού δικαίου, με παράλληλη

⁴³ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ. 6 παρ.22

διατήρηση σε ισχύ των φορολογικών ρυθμίσεων για κίνητρα, ευεργετήματα και απαλλαγές, οι οποίες κρατούν την αυτοτέλειά τους, έτσι ώστε να υπάρξει ασφάλεια δικαίου (ουσιαστική και διαδικαστική) και πλήρης εναρμόνιση μεταξύ των δύο κλάδων διατάξεων.

Ο Ν.4601/2019 καταρτίστηκε με βασικό πρότυπο το γερμανικό δίκαιο⁴⁴ για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς, το οποίο εμπεριέχει ρυθμίσεις για όλες τις μορφές μετασχηματισμών και για κάθε είδος εταιρικού τύπου. Παράλληλα, βασική επιρροή υπήρξε και η Οδηγία 2017/1132/ΕΕ, στην οποία περιλαμβάνεται κωδικοποιημένη η τρίτη εταιρική οδηγία για τις συγχωνεύσεις με τις επανειλημμένες τροποποιήσεις της. Τέλος, λήφθηκε υπόψη και το ελληνικό δίκαιο και συγκεκριμένα ο κ.ν. 2190/1920 και ο Ν.4072/2012, όπου με τις κατάλληλες προσαρμογές, αξιοποιήθηκαν συγκεκριμένες διατάξεις προκειμένου για την κατάρτιση ενός εκσυγχρονισμένου και πλήρους νομοθετικού κειμένου.

2.2. Βασικές καινοτομίες

Ο νέος νόμος 4601/2019 ήρθε να αντικαταστήσει το κατακερματισμένο προϊσχύσαν νομικό καθεστώς ρύθμισης της διαδικασίας της συγχώνευσης και των εταιρικών μετασχηματισμών εν γένει, καλύπτοντας την πληθώρα των ρυθμιστικών κενών, των δυσλειτουργιών και των συγκρούσεων που συχνά εμφανίζονταν μέχρι τώρα κατά την εφαρμογή των διαφόρων νομοθετημάτων.

Πρωταρχικής σημασίας νεωτερισμός του νομοθετήματος είναι η διεύρυνση του φάσματος των επιτρεπτών περιπτώσεων συγχώνευσης, ήτοι του «κλειστού» αριθμού προκειμένου για τη διευκόλυνση της διενέργειάς τους. Σύμφωνα με το πνεύμα του νομοθέτη ο τιθέμενος περιορισμός στο προϊσχύσαν νομικό καθεστώς με τη δυνατότητα συγχώνευσης μόνο μεταξύ εταιρειών του ίδιου τύπου, ήτοι η συγχώνευση Α.Ε. με Α.Ε., Ε.Π.Ε. με Ε.Π.Ε. και Ι.Κ.Ε. με Ι.Κ.Ε., δε βρίσκει κανένα δικαιολογητικό, αλλά ούτε και δικαιοσυγκριτικό έρεισμα.⁴⁵ Εξάλλου, τόσο η θεωρία όσο και η νομολογία κρίνονται επισφαλής μέσα για την διεύρυνση του «κλειστού» αριθμού, όπως συχνά συνέβαινε με την αναλογική εφαρμογή διατάξεων που ίσχυαν για τις ρητά προβλεπόμενες στο νόμο «γνήσιες» μορφές μετασχηματισμών σε περιπτώσεις που δεν ρυθμίζονταν απευθείας εκ του νόμου (π.χ. απορρόφηση ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης

⁴⁴ Umwandlungsgesetz της 28-10-1994 όπως ισχύει

⁴⁵ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ. 4 παρ.14

εταιρείας από ανώνυμη εταιρεία ή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης). Ο νέος νόμος πρεσβεύει ότι η διαδικασία συγχωνεύσεως, όπως ισχύει και για τους λοιπούς εταιρικούς μετασχηματισμούς, θα είναι πλέον επιτρεπτή για όλες τις μορφές εμπορικών εταιρειών που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του, ακόμη και αν στη διαδικασία συμμετέχουν δύο ή περισσότερες εταιρείες διαφορετικού τύπου. Η βασική δηλαδή, αρχή των επιτρεπόμενων συγχωνεύσεων στο νέο νομικό καθεστώς του Ν.4601/2019 συνοψίζεται στο ότι: «όλοι μπορούν να συγχωνευτούν με όλους, όλοι μπορούν να απορροφήσουν όλους».⁴⁶ Τούτο όμως δεν σημαίνει και την αντίστοιχη εφαρμογή και των φορολογικών διατάξεων των επενδυτικών νόμων εν γένει, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω.

Εξάλλου, το πεδίο εφαρμογής του Ν.4601/2019 για τις συγχωνεύσεις και τους λοιπούς εταιρικούς μετασχηματισμούς ορίζεται ρητά στο άρθρο 2 αυτού, σύμφωνα με το οποίο: «Σε διαδικασία εταιρικού μετασχηματισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος, μπορεί να υποβληθούν ή να μετάσχουν οι ακόλουθες εταιρικές μορφές: ανώνυμες εταιρείες, εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες, ομόρρυθμες εταιρείες, ετερόρρυθμες εταιρείες, ετερόρρυθμες εταιρείες κατά μετοχές, κοινοπραξίες που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 293 του ν. 4072/2012 ⁴⁷, Ευρωπαϊκές Εταιρείες (SE) που προβλέπονται στον Κανονισμό (ΕΚ) 2157/2001 του Συμβουλίου της 8ης Οκτωβρίου 2001, Αστικοί Συνεταιρισμοί, Ευρωπαϊκές Συνεταιριστικές Εταιρείες (ΕΣΕτ) που προβλέπονται στον Κανονισμό (ΕΚ) 1435/2003 της 22ής Ιουλίου 2003 (ΕΕ L 207)». Αξιοσημείωτο, μάλιστα, είναι ότι σε διαδικασία συγχωνεύσεως δύναται να συμμετάσχει και λυθείσα προσωπική εταιρεία, εκτός αν οι εταίροι της έχουν συμφωνήσει να μην ακολουθήσει τη λύση η εκκαθάριση⁴⁸.

Οι ως άνω εταιρείες, δηλαδή, δύνανται να μετάσχουν σε διαδικασία συγχωνεύσεως με οποιαδήποτε από τις ιδιότητες που προσιδιάζουν σε αυτή, δηλαδή ως απορροφώσες απορροφώμενες ή συγχωνευόμενες. Η αρχή του «κλειστού αριθμού» των επιτρεπόμενων γνήσιων μετασχηματισμών περιορίζεται σημαντικά. Παράλληλα, για όσες μορφές ή υποκείμενα συγχώνευσης που δεν προβλέπονται στο Ν.4601/2019, αλλά ρυθμίζονται από ειδικούς φορολογικούς νόμους, το επιτρεπτό, τις προϋποθέσεις, τη διαδικασία και τα αποτελέσματά αυτών διέπονται από την οικεία εταιρική νομοθεσία. Υπό το πρίσμα αυτό επιλύεται και το προγενέστερο πρόβλημα της «ανάμειξης» του φορολογικού δικαίου σε

⁴⁶ ΔΕΕ 02/2019 Δ. Αυγητίδης: «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ο.π. σελ. 167 παρ.22

⁴⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 293 του Ν.4072/2012 η κοινοπραξία είναι εταιρεία χωρίς νομική προσωπικότητα, η οποία εφόσον καταχωρισθεί στο Γ.Ε.ΜΗ. ή εμφανίζεται προς τα έξω, αποκτά, ως ένωση προσώπων, ικανότητα δικαίου και πτωχευτική ικανότητα.

⁴⁸ Άρθρο 24 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

αμιγώς εταιρικά ζητήματα, όπως η διαδικασία, το επιτρεπτό και οι προϋποθέσεις διενέργειας ενός μετασχηματισμού, καθώς διευκρινίζεται σαφώς ότι επ' αυτών των ζητημάτων κατισχύουν οι διατάξεις του Ν.4601/2019.⁴⁹ Όσον αφορά δε στις φορολογικού δικαίου διατάξεις των ως άνω φορολογικών-αναπτυξιακών νόμων, θα διατηρείται πάντα η δυνατότητα παροχής ευεργετημάτων και κινήτρων πρόσφορων για τη δημιουργία ισχυρότερων οικονομικών μονάδων, εφόσον βέβαια αυτά είναι συμβατά με τις επιταγές του ενωσιακού δικαίου. Κατά αυτόν τον τρόπο, ως εξηγείται και στην αιτιολογική έκθεση του Ν.4601/2019: «Τίθενται πλέον σαφή όρια ανάμεσα στην εταιρική διαδικασία συντέλεσης των μετασχηματισμών και τη φορολογική μεταχείρισή τους».

Συμπληρωματικά προς τα ανωτέρω, ο νομοθέτης επέλεξε την οδό μίας ενιαίας ρύθμισης για κάθε είδος εταιρικού μετασχηματισμού, μεταξύ των οποίων και για τη συγχώνευση προβλέποντας αρχικά ένα γενικό μέρος με διατάξεις που διέπουν τη διαδικασία ανεξάρτητα από τη νομική μορφή των εταιρειών που συμμετέχουν σε αυτή. Στη συνέχεια, οι γενικές ρυθμίσεις συμπληρώνονται από ειδικές διατάξεις, οι οποίες στοχεύουν να καλύψουν τα κενά και να επιλύσουν τα επιμέρους ζητήματα που ενδεχομένως προκύπτουν ανάλογα με το είδος του εταιρικού τύπου των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Υφίστανται, λοιπόν, ειδικές διατάξεις για τη συγχώνευση με τη συμμετοχή μίας τουλάχιστον προσωπικής εταιρείας, μίας τουλάχιστον εταιρείας περιορισμένης ευθύνης, μίας τουλάχιστον ανώνυμης εταιρείας, μίας τουλάχιστον ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας, καθώς και με τη συμμετοχή ενός τουλάχιστον συνεταιρισμού.

2.3. Η διαδικασία συγχώνευσης με απορρόφηση

Ο Ν.4601/2019 αντιμετωπίζει με συστηματική ενότητα όλες τις διαδικασίες των προβλεπόμενων εταιρικών μετασχηματισμών, μορφή των οποίων αποτελεί και η συγχώνευση διά της απορρόφησης, η οποία θα αποτελέσει το αντικείμενο εξέτασης του παρόντος κεφαλαίου. Η συγχώνευση με απορρόφηση ρυθμίζεται στα άρθρα 7-21 του νομοθετήματος για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς (Ν.4601/2019) κι ακολουθεί συγκεκριμένα στάδια, τα οποία θα αναλυθούν κατωτέρω.

⁴⁹ Άρθρο 4 Ν 4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις: έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις, Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 9^η έκδοση, 2019 ο.π. σελ.613 παρ.5

2.3.1. Σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης

Το πρώτο στάδιο της προβλεπόμενης εκ του νόμου διαδικασίας είναι η σύνταξη του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης. Το σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης καταρτίζεται εγγράφως είτε από το διοικητικό συμβούλιο στην περίπτωση της ανώνυμης εταιρείας, είτε από τους διαχειριστές των μετεχόντων στην συγχώνευση εταιρειών. Το ελάχιστο περιεχόμενο αυτού καθορίζεται από το νόμο⁵⁰ και πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνει τη νομική μορφή, την επωνυμία, την έδρα, τον αριθμό Γ.Ε.ΜΗ. των εταιρειών που μετέχουν στη συγχώνευση, την προτεινόμενη σχέση ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών, καθώς και το ποσό μετρητών που ενδεχομένως θα καταβληθεί στους μετόχους των απορροφώμενων εταιρειών. Επιπροσθέτως, αναγκαίο περιεχόμενο αυτού αποτελεί ο τρόπος διάθεσης των εταιρικών συμμετοχών (νέα μερίδια/ μετοχές) στην απορροφώσα εταιρεία, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση⁵¹, η ημερομηνία από την οποία οι εταιρικές συμμετοχές που αποκτούν οι μέτοχοι ή οι εταίροι της απορροφώμενης ή των απορροφώμενων εταιρειών παρέχουν δικαίωμα στα κέρδη της απορροφώσας εταιρείας, καθώς και ειδικές συνθήκες σχετικά με αυτό το δικαίωμα, η ημερομηνία από την οποία οι πράξεις της απορροφώμενης εταιρείας ή των απορροφώμενων εταιρειών θεωρούνται, από λογιστική άποψη, ότι έχουν διενεργηθεί για λογαριασμό της απορροφώσας εταιρείας, τα δικαιώματα που παρέχονται από την απορροφώσα εταιρεία στους μετόχους ή στους εταίρους που έχουν ειδικά δικαιώματα, καθώς και στους δικαιούχους άλλων δικαιωμάτων ή τα μέτρα που προτείνονται γι' αυτούς και τέλος τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα που παρέχονται στους εμπειρογνώμονες και στα μέλη των διοικητικών συμβουλίων ή στους διαχειριστές ή στους εσωτερικούς ελεγκτές των εταιρειών που μετέχουν στη συγχώνευση. Ειδικά στην περίπτωση των προσωπικών εταιρειών, απαραίτητη μνεία στο σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης αποτελεί η συμπερίληψη των εταίρων των απορροφώμενων εταιρειών που θα ευθύνονται προσωπικά για τα χρέη της απορροφώσας εταιρείας. Στην περίπτωση δε που οι εταίροι των απορροφώμενων εταιρειών δεν ευθύνονται προσωπικά για τα χρέη τους, πρέπει αναγκαίως να αναφέρεται η συμμετοχή τους στην απορροφώσα εταιρεία με την ιδιότητα του ετερόρρυθμου εταίρου, εκτός αν ρητά συναινέσουν σε αντίθετη ρύθμιση.

⁵⁰ Άρθρο 7 Ν 4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ. Συμβάσεις: έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

⁵¹ Η εξαίρεση, κατά την οποία δεν απαιτείται έκδοση νέων μετοχών αναφέρεται στην περίπτωση απορρόφησης 100% θυγατρικής εταιρείας.

Κατά τη σύνταξη του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης βαρύνουσας σημασίας είναι η γραπτή έκθεση⁵² που συντάσσεται από το διοικητικό συμβούλιο ή τους διαχειριστές καθεμίας από τις εταιρείες που μετέχουν στη συγχώνευση, ανάλογα με τη νομική φύση αυτών. Στην έκθεση αυτή περιλαμβάνονται οι λόγοι για τους οποίους κρίνεται σκόπιμη η συγχώνευση των επιχειρήσεων που μετέχουν στη διαδικασία και παράλληλα ορίζεται επακριβώς και επεξηγείται η «σχέση ανταλλαγής» των μετοχών ή των εταιρικών μεριδίων των εταιρειών που πρόκειται να απορροφηθούν με εκείνες της απορροφώσας εταιρείας. Προκειμένου για την ορθή εκτίμηση της «σχέσης ανταλλαγής» λαμβάνεται αρχικά υπόψη η εσωτερική ή χρηματιστηριακή αξία των μετοχών⁵³, ενώ δύναται να προβλεφθεί κατά τη διαδικασία η απόδοση στους μετόχους ή εταίρους των απορροφώμενων εταιρειών ένα ποσό σε μετρητά, το οποίο, εξάλλου σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου⁵⁴, σε κάθε περίπτωση δε δύναται να υπερβαίνει το 10% της ονομαστικής αξίας όλων των παραχωρούμενων συμμετοχών. Πρέπει να επισημανθεί ότι ειδικά στην περίπτωση των ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών, η σχέση ανταλλαγής αφορά το σύνολο των εισφορών, είτε πρόκειται για κεφαλαιακές, είτε για εξωκεφαλαιακές ή εγγυητικές εισφορές⁵⁵.

Σε πρακτικό επίπεδο αξίζει να σημειωθεί ότι σε περίπτωση που οι τελευταίες οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών που μετέχουν στη διαδικασία συγχωνεύσεως είχαν καταρτιστεί σε χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών από την ημερομηνία σύνταξης του σχεδίου σύμβασης της συγχώνευσης, οι εταιρείες που πρόκειται να συγχωνευτούν βαρύνονται με την υποχρέωση κατάρτισης προσωρινών ισολογισμών, ήτοι λογιστικών καταστάσεων, στους οποίους θα αποτυπώνεται εν γένει η περιουσιακή θέση αυτών, με τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού τους. Περαιτέρω, εφόσον παρατηρηθεί ότι κατά το χρονικό διάστημα από την κατάρτιση του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης έως την έγκριση αυτού από τη γενική συνέλευση ή τους εταίρους, έχουν μεταβληθεί σε σημαντικό βαθμό τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού κάποιας εκ των μετεχόντων στη διαδικασία εταιρειών, λόγω παραδείγματος χάρη κάποιου έκτακτου γεγονότος, υφίσταται υποχρέωση είτε του διοικητικού συμβουλίου, είτε των διαχειριστών να ενημερώσουν τους μετόχους ή τους

⁵² Άρθρο 9 παρ.1 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις: έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

⁵³ Νικόλαος Κ. Ρόκας ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ 9^η έκδοση ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2019, ο.π. σελ .617 παρ.16

⁵⁴ Άρθρο 6 παρ.2 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις: έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

⁵⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ.2 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις: έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις ισχύει ότι: «2. Εφόσον η απορροφώσα είναι ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρεία, τα εταιρικά μερίδια που προκύπτουν από τη συγχώνευση αντιστοιχούν στο είδος της εισφοράς, το οποίο εκπροσωπούσαν τα παλαιά εταιρικά μερίδια της απορροφώμενης ή των απορροφώμενων ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών».

εταίρους των λοιπών εμπλεκόμενων στη διαδικασία συγχώνευσης εταιρειών, καθώς και το διοικητικό συμβούλιο ή τους διαχειριστές αυτών. Οι ανωτέρω υποχρεώσεις του διοικητικού συμβουλίου, εξάλλου, αναφορικά με την υποχρέωση κατάρτισης λεπτομερούς έκθεσης και ενημέρωσης των συνελεύσεων ή των εταίρων, αίρεται υπό την προϋπόθεση του άρθρου 9 παρ.5 του Ν.4601/2019 που ορίζει ότι: «όλοι οι μέτοχοι ή οι εταίροι και οι κάτοχοι άλλων τίτλων που παρέχουν δικαίωμα ψήφου σε καθεμία από τις εταιρείες που μετέχουν στη συγχώνευση, συμφωνούν εγγράφως να μην καταρτιστεί έκθεση ή να μην γίνει ενημέρωση»⁵⁶ Σύμφωνα δε με τα οριζόμενα στο νόμο, το σχετικό έγγραφο πρέπει να έχει θεωρηθεί από τα πρόσωπα που προβλέπονται στο άρθρο 446 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ή από δικηγόρο. Επιπροσθέτως, όσον αφορά στις προσωπικές εταιρείες, τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και τις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες, η υποχρέωση σύνταξης γραπτής έκθεσης και ενημέρωσης των εταίρων αίρεται, εφόσον το σύνολο αυτών είναι ταυτόχρονα διαχειριστές της εταιρείας, η οποία συμμετέχει στη διαδικασία συγχωνεύσεως.⁵⁷

Τόσο το σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης, όσο και η λεπτομερής γραπτή έκθεση του διοικητικού συμβουλίου ή των διαχειριστών κατά περίπτωση που το συνοδεύει, υποβάλλονται στις διατυπώσεις δημοσιότητας που προβλέπει ο νόμος, καταχωρίζονται στο Γ.Ε.ΜΗ. και δημοσιεύονται στον διαδικτυακό του τόπο.

2.3.2. Εξέταση σχεδίου συγχώνευσης από εμπειρογνώμονες

Το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας της συγχώνευσης με απορρόφηση περιλαμβάνει την εξέταση του σχεδίου της σύμβασης συγχωνεύσεως που έχει καταρτιστεί από το διοικητικό συμβούλιο ή τους διαχειριστές των μετεχόντων εταιρειών από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, καθώς και τη σύνταξη σχετικής έκθεσης από αυτούς. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η πρόβλεψη από το νέο νομοθετικό πλαίσιο της σύνταξης έκθεσης εμπειρογνώμονα προκειμένου για την εξέταση του σχεδίου της σύμβασης συγχωνεύσεως αποτελεί μία σημαντική καινοτομία συγκριτικά με το ευνοϊκό προϊσχύσαν νομικό καθεστώς που είχε διαμορφωθεί από τον φορολογικό Ν.2166/1993, όπου για την υλοποίηση της

⁵⁶ Ν. Ρόκας, Ουσιώδης μεταβολή οικονομικών δεδομένων επί εγκριθείσας συγχώνευσης ανωνύμων εταιρειών. Εξασφαλιστικές συμφωνίες εγκριθείσας συγχώνευσης, Τιμ. Τομ. Ν. Κλαμαρή, εκδόσεις Σάκκουλα 2016 .οπ. 993

⁵⁷ Άρθρο 26 παρ.2 Ν. 4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις; έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις για τις προσωπικές εταιρείες, Άρθρο 40 παρ.2 του ίδιου ως άνω νόμου για τις Ε.Π.Ε και Άρθρο 43 παρ.3 του ίδιου ως άνω νόμου για τις Ι.Κ.Ε.

διαδικασίας της συγχώνευσης προέβλεπαν απλά τη μεταφορά των αποτελεσμάτων σε αξίες «εμπορικών βιβλίων».⁵⁸

Η επιλογή των εμπειρογνομόνων γίνεται κατόπιν κοινής αιτήσεως ή συμφωνίας των συγχωνευόμενων εταιρειών και αυτοί δύνανται να είναι είτε ορκωτοί ελεγκτές λογιστές και ελεγκτικές εταιρείες που έχουν εγγραφεί στο δημόσιο μητρώο της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, είτε πιστοποιημένοι εκτιμητές λογιστές – φοροτεχνικοί, κάτοχοι επαγγελματικής ταυτότητας Α` Τάξης, είτε οικονομολόγοι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.

Προκειμένου για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των εμπειρογνομόνων που αναλαμβάνουν την εξέταση του σχετικού σχεδίου, γίνεται δεκτό ότι αυτή πληρούται, εφόσον στο πρόσωπο των υποψήφίων εμπειρογνομόνων συντρέχουν για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών ετών από τη σύνταξη του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης, οι προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 21 του ν. 4449/2017, καθώς και στην παράγραφο 4 του άρθρου 17 του ν. 4548/2018. Συνοπτικά, τα πρόσωπα που επιλέγονται να φέρουν εις πέρας το έργο της εξέτασης του σχεδίου της συγχώνευσης, δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν με οποιονδήποτε άμεσο ή έμμεσο τρόπο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των οντοτήτων που συμμετέχουν στη διαδικασία συγχώνευσης. Παράλληλα δε οφείλουν να μεριμνούν για τη λήψη κάθε εύλογου μέτρου προκειμένου η ανεξάρτητη και αμερόληπτη στάση τους να μην επηρεάζεται κατά τη διενέργεια του έργου τους από οποιαδήποτε υφιστάμενη ή δυνητική σύγκρουση συμφερόντων ή επιχειρηματική ή άλλη άμεση ή έμμεση σχέση στην οποία ενδεχομένως εμπλέκονται είτε τα ίδια, είτε κατά περίπτωση, πρόσωπα που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα μαζί τους, όπως διευθυντικά στελέχη, υπάλληλοι ή άλλα φυσικά πρόσωπα, τα οποία θέτουν τις υπηρεσίες τους στη διάθεση των εμπειρογνομόνων. Έτσι, τα πρόσωπα που προβαίνουν στην εξέταση του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης δεν μπορούν να είναι μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή διαχειριστές των εταιρειών που μετέχουν στη διαδικασία συγχωνεύσεως ή συγγενείς των προσώπων αυτών μέχρι δεύτερου βαθμού ή σύζυγοι τούτων, αλλά ούτε και να διατηρούν οποιαδήποτε επιχειρηματική ή άλλη επαγγελματική σχέση με τις εμπλεκόμενες εταιρείες.

Στην περίπτωση δε των κεφαλαιουχικών εταιρειών, δηλαδή, εφόσον στη διαδικασία συγχώνευσης συμμετέχουν ανώνυμες εταιρείες, εταιρείες περιορισμένης ευθύνης ή ιδιωτικές

⁵⁸ ΔΕΕ 05/2019: Δ. Διακόπουλος: «Εισαγωγή στο νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών- Μία συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου», ο.π. σελ.685 παρ.2

κεφαλαιουχικές εταιρείες, η εξέταση του ως άνω σχεδίου διενεργείται αποκλειστικά από τα πρόσωπα που αναλαμβάνουν την εκτίμηση των εισφορών σε είδος κατά τη σύσταση ή τη διαδικασία αύξησης κεφαλαίου σε μία ανώνυμη εταιρεία, ήτοι από δύο ορκωτούς ελεγκτές λογιστές ή ελεγκτική εταιρεία ή, κατά περίπτωση, από δύο ανεξάρτητους πιστοποιημένους εκτιμητές.⁵⁹

Με την έκθεσή του ο ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας αναλαμβάνει να γνωμοδοτήσει σχετικά με το δίκαιο και το εύλογο της σχέσης ανταλλαγής που προτείνεται στο σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης. Υπό αυτή την έννοια, εντούτοις, δε νοείται η χρηματική αποτίμηση της περιουσιακής θέσης των εταιρειών που μετέχουν στη διαδικασία συγχωνεύσεως. Ο ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας που επιφορτίζεται με τη διενέργεια της εξέτασης του σχεδίου της συγχώνευσης δεν προσδιορίζει στην έκθεσή του την αγοραία αξία της συμμετέχουσας εταιρείας, αλλά καταλήγει απλώς σε ένα εύρος τιμών, βάσει του οποίου καθορίζεται η τελική του κρίση αναφορικά με το αν η προτεινόμενη διαδικασία συγχωνεύσεως βρίσκεται εντός των πλαισίων του δίκαιου και του εύλογου. Έτσι, στη σχετική έκθεσή του ο εμπειρογνώμονας περιλαμβάνει⁶⁰ απαραίτητα τις μεθόδους αποτίμησης που χρησιμοποιήθηκαν από τους συντάκτες του σχεδίου της σύμβασης για τη διαμόρφωση της σχέσης ανταλλαγής που προτείνεται, καθώς και την άποψη του αναφορικά με την καταλληλότητα των συγκεκριμένων μεθόδων, τις αξίες που προέκυψαν από την εφαρμογή αυτών και ενδεχομένως για τα κωλύματα και τις δυσχέρειες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι η εξέταση του σχεδίου της συμβάσεως συγχώνευσης, όπως και η σύνταξη έκθεσης του εμπειρογνώμονα και συνακόλουθα η υποβολή αυτών στη συνέλευση, δεν απαιτείται στην περίπτωση που συμφωνούν γραπτώς όλοι οι μέτοχοι ή οι εταίροι των μετεχόντων εταιρειών.

2.3.3. Λήψη απόφασης από τη συνέλευση

Το επόμενο βήμα στη διαδικασία της συγχώνευσης με απορρόφηση είναι η έγκριση του σχεδίου της σύμβασης συγχωνεύσεως από τη γενική συνέλευση ή τη συνέλευση των εταίρων κατά περίπτωση, καθεμίας εκ των εταιρειών που συμμετέχουν στη διενέργεια αυτής, προκειμένου αυτό να αποκτήσει νομική ισχύ. Η λήψη της απόφασης γίνεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο καταστατικό της εκάστοτε εταιρείας και στο νόμο.

⁵⁹ Άρθρο 17 παρ.3 Ν.4548/2018: Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών

⁶⁰ ΔΕΕ 05/2019 Δ. Διακόπουλος: «Εισαγωγή στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών-Μία συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου», ο.π. σελ. 685 παρ. Γ2

Ειδικότερα, όσον αφορά στις ανώνυμες εταιρείες, εφαρμοστέες τυγχάνουν οι διατάξεις του Ν.4548/2018. Έτσι, για την έγκριση του σχεδίου της σύμβασης συγχωνεύσεως από τη γενική συνέλευση των μετόχων, απαιτείται αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία αυτής. Αυξημένη δε απαρτία της γενικής συνέλευσης υπάρχει όταν παρίστανται ή αντιπροσωπεύονται σ' αυτή μέτοχοι που εκπροσωπούν το 1/2 των μετοχών στην αρχική συνέλευση⁶¹ και το 1/3 ή το 1/5 των μετοχών στην επαναληπτική συνέλευση⁶², ενώ η απόφαση είναι έγκυρη όταν λαμβάνεται με αυξημένη πλειοψηφία των 2/3 των ψήφων που εκπροσωπούνται στη συνέλευση⁶³. Στις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης για τη λήψη της αντίστοιχης απόφασης απαιτείται πλειοψηφία του 1/2 του αριθμού των εταίρων που εκπροσωπούν το 65% του κεφαλαίου, ήτοι η πλειοψηφία που ισχύει για την απλή τροποποίηση της εταιρικής σύμβασης.⁶⁴ Στις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες δε οι αποφάσεις λαμβάνονται με αυξημένη πλειοψηφία των 2/3 του συνολικού αριθμού των μεριδίων σύμφωνα με το άρθρο 72 παρ.5 Ν.4072/2012 σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 42 παρ.2 του Ν.4601/2019.

Στις κεφαλαιουχικές εταιρείες, μάλιστα, η έγκριση του σχεδίου της σύμβασης συγχωνεύσεως από τη συνέλευση συνοδεύεται και από τη λήψη απόφασης για τις τροποποιήσεις του καταστατικού που ενδεχομένως απαιτούνται για τη διενέργεια της διαδικασίας. Τέτοιου

⁶¹ Σύμφωνα με το άρθρο 130 παρ.3 του Ν.4548/2018: «3. Κατ' εξαίρεση, προκειμένου για αποφάσεις που αφορούν τη μεταβολή της εθνικότητας της εταιρείας, τη μεταβολή του αντικειμένου της επιχείρησης αυτής, την επαύξηση των υποχρεώσεων των μετόχων, την τακτική αύξηση του κεφαλαίου, εκτός αν επιβάλλεται από το νόμο ή γίνεται με κεφαλαιοποίηση αποθεματικών, τη μείωση του κεφαλαίου, εκτός αν γίνεται, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 21 ή την παράγραφο 6 του άρθρου 49, τη μεταβολή του τρόπου διάθεσης των κερδών, τη συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή, αναθίωση, παράταση της διάρκειας ή διάλυση της εταιρείας, την παροχή ή ανανέωση εξουσίας προς το διοικητικό συμβούλιο για αύξηση του κεφαλαίου, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 24, καθώς και σε κάθε άλλη περίπτωση που ορίζεται στο νόμο ότι η γενική συνέλευση αποφασίζει με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία, η συνέλευση βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα επί των θεμάτων της αρχικής ημερήσιας διάταξης, όταν παρίστανται ή αντιπροσωπεύονται σε αυτήν μέτοχοι εκπροσωπώντας το ήμισυ (1/2) του καταβεβλημένου κεφαλαίου».

⁶² Σύμφωνα με το άρθρο 130 παρ.4 του Ν.4548/2018: «4. Στην περίπτωση της προηγούμενης παραγράφου, αν δεν επιτευχθεί η απαρτία του τελευταίου εδαφίου, η γενική συνέλευση προσκαλείται και συνεχίζεται εκ νέου, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, βρίσκεται δε σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα επί των θεμάτων της αρχικής ημερήσιας διάταξης, όταν παρίστανται ή αντιπροσωπεύονται σε αυτήν μέτοχοι εκπροσωπώντας το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον του καταβεβλημένου κεφαλαίου. Προκειμένου περί εταιρειών με εισηγμένες μετοχές, ή, σε κάθε περίπτωση, όταν πρόκειται να ληφθεί απόφαση για αύξηση κεφαλαίου, η γενική συνέλευση στην επαναληπτική συνεδρίαση ευρίσκεται σε απαρτία, όταν παρίστανται ή αντιπροσωπεύονται σε αυτήν μέτοχοι που εκπροσωπούν το ένα πέμπτο (1/5) τουλάχιστον του καταβεβλημένου κεφαλαίου. Νεότερη πρόσκληση δεν απαιτείται, αν στην αρχική πρόσκληση είχε ήδη ορισθεί ο τόπος και ο χρόνος της επαναληπτικής συνεδρίασης, με την προϋπόθεση ότι μεσολαβούν πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες ανάμεσα στη ματαιωθείσα συνεδρίαση και την επαναληπτική».

⁶³ Σύμφωνα με το άρθρο 132 παρ.2. του Ν.4548/2018: «Κατ' εξαίρεση, οι αποφάσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 130 λαμβάνονται με πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) των ψήφων που εκπροσωπούνται στη συνέλευση».

⁶⁴ Άρθρο 38 παρ.1α Ν.3190/1955

είδους τροποποίηση είναι η αύξηση του κεφαλαίου που απαιτείται. Αναλυτικότερα, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η προτεινόμενη στο σχέδιο σχέση ανταλλαγής των μετοχών ή των εταιρικών μεριδίων, αυξάνεται το κεφάλαιο της απορροφώσας εταιρείας με την εισφορά σε είδος της εταιρικής περιουσίας των απορροφώμενων εταιρειών και στη συνέχεια εκδίδονται νέες μετοχές ή εταιρικά μερίδια, τα οποία παραχωρούνται στους μετόχους ή τους εταίρους αντίστοιχα των απορροφώμενων εταιρειών. Η ανωτέρω διαδικασία, εξάλλου, δεν απαιτείται ως προς την αξία των εταιρικών συμμετοχών της απορροφώσας που κατέχει η ίδια ή οι απορροφώμενες εταιρείες, καθώς και ούτε όταν η απορροφώσα εταιρεία είναι 100% θυγατρική της απορροφώμενης⁶⁵.

Όσον αφορά στις προσωπικές εταιρείες, η αντίστοιχη απόφαση για την έγκριση του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης λαμβάνεται με ομοφωνία. Στην περίπτωση δε που η εταιρική σύμβαση προβλέπει διαφορετικά, η απόφαση λαμβάνεται σε κάθε περίπτωση με πλειοψηφία των 3/4 τουλάχιστον του όλου αριθμού των εταίρων.⁶⁶

2.3.4. Κατάρτιση και τύπος της σύμβασης

Αφού εγκριθεί το σχέδιο της σύμβασης συγχωνεύσεως από τη γενική συνέλευση ή τη συνέλευση των εταίρων αντίστοιχα, οι εκπρόσωποι της κάθε εταιρείας που συμμετέχει στη διαδικασία συγχωνεύσεως προχωρούν στην κατάρτιση της σύμβασης συγχώνευσης. Η σύμβαση συγχώνευσης περιβάλλεται τον τύπο του ιδιωτικού εγγράφου, θεωρημένου είτε από τα πρόσωπα που προβλέπονται στο άρθρο 446 ΚΠολΔ, ήτοι από συμβολαιογράφο ή δημόσιο υπάλληλο αρμόδιο από το νόμο, είτε από δικηγόρο. Κατ' εξαίρεση, ωστόσο, εφόσον στη διαδικασία συγχώνευσης συμμετέχουν ανώνυμες εταιρείες, εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες, ευρωπαϊκές εταιρείες, αστικοί συνεταιρισμοί και ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρείες, ο τηρούμενος τύπος είναι εκείνος του συμβολαιογραφικού εγγράφου, όπως ίσχυε, άλλωστε, μέχρι σήμερα. Συμβολαιογραφικό έγγραφο, εξάλλου, απαιτείται σε κάθε άλλη περίπτωση που προβλέπει ο νόμος, όπως στην περίπτωση ύπαρξης ακινήτου.

2.3.5. Έλεγχος νομιμότητας

⁶⁵ Νικόλαος Κ. Ρόκας ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ 9^η έκδοση ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2019, ο.π. σελ. 619 παρ.20

⁶⁶ Άρθρο 27 παρ.1 Ν.4601/2019

Μετά την ολοκλήρωση των ανωτέρω διαδικασιών, έπεται ο προληπτικός έλεγχος νομιμότητας του συνόλου των προπαρασκευαστικών πράξεων και διατυπώσεων που προβλέπει ο νόμος για τη συγχώνευση. Έτσι, προτού υποβληθεί σε δημοσιότητα στο Γ.Ε.ΜΗ. η διενεργούμενη συγχώνευση, υπόκεινται σε έλεγχο νομιμότητας οι αποφάσεις των συνελεύσεων όλων των εταιρειών που μετέχουν στη διαδικασία, η σύμβαση συγχωνεύσεως, καθώς και η έκθεση του εμπειρογνώμονα. Κατά τη διενέργεια του ελέγχου, οι αρμόδιες αρχές μεριμνούν για την τήρηση των διατάξεων που προβλέπονται στο εταιρικό δίκαιο, ανάλογα με τη νομική μορφή των εταιρειών που συμμετέχουν, καθώς και των διατάξεων του καταστατικού τους, αλλά και του Ν.4635/2019 πλέον για τις διατυπώσεις δημοσιότητας στο Γ.Ε.ΜΗ.

Μέχρι πρότινος δε στην περίπτωση που στη διενεργούμενη συγχώνευση συμμετείχαν ανώνυμες εταιρείες ή ευρωπαϊκές εταιρείες, εκτός από τον έλεγχο νομιμότητας, απαιτούνταν περαιτέρω και εγκριτική απόφαση από τον Περιφερειάρχη του οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης δευτέρου βαθμού, στην περιφέρεια του οποίου είχε την έδρα της η απορροφώσα εταιρεία. Με τη θεσμοθέτηση, ωστόσο, του νέου νομικού καθεστώτος για τη λειτουργία του Γ.Ε.ΜΗ., ο έλεγχος νομιμότητας πριν την υποβολή του μετασχηματισμού της συγχώνευσης στη δημοσιότητα, διενεργείται και ολοκληρώνεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες Γ.Ε.ΜΗ.⁶⁷ Η εγκριτική απόφαση παρέχεται δε από τον Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης στην περίπτωση των εταιρειών που αναφέρονται στο άρθρο 9 παρ.3 του Ν.4548/2018⁶⁸, ήτοι για εταιρείες δημοσίου συμφέροντος, μεγάλες οντότητες και εταιρείες που λαμβάνουν άδεια λειτουργίας από την επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

2.4. Προστασία των πιστωτών και των μετόχων ή εταιρών

2.4.1. Προστασία των πιστωτών

Η διαδικασία της συγχώνευσης των εταιρειών με τη μέθοδο της απορρόφησης ενδεχομένως να δημιουργήσει προβλήματα στην ικανοποίηση των απαιτήσεων των εταιρικών δανειστών των εταιρειών που μετέχουν σε αυτή. Στο νέο νομοθετικό πλαίσιο προβλέφθηκε ένας

⁶⁷ Άρθρο 116 παρ.1 Ν. 4635/2019: Επενδύω στην Ελλάδα κλπ (Κεραίες/Ψηφιακή Διακυβέρνηση/ΣΣΕ/Δημοσ.Συμβάσεις/ΓΕΜΗ/Διαδικτυακά παίγνια: «Όπου στον ν. 4548/2018 και στον ν. 4601/2019 γίνεται αναφορά σε έλεγχο νομιμότητας, έλεγχο πληρότητας, έγκριση ή εγκριτική απόφαση της Περιφέρειας, Περιφερειακής Ενότητας ή του Περιφερειάρχη νοείται πλέον έλεγχος της αρμόδιας για τον υπόχρεο Υ.Γ.Ε.ΜΗ. και απόφαση του Προϊσταμένου αυτής».

⁶⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ.3 Ν.4548/2018:«Ο Υπουργός Οικονομίας και Ανάπτυξης, ύστερα από έλεγχο νομιμότητας, εγκρίνει τη σύσταση και την τροποποίηση του καταστατικού των παρακάτω εταιρειών: α) των εταιρειών δημοσίου ενδιαφέροντος κατά την έννοια της περίπτωσης ιβ του άρθρου 2 του παρόντος, β) των μεγάλων οντοτήτων της παρ.6 του άρθρου 2 του Ν.4308/2014, καθώς και κάθε άλλης ανώνυμης εταιρείας, εφόσον αυτό προβλέπεται ρητά από διάταξη νόμου, γ) των εταιριών που λαμβάνουν άδεια λειτουργίας από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς».

μηχανισμός προκειμένου για την αποτελεσματική εξασφάλιση των απαιτήσεων των πιστωτών των συγχωνευόμενων εταιρειών, όπως άλλωστε συνέβη και για τις λοιπές μορφές εταιρικών μετασχηματισμών, ήτοι τη διάσπαση και τη μετατροπή.

Σ' αυτό το πλαίσιο κινούμενοι, οι εταιρικοί δανειστές τόσο των απορροφώμενων, όσο και της απορροφώσας εταιρείας, δύνανται εντός τριάντα (30) ημερών από τη δημοσίευση του σχεδίου της σύμβασης συγχωνεύσεως να αιτηθούν τη λήψη των απαραίτητων εγγυήσεων για την εξασφάλιση των απαιτήσεών τους, εφόσον βέβαια αυτές γεννήθηκαν πριν από το χρόνο αυτό, ακόμη και αν δεν έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες. Απαραίτητη δε προϋπόθεση προκειμένου οι εταιρείες να υποχρεωθούν στη χορήγηση τέτοιων εγγυήσεων αποτελεί η απόδειξη εκ μέρους των πιστωτών ότι η οικονομική κατάσταση των μετεχόντων στη διαδικασία εταιριών μετά τη σχεδιαζόμενη συγχώνευση θα καταστεί τέτοια, ώστε να απαιτείται η λήψη εξασφαλιστικών μέτρων.⁶⁹ Η επίλυση των διαφορών που τυχόν προκύψουν υπάγεται στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου της έδρας οποιασδήποτε από τις εταιρείες που μετείχαν στη συγχώνευση.

Ειδικά στην περίπτωση των ομολογιούχων δανειστών των ανωνύμων εταιρειών που μετέχουν στη διαδικασία συγχωνεύσεως, υφίσταται η εναλλακτική δυνατότητα αυτών πέρα από την παροχή εγγυήσεων, να εγκρίνουν τη διενέργεια της συγχώνευσης είτε ατομικώς είτε συλλογικώς με τη λήψη σχετικής απόφασης από τη συνέλευση των ομολογιούχων.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι ειδικά για τις προσωπικές εταιρείες, οι αξιώσεις των εταιρικών δανειστών κατά των εταίρων απορροφώμενης προσωπικής εταιρείας υπόκεινται σε πενταετή παραγραφή, όταν απορροφώσα είναι εταιρεία για τα χρέη της οποίας δεν ευθύνονται οι μέτοχοι ή οι εταίροι της.⁷⁰ Ανάλογη ρύθμιση ισχύει, εξάλλου, για τις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες. Έτσι, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 43 του Ν.4601/2019: «Εφόσον σε απορροφώμενη ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρεία υπάρχουν μερίδια που αντιστοιχούν σε εγγυητικές εισφορές και οι εταίροι που κατέχουν τα μερίδια αυτά δεν ευθύνονται προσωπικά για τα χρέη της απορροφώσας εταιρείας, οι αξιώσεις κατά των εταίρων αυτών για τα χρέη της ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας παραγράφονται ύστερα από τρία (3) έτη από τη συντέλεση της συγχώνευσης σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 18, εκτός αν η αξίωση κατά της εταιρείας υπόκειται σε βραχύτερη παραγραφή».

⁶⁹ Άρθρο 13 Ν.4601/2019: « Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις»

⁷⁰ Άρθρο 29 παρ.1 Ν.4601/2019: «Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις»

2.4.2. Προστασία των μετόχων ή των εταίρων

Σε αρκετές περιπτώσεις κατά τη διενέργεια της συγχώνευσης, ενδεχομένως μπορούν να θιγούν κάποια συμφέροντα των μετόχων ή των εταίρων των εταιριών που συμμετέχουν σε αυτή. Στην περίπτωση των απορροφώμενων εταιριών, εν δυνάμει θιγόμενοι είναι κυρίως οι μέτοχοι ή εταίροι της μειοψηφίας, οι οποίοι παρά την αντίθετη θέση τους συχνά θα χρειαστεί να προσαρμοστούν σε μία νέα τάξη πραγμάτων μετά τη διενέργεια της συγχωνεύσεως, αφού πλέον αποκτούν μετοχικά/ εταιρικά δικαιώματα σε μία νέα εταιρεία, αλλά ταυτόχρονα πιθανόν να στερηθούν κάποιων ιδιαίτερων δικαιωμάτων που είχαν μέχρι τότε ή ενδεχομένως μεταβάλλονται τα ποσοστά τους επί του κεφαλαίου, όταν δεν εξασφαλίζεται μία δίκαιη και εύλογη σχέση ανταλλαγής. Όσον αφορά δε στις απορροφώσες εταιρείες, τα συμφέροντα των μετόχων/ εταίρων τους θίγονται ιδίως όταν η οικονομική κατάσταση των εταιριών που απορροφούν δεν είναι καλή, πολλώ δε μάλλον όταν αυτές είναι επιβαρυνμένες με υπέρογκα χρέη.

Στο νέο νομικό καθεστώς που διέπει τη διαδικασία της συγχώνευσης η προστασία των μετόχων ή των εταίρων, ανάλογα με τη νομική φύση της εταιρείας, κατ' αρχήν εξασφαλίζεται με το δικαίωμα ενημέρωσης που επιφυλάσσεται σε αυτούς. Αναλυτικότερα, όλα τα απαραίτητα έγγραφα που προβλέπει ο νόμος για τη διαδικασία της συγχώνευσης, δηλαδή το σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης, η σχετική έκθεση του διοικητικού συμβουλίου ή των διαχειριστών, η έκθεση του εμπειρογνώμονα, καθώς και οι λογιστικές καταστάσεις (προσωρινοί ισολογισμοί), η σύνταξη των οποίων είναι απαραίτητη εφόσον οι ετήσιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις αφορούν έτος που έληξε τουλάχιστον έξι μήνες πριν από την ημερομηνία σύνταξης του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης, τίθενται στη διάθεση των μετόχων ή εταίρων πριν τη λήψη της σχετικής απόφασης για την πραγματοποίηση αυτής, εντός της χρονικής περιόδου που προβλέπεται στο νόμο ανάλογα με τον εκάστοτε εταιρικό τύπο. Έτσι, η προβλεπόμενη εκ του νόμου προθεσμία είναι ένας τουλάχιστον μήνας πριν από τη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης στις ανώνυμες εταιρείες⁷¹, δέκα τουλάχιστον μέρες πριν τη λήψη απόφασης στις προσωπικές εταιρείες⁷² και δέκα τουλάχιστον μέρες πριν τη

⁷¹ Άρθρο 31 Ν.4601/2019: «Το δικαίωμα των μετόχων που προβλέπεται στο άρθρο 11, μπορεί να ασκείται για συνεχή χρονική περίοδο που αρχίζει έναν (1) τουλάχιστον μήνα πριν από τη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης που καλείται να αποφασίσει για τη συγχώνευση και λήγει με το τέλος της συνέλευσης αυτής».

⁷² Άρθρο 26 παρ.1 Ν.4601/2019: «Το δικαίωμα των εταίρων που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 11, μπορεί να ασκείται για συνεχή χρονική περίοδο που αρχίζει δέκα (10) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη λήψη της απόφασης του άρθρου 27 και λήγει με τη λήψη της».

λήψη απόφασης στις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης⁷³, τις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες⁷⁴ και τους αστικούς συνεταιρισμούς.⁷⁵

Πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις η υποχρέωση διαθεσιμότητας των σχετικών εγγράφων προς ενημέρωση των μετόχων/εταίρων της μειοψηφίας, δεν υφίσταται εφόσον αυτά είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο της εκάστοτε εταιρείας.

Ζήτημα μείζονος σημασίας αποτελεί η προστασία των κατόχων ιδιαίτερων κατηγοριών μετοχών, όπως είναι για παράδειγμα οι προνομιούχες μετοχές, οι οποίες παρέχουν περισσότερα δικαιώματα περιουσιακής φύσεως σε σχέση με τις κοινές μετοχές. Στην περίπτωση αυτή και εφόσον γίνει δεκτό ότι τα συμφέροντα της συγκεκριμένης κατηγορίας μετόχων θίγονται από την επικείμενη συγχώνευση, η απόφαση της γενικής συνέλευσης για τη διενέργεια αυτής πρέπει να εγκριθεί απαραίτητα και με απόφαση της συνέλευσης της ιδιαίτερης κατηγορίας μετόχων, η οποία λαμβάνεται με τους κανόνες της αυξημένης απαρτίας και πλειοψηφίας. Η ρύθμιση αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με τη γενική αρχή της μη δυνατότητας κατάργησης των προνομίων που παρέχουν οι προνομιούχες μετοχές χωρίς τη συναίνεση της πλειοψηφίας των 2/3 του εκπροσωπούμενου προνομιούχου κεφαλαίου. Η λήψη δε απόφασης από τη γενική συνέλευση για τη διενέργεια επικείμενης συγχώνευσης, χωρίς την προηγούμενη έγκριση της συνέλευσης της ως άνω ιδιαίτερης κατηγορίας μετοχών, είναι ακυρώσιμη κατά τις γενικές διατάξεις των ελαττωματικών αποφάσεων⁷⁶, καθώς με τον τρόπο αυτό υφίσταται περιορισμός ή και κατάργηση των ιδιαίτερων προνομίων της ως άνω κατηγορίας μετοχών⁷⁷. Ανάλογη προστασία επιφυλάσσεται και στους κατόχους άλλων τίτλων, εκτός μετοχών, από τους οποίους απορρέουν ειδικά δικαιώματα με την παροχή σε αυτούς ισοδύναμων δικαιωμάτων από την απορροφώσα εταιρεία. Στις προσωπικές εταιρείες τα

⁷³ Άρθρο 41 παρ.2 Ν.4601/2019: «Το δικαίωμα των εταίρων που προβλέπεται στο άρθρο 11, μπορεί να ασκείται για συνεχή χρονική περίοδο που αρχίζει το αργότερο δέκα (10) ημέρες πριν από τη συνέλευση των εταίρων που καλείται να αποφασίσει για τη συγχώνευση και λήγει με το τέλος της συνέλευσης αυτής».

⁷⁴ Άρθρο 44 Ν.4601/2019: «Το δικαίωμα των εταίρων που προβλέπεται στο άρθρο 11 μπορεί να ασκείται για συνεχή χρονική περίοδο που αρχίζει το αργότερο δέκα (10) ημέρες πριν από τη συνέλευση των εταίρων που καλείται να αποφασίσει για τη συγχώνευση και λήγει με το τέλος της συνέλευσης αυτής».

⁷⁵ Άρθρο 49 παρ.2 Ν.4601/2019: «Το δικαίωμα των συνεταίρων που προβλέπεται στο άρθρο 11, μπορεί να ασκείται για συνεχή χρονική περίοδο που αρχίζει το αργότερο δέκα (10) ημέρες πριν από τη γενική συνέλευση που καλείται να αποφασίσει για τη συγχώνευση και λήγει με το τέλος της συνέλευσης αυτής».

⁷⁶ Άρθρο 137 Ν.4548/2018: Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών

⁷⁷ Βασιλίας Γ. Αντωνόπουλος: «ΔΙΚΑΙΟ Α.Ε. & Ε.Π.Ε.», Εκδόσεις Σάκκουλα 2009, .οπ. σελ.476 παρ.69

ζητήματα που εγείρονται σχετικά με την προστασία των εταίρων συνδέονται κυρίως με την έκταση της ευθύνης αυτών στην απορροφώσα εταιρεία. Σε αυτή την κατεύθυνση, άλλωστε, παρέχεται στον εταίρο της απορροφώσας ή της απορροφώμενης εταιρείας που εναντιώθηκε στη διενέργεια της συγχωνεύσεως, καταψηφίζοντας αυτή στη συνέλευση των εταίρων, η δυνατότητα εξόδου. Στο ίδιο πλαίσιο κινούμενοι, οι εταίροι προσωπικών εταιριών που ευθύνονται προσωπικά για τα χρέη τους δύνανται να παράσχουν τη συγκατάθεσή τους για την υλοποίηση της συγχώνευσης με την προϋπόθεση ότι θα έχουν την ιδιότητα του ετερόρρυθμου εταίρου στην απορροφώσα εταιρεία, ενώ στην περίπτωση που δεν γίνει δεκτό αυτό, οι εταίροι εξοπλίζονται περαιτέρω με το δικαίωμα εξόδου.

Παράλληλα, στην προστασία των μειοψηφούντων μετόχων ή εταίρων συμβάλλει η θεσμοθέτηση ειδικών διατάξεων που προβλέπουν την ευθύνη των μελών του διοικητικού συμβουλίου και των διαχειριστών για κάθε πταίσμα τους κατά την εκτέλεση των διαδικασιών της συγχωνεύσεως. Αναλυτικότερα, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή οι διαχειριστές των μετεχόντων στη συγχώνευση εταιρειών ευθύνονται για κάθε υπαίτια πράξη ή παράλειψη, κατά τη διενέργεια της διαδικασίας συγχωνεύσεως που προκάλεσε τη ζημία των μετόχων/εταίρων των εταιρειών αυτών. Επιπροσθέτως, πέραν της ευθύνης των μελών του διοικητικού συμβουλίου/ διαχειριστών, προβλέπεται και ευθύνη των εμπειρογνομόνων που συμμετέχουν στη διαδικασία για κάθε ζημία των μετόχων/εταίρων από παράνομη πράξη ή παράλειψη, η οποία συνιστά παράβαση των καθηκόντων τους.⁷⁸

Η ως άνω ευθύνη των μελών του διοικητικού συμβουλίου, των διαχειριστών και των εμπειρογνομόνων αποτελεί μία ειδικότερη μορφή αδικοπρακτικής ευθύνης, η οποία βρίσκει νομικό έρεισμα στις ειδικές διατάξεις του νέου νομοθετήματος για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς⁷⁹ και διαχωρίζεται από την ευθύνη των προσώπων αυτών για αδικοπραξία κατά τρίτου σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις των άρθρων 914 επ. ΑΚ, αλλά και την ευθύνη

⁷⁸ ΔΕΕ 05/2019 Δ. Διακόπουλος: «Εισαγωγή στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών-Μία συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου», ο.π. σελ. 688 παρ. V

⁷⁹ Άρθρο 19 Ν.4601/2019: «1. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή οι διαχειριστές της απορροφώσας και της απορροφώμενης εταιρείας ευθύνονται έναντι των μετόχων ή των εταίρων της εταιρείας τους για κάθε ζημία που οι τελευταίοι υπέστησαν λόγω υπαίτιας πράξης ή παράλειψης των πρώτων, η οποία συνιστά παράβαση των καθηκόντων τους κατά την προετοιμασία και την πραγματοποίηση της συγχώνευσης.

2. Κάθε εμπειρογνώμονας του άρθρου 10 ευθύνεται έναντι των μετόχων ή των εταίρων των εταιρειών που μετέχουν στη συγχώνευση για κάθε ζημία που αυτοί υπέστησαν λόγω υπαίτιας πράξης ή παράλειψής του, που συνιστά παράβαση των καθηκόντων του.

3. Δεν θίγεται η ευθύνη των προσώπων που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 για ζημία τρίτων κατά τις γενικές διατάξεις».

τους απέναντι στο νομικό πρόσωπο της εταιρείας, η οποία, άλλωστε, προσδιορίζεται από ειδικές διατάξεις ανάλογα με τη νομική μορφή αυτής.

Εξάλλου, η άσκηση των ως άνω αξιώσεων των μετόχων/ εταίρων της μειοψηφίας δύναται να πραγματοποιηθεί από ειδικό εκπρόσωπο προκειμένου για τον εξορθολογισμό του κόστους της κίνησης της δικαστικής διαδικασίας. Ο ειδικός εκπρόσωπος ορίζεται από το Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας, κατόπιν αιτήσεως οποιουδήποτε διαδίκου ή ειδικά στην περίπτωση των ανωνύμων εταιρειών κατόπιν αιτήσεως μετόχου ή μετόχων που κατά τη συντέλεση της συγχώνευσης, κατείχαν το ένα πεντηκοστό (1/50) τουλάχιστον του μετοχικού κεφαλαίου. Απαραίτητη δε προϋπόθεση για να γίνει δεκτή η αίτηση και να οριστεί ειδικός εκπρόσωπος αποτελεί η πιθανολόγηση της ύπαρξης της αξίωσης των αιτούντων, ενώ η δικαστική απόφαση δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα.

Προκειμένου για την ενημέρωση των μετόχων/ εταίρων, η ως άνω δικαστική απόφαση με την οποία ορίζεται ειδικός εκπρόσωπος υποβάλλεται σε δημοσιότητα, στη μερίδα της απορροφώσας εταιρείας στο Γ.Ε.ΜΗ. και στην ιστοσελίδα αυτής σε συνδυασμό με πρόσκληση του ειδικού εκπροσώπου προς τους μετόχους ή τους εταίρους της απορροφώσας ή της απορροφώμενης εταιρείας να δηλώσουν στον ίδιο εντός αποκλειστικής προθεσμίας έξι (6) μηνών αν επιθυμούν να ασκήσει αξιώσεις για λογαριασμό τους.

Τέλος, όσον αφορά στην αμοιβή του ειδικού εκπροσώπου, εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, αυτή ορίζεται στην ως άνω δικαστική απόφαση και οφείλεται σε αυτόν από τους μετόχους ή τους εταίρους που εκπροσωπεί αναλογικά με το ποσοστό συμμετοχής καθενός στην απορροφώσα ή στην απορροφώμενη εταιρεία.

2.5. Αποτελέσματα συγχώνευσης

Η καταχώριση της σύμβασης συγχωνεύσεως στη μερίδα της απορροφώσας εταιρείας στο Γ.Ε.ΜΗ. σηματοδοτεί την επέλευση όλων των έννομων αποτελεσμάτων της διαδικασίας της συγχώνευσης με απορρόφηση. Καθίσταται δε άνευ σημασίας εάν πριν από το χρονικό αυτό σημείο έχει προηγηθεί η διαγραφή της απορροφώμενης εταιρείας⁸⁰, καθώς σε κάθε

⁸⁰Άρθρο 15 παρ.1 δ Ν 3419/2005: Γενικό Εμπορικό Μητρώο-Εκσυγχρονισμός της Επιμελητηριακής Νομοθεσίας: «δ. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των περί συγχώνευσης και διάσπασης διατάξεων του νόμου για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς, οι οποίες ρυθμίζουν τη συντέλεση συγχωνεύσεων και διασπάσεων που διέπονται απ' αυτόν, συντελείται η συγχώνευση ή η διάσπαση, με μόνη την εγγραφή και πριν από τη διαγραφή της εταιρείας που απορροφάται ή διασπάται.» και Άρθρο 18 παρ.1

περίπτωση μετά τη δημοσίευση της σύμβασης συγχώνευσης, αυτή παράγει αποτελέσματα τόσο μεταξύ των εταιρειών που μετέχουν στη διαδικασία, ήτοι μεταξύ της απορροφώσας και των απορροφώμενων, όσο και έναντι τρίτων.

Από το κομβικό αυτό σημείο επέρχεται αυτοδικαίως η καθολική διαδοχή της απορροφώσας εταιρείας στην περιουσιακή θέση της απορροφώμενης ή των απορροφώμενων από αυτή εταιρειών, χωρίς να προηγηθεί λύση και εκκαθάριση αυτών. Έτσι, η απορροφώσα εταιρεία υποκαθίσταται πλέον στο σύνολο του ενεργητικού και του παθητικού των εταιρειών που απορροφώνται από αυτή με την επιφύλαξη των διατάξεων που προβλέπουν την τήρηση συγκεκριμένων διατυπώσεων δημοσιότητας για τη μεταβίβαση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων, όπως είναι η μεταγραφή ακινήτων και η καταχώριση σημάτων. Οι απορροφώμενες εταιρείες, εξάλλου, παύουν να υπάρχουν.

Η καθολική αυτή διαδοχή της απορροφώσας είναι μείζονος σημασίας, καθώς έχει ποικίλες προεκτάσεις. Ειδικότερα, οι ανοιγείς δίκες από τις απορροφώμενες εταιρείες που εκκρεμούν συνεχίζονται από την απορροφώσα⁸¹, ενώ όσον αφορά στις διοικητικές άδειες που ενδεχομένως είχαν εκδοθεί υπέρ των απορροφώμενων εταιρειών, αυτές μεταβιβάζονται πλέον στην απορροφώσα εταιρεία.

Περαιτέρω με την ολοκλήρωση της συγχώνευσης η μετοχική ή εταιρική σχέση μεταφέρεται πλέον στην απορροφώσα εταιρεία. Υπό αυτή την έννοια, οι μέτοχοι ή εταίροι των

N.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις: «1. Η συγχώνευση συντελείται με μόνη την καταχώριση, σύμφωνα με την υποπερίπτωση α' της περίπτωσης α' της παρ. 1 του άρθρου 16 του ν. 3419/2005, της σύμβασης συγχώνευσης ως προς την απορροφώσα εταιρεία, ακόμα και πριν από τη διαγραφή από το Γ.Ε.ΜΗ. της απορροφώμενης εταιρείας».

⁸¹ ΑΠ 1737/2013 ΝΟΜΟΣ σύμφωνα με την οποία: «Κατά το άρθρο 75 παρ.1 ίδιου Νόμου (όπως προστέθηκε με το άρθρο 12 του ως άνω π.δ/τος) από την καταχώριση στο Μητρώο των Ανωνύμων Εταιρειών της εγκριτικής απόφασης της συγχώνευσης, που προβλέπεται από το άρθρο 74, επέρχονται αυτοδίκαια και ταυτόχρονα χωρίς καμία άλλη διατύπωση, τόσο για τις συγχωνευόμενες εταιρείες όσο και έναντι τρίτων τα ακόλουθα αποτελέσματα: α) Η απορροφούσα εταιρεία υποκαθίσταται σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της ή των απορροφούμενων εταιρειών και η μεταβίβαση αυτή εξομοιώνεται με καθολική διαδοχή, β)... γ) Η απορροφούμενη ή οι απορροφούμενες εταιρείες παύουν να υπάρχουν. Και κατά την παρ. 2 του ίδιου άρθρου οι εκκρεμείς δίκες συνεχίζονται αυτοδικαίως από την απορροφούσα εταιρεία ή κατ' αυτής χωρίς καμία ειδικότερη διατύπωση από μέρους της για τη συνέχιση και χωρίς να επέρχεται, λόγω της συγχώνευσης, βίαιη διακοπή της δίκης, ούτε να απαιτείται δήλωση για την επανάληψη τους.

Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι από την καταχώριση της εγκριτικής απόφασης του αρμόδιου Υπουργού, κατά τις διατάξεις του άρθρου 7β του κ.ν. 2190/1920 (β.δ. 174/1963) και των άρθρων 15 του ν. 2166/1993, επί δικών που έχουν αρχίσει με συμμετοχή της απορροφούμενης εταιρείας, νομιμοποιείται ενεργητικώς αλλά και παθητικώς για τη συνέχιση των δικών αυτών, επομένως επί ασκήσεως εφέσεως ως εκκαλούσα ή εφεσίβλητη, μόνον η απορροφούσα εταιρεία, αφού η απορροφηθείσα έχει παύσει να υπάρχει ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο και επομένως δεν έχει ικανότητα να είναι διάδικος (Α.Π. 568/2005, Α.Π. 433/2005)». Ομοίως η ΑΠ 1229/2018 και η ΑΠ 591/2017 ΝΟΜΟΣ.

απορροφώμενων εταιρειών καθίστανται πλέον μέτοχοι ή εταίροι της απορροφώσας εταιρείας και παραχωρούνται σε αυτούς εταιρικές συμμετοχές της απορροφώσας εταιρείας σύμφωνα με όσα έχουν προβλεφθεί στο σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης για τη σχέση ανταλλαγής των μετοχών ή συμμετοχών ανά περίπτωση. Ωστόσο, αναφορικά με τις μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια της απορροφώμενης εταιρείας που ανήκουν είτε στην ίδια ή σε πρόσωπο που ενεργεί για λογαριασμό αυτής, είτε στην απορροφώσα εταιρεία ή σε πρόσωπο που ενεργεί για λογαριασμό αυτής, δεν εφαρμόζεται η διαδικασία ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών που αναφέρθηκε ανωτέρω⁸².

2.6. Ακύρωση της συγχώνευσης

2.6.1. Έλλειψη εταιρικής απόφασης ή ελαττωματική εταιρική απόφαση

Η προβολή ενστάσεων σχετικά με το κύρος της συγχώνευσης δύναται να προβληθεί μέχρι την τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας, δηλαδή μέχρι τη δημοσίευση του συγκεκριμένου εταιρικού μετασχηματισμού στο Γ.Ε.ΜΗ., οπότε και εκκινούν τα έννομα αποτελέσματα αυτού. Από εκείνο το χρονικό σημείο και έπειτα το κύρος του εταιρικού μετασχηματισμού μπορεί να θιγεί για συγκεκριμένους λόγους, οι οποίοι ορίζονται αποκλειστικά και περιοριστικά από το νόμο.

Αναλυτικότερα, η ακύρωση της συγχώνευσης μπορεί να ζητηθεί αποκλειστικά και μόνο στην περίπτωση που παραλείφθηκε η έγκριση της συγχώνευσης με απόφαση της γενικής συνέλευσης ή της συνέλευσης των εταίρων ή στην περίπτωση που η απόφαση αυτή είναι ανυπόστατη, άκυρη ή ακυρώσιμη.^{83 84} Το ζήτημα της ακυρότητας ή της ακυρωσίας θα κριθεί στην εκάστοτε περίπτωση ανάλογα με τις εφαρμοστέες διατάξεις ανά εταιρικό τύπο.

⁸² Άρθρο 18 παρ.5 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις: «5. Οι εταιρικές συμμετοχές της απορροφώσας εταιρείας δεν ανταλλάσσονται με εταιρικές συμμετοχές της απορροφώμενης εταιρείας που κατέχονται: α. είτε από την ίδια την απορροφώσα εταιρεία είτε από πρόσωπο που ενεργεί στο όνομά του αλλά για λογαριασμό της, β. είτε από την ίδια την απορροφώμενη εταιρεία, είτε από πρόσωπο που ενεργεί στο όνομά του αλλά για λογαριασμό της».

⁸³Άρθρο 20 παρ. 1 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις: «Η συγχώνευση που συντελέστηκε σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 18 κηρύσσεται άκυρη με δικαστική απόφαση εφόσον: α. παραλείφθηκε η έγκριση της συγχώνευσης έστω από μία από τις εταιρείες που μετέχουν σ` αυτή, με απόφαση της συνέλευσης ή των εταίρων, ή η απόφαση με την οποία εγκρίθηκε η συγχώνευση είναι ανυπόστατη, β. έστω μία από τις αποφάσεις της περίπτωσης α` είναι άκυρη ή ακυρώσιμη».

Εξάλλου, ήδη υπό το προϊσχύσαν νομικό πλαίσιο, το κύρος της συγχώνευσης δεν ήταν δυνατόν να θιγεί εξαιτίας της μη δίκαιης σχέσης ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών της απορροφώμενης και της απορροφώσας εταιρείας.⁸⁵ Αντίθετα, στην περίπτωση αυτή προβλεπόταν αξίωση αποζημίωσης των μετόχων με την καταβολή του ποσού που ενδεχομένως θα επιδικαζόταν σε μετρητά. Η ως άνω ρύθμιση επαναλήφθηκε μάλιστα και στο καινούριο θεσμικό πλαίσιο του Ν.4601/2019 και επεκτάθηκε σε όλες τις μορφές νομικών προσώπων που υπάγονται σε αυτόν. Έτσι, στην περίπτωση της μη δίκαιης και εύλογης σχέσης ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών, η διενεργηθείσα διαδικασία συγχωνεύσεως δεν κηρύσσεται άκυρη, αλλά προβλέπεται πλέον για κάθε μέτοχο ή εταίρο που θίγεται η δυνατότητα αξίωσης αποζημίωσης, η οποία παραγράφεται εντός δώδεκα (12) μηνών από την δημοσίευση της συγχώνευσης στο Γ.Ε.ΜΗ.⁸⁶

Η προστασία του κύρους των εταιρικών μετασχηματισμών, όπως της συγχωνεύσεως, υπό το σύγχρονο νομικό καθεστώς είναι αυξημένη. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται, άλλωστε, από την πρόβλεψη συγκεκριμένων διατάξεων για τη διαφύλαξη της νομικής ισχύος του μετασχηματισμού ακόμη και εάν συντρέχει λόγος ακυρότητας ή ακυρωσίας της απόφασης της συνέλευσης, η οποία όπως αναφέρθηκε συμπαρασύρει σε ακυρότητα όλη τη διαδικασία της συγχώνευσης. Υπό αυτό το πρίσμα, παρέχεται η δυνατότητα μη κήρυξης της ακυρότητας της συγχώνευσης, εφόσον το ελάττωμα που προκάλεσε την ακυρότητα ή ακυρωσία της αποφάσεως ιαθεί ή εξαλειφθεί με οποιονδήποτε τρόπο μέχρι τη συζήτηση της αίτησης για την κήρυξη της ακυρότητας⁸⁷ με την ταυτόχρονη δυνατότητα του δικαστηρίου να τάξει την απαραίτητη προθεσμία για την άρση των λόγων ακυρότητας της συγχώνευσης, εφόσον κρίνει ότι αυτή είναι εφικτή. Επιπροσθέτως, εφόσον κριθεί από το δικαστήριο ενώπιον του οποίου

⁸⁴ ΜΠΡ ΑΘ 356/2009 ΝΟΜΟΣ σύμφωνα με την οποία για την ακύρωση της συγχώνευσης απαιτείται να ελεγχθεί προηγουμένως το κύρος της απόφασης της Γενικής Συνέλευσης που αποφάσισε τη διενέργεια αυτής.

⁸⁵ Άρθρο 77^α Ν.2190/1920:Περί ανωνύμων εταιρειών: «1. Η συγχώνευση δεν κηρύσσεται άκυρη για το λόγο ότι η σχέση ανταλλαγής των μετοχών των μετόχων της απορροφώμενης εταιρείας με μετοχές της απορροφώσας έχει ορισθεί αδικαιολόγητα χαμηλή».

⁸⁶ Άρθρο 21 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις: «1. Η συγχώνευση που συντελέστηκε σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 18 δεν μπορεί να κηρυχθεί άκυρη για το λόγο ότι η σχέση ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών δεν είναι δίκαιη και λογική. 2. Σε αυτή την περίπτωση, κάθε θιγόμενος μέτοχος ή εταίρος μπορεί να αξιώσει από την απορροφώσα εταιρεία την καταβολή αποζημίωσης. Η αποζημίωση ορίζεται από το δικαστήριο της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του παρόντος. Η σχετική αξίωση παραγράφεται μέσα σε προθεσμία δώδεκα (12) μηνών από τη συντέλεση της συγχώνευσης, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 18».

⁸⁷ Άρθρο 20 παρ.2 εδ. α Ν.4601/2019 και ΔΕΕ Δ. Διακόπουλος: «Εισαγωγή στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών– Μία συνοπτική παρουσίαση του νόμου» ο.π. σελ. 684 παρ. Β1

εκκρεμεί η αίτηση για την κήρυξη της ακυρότητας της συγχώνευσης ότι η ανατροπή του κύρους του μετασχηματισμού θα επιφέρει δυσανάλογα αποτελέσματα σε σχέση με το ελάττωμα της απόφασης των εταίρων, είναι δυνατή η διαφύλαξη του κύρους αυτού⁸⁸. Στην περίπτωση αυτή, μάλιστα, οι αιτούντες μέτοχοι ή εταίροι «εξοπλίζονται» με την χρηματική αξίωση αποζημίωσης, η οποία πρέπει να ασκηθεί εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός (1) έτους από το χρονικό σημείο που θα καταστεί αμετάκλητη η δικαστική απόφαση που έκρινε για το κύρος του μετασχηματισμού. Την ως άνω αξίωση, εξάλλου, έχουν και οι μέτοχοι ή εταίροι, οι οποίοι αδυνατούσαν να αιτηθούν να κηρυχθεί άκυρη η συγχώνευση λόγω μη συγκέντρωσης του απαραίτητου ποσοστού μετοχών ή δικαιωμάτων ψήφου.

Η ενίσχυση της προστασίας του κύρους της διενεργηθείσας συγχώνευσης γίνεται αντιληπτή ακόμη περισσότερο στην περίπτωση των ανωνύμων εταιρειών με μετοχές εισηγμένες σε ρυθμιζόμενη αγορά ή Πολυμερή Μηχανισμό Διαπραγμάτευσης, οπότε η ακυρότητα ή η ακυρωσία της απόφασης της γενικής συνέλευσης των μετόχων, δυνάμει της οποίας αποφασίστηκε η πραγματοποίηση της συγχώνευσης, δε θίγει το κύρος του μετασχηματισμού, παρά γεννά μόνο αξίωση αποζημίωσης των μετόχων κατά της απορροφώσας εταιρείας.

Η διαδικασία κήρυξης της ακυρότητας προϋποθέτει την υποβολή αίτησης από κάθε μέτοχο ή εταίρο της εταιρείας που συγχωνεύθηκε που δεν έλαβε μέρος στη λήψη της απόφασης για την έγκριση της συγχώνευσης ή αντιτάχθηκε στη διενέργεια αυτή εντός τριών (3) μηνών από την καταχώριση του μετασχηματισμού στο Γ.Ε.ΜΗ. Η ως άνω αίτηση για την κήρυξη της ακυρότητας της συγχώνευσης μπορεί να υποβληθεί και από τους έχοντες έννομο συμφέρον πιστωτές της εταιρείας που συγχωνεύθηκε στην περίπτωση που παρακάμφθηκε εντελώς το στάδιο της λήψης απόφασης για την έγκριση της συγχώνευσης ή όταν η απόφαση αυτή είναι άκυρη. Στην περίπτωση δε της ακυρωσίας της απόφασης της γενικής συνέλευσης ή της συνέλευσης των εταίρων, η ως άνω αίτηση υποβάλλεται μόνο από μετόχους ή εταίρους που εκπροσωπούν τουλάχιστον το ένα εικοστό (1/20) του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου της εταιρείας που συγχωνεύθηκε και δεν έλαβαν μέρος στη λήψη της σχετικής απόφασης για την έγκριση της συγχώνευσης ή αντιτάχθηκαν στη λήψη αυτής. Η σχετική αίτηση εκδικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, ενώ κατά της απόφασης δυνάμει της οποίας

⁸⁸ Άρθρο 20 παρ.4 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις: «Στην περίπτωση β` της παραγράφου 1, το δικαστήριο μπορεί να μην κηρύξει την ακυρότητα της συγχώνευσης, εφόσον κρίνει ότι αυτή είναι δυσανάλογη σε σχέση με το ελάττωμα της απόφασης της συνέλευσης ή των εταίρων. Σε αυτή την περίπτωση, ο αιτών έχει χρηματική αξίωση κατά της απορροφώσας εταιρείας προς αποκατάσταση της ζημίας που του προκάλεσε το συγκεκριμένο ελάττωμα, η οποία πρέπει να ασκηθεί μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός (1) έτους από το αμετάκλητο της δικαστικής απόφασης. Την ίδια αξίωση έχουν μέτοχοι ή εταίροι που δεν μπορούν να ζητήσουν την κήρυξη της ακυρότητας της συγχώνευσης, επειδή δεν διαθέτουν το απαιτούμενο ποσοστό μετοχών ή δικαιωμάτων ψήφου σύμφωνα με την παράγραφο. [...]».

κηρύσσεται η ακυρότητα της συγχώνευσης, μπορεί να ασκηθεί τριτανακοπή εντός προθεσμίας τριών (3) μηνών από τη δημοσίευσή της στη μερίδα της εταιρείας στο Γ.Ε.ΜΗ. Στο Γ.Ε.ΜΗ., εξάλλου, δημοσιεύεται και η αίτηση για την κήρυξη της ακυρότητας της συγχώνευσης.

Οι συνέπειες της κήρυξης ακυρότητας δεν έχουν διατυπωθεί ρητά στο νόμο. Εντούτοις, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι τα αποτελέσματα αυτής επέρχονται αναδρομικά και ως εκ τούτου αναβιώνει η προτέρα της συγχωνεύσεως έννομη κατάσταση με την αναβίωση των απορροφώμενων εταιρειών.⁸⁹ Εντούτοις, καθίσταται εκ του νόμου σαφές ότι προστατεύονται εξ' ολοκλήρου οι συναλλαγές που έλαβαν χώρα μετά την καταχώριση της συγχώνευσης στο Γ.Ε.ΜΗ. και πριν τη δημοσίευση της απόφασης που κήρυξε την ακυρότητα, καθώς και ότι για τις υποχρεώσεις που ενδεχομένως γεννήθηκαν από αυτές ευθύνονται εις ολόκληρον η απορροφώσα και οι απορροφώμενες εταιρείες.⁹⁰

2.6.2. Ελαττωματικός προληπτικός έλεγχος νομιμότητας

Μείζον θέμα που απασχολούσε συχνά την επιστημονική νομική κοινότητα υπό το προϊσχύσαν νομικό καθεστώς αποτελεί η προστασία του κύρους της διενεργηθείσας συγχώνευσης σε περίπτωση ύπαρξης κάποιου ελαττώματος κατά τον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας. Έτσι, υπό το προηγούμενο νομικό πλαίσιο, το οποίο όπως προαναφέρθηκε χαρακτηριζόταν από πολυπλοκότητα και μη εσωτερική συνοχή των διατάξεων, υφίστατο η δυνατότητα εξέτασης του κύρους της συγχωνεύσεως σε διπλό επίπεδο. Η εξέταση του κύρους της διοικητικής πράξης έγκρισης της συγχώνευσης ανήκε στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων, ενώ η εξέταση του κύρους της εταιρικής απόφασης για την έγκριση της συγχώνευσης υπαγόταν στην αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων, γεγονός το οποίο αναντίρρητα ενείχε τον κίνδυνο έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων με απώτερη συνέπεια την γένεση αβεβαιότητας περί της ασφάλειας των συναλλαγών, στις οποίες εμπλέκονται οι μετέχουσες στη διαδικασία συγχώνευσης εταιρείες.

⁸⁹ Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ» 9^η έκδοση ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2019, ο.π. σελ.622 παρ.31

⁹⁰Άρθρο 20 παρ.8 Ν.4601/2019 Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις: «Η απόφαση που κηρύσσει την ακυρότητα της συγχώνευσης δεν θίγει το κύρος των συναλλαγών της απορροφώσας εταιρείας, που έγιναν μετά την καταχώριση της συγχώνευσης στο Γ.Ε.ΜΗ. σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 18 και πριν από τη δημοσίευση της απόφασης σύμφωνα με την παράγραφο 7. Για τις υποχρεώσεις της απορροφώσας εταιρείας από συναλλαγές του προηγούμενου εδαφίου ευθύνονται εις ολόκληρον οι απορροφώμενες εταιρείες».

Η ανωτέρω κατάσταση, ωστόσο, άλλαξε με το νέο καθεστώς του Ν.4601/2019 και τις ενοποιημένες ρυθμίσεις που αυτό εισήγαγε. Ο νομοθέτης πλέον έχει μεριμνήσει ώστε μετά την καταχώριση της διενεργηθείσας συγχώνευσης στο Γ.Ε.ΜΗ. να μη θίγεται το κύρος της σε περίπτωση που οι διοικητικές πράξεις που συνδέονται με αυτή πάσχουν από κάποιο ελάττωμα. Η ακύρωση, δηλαδή, δυνάμει δικαστικής αποφάσεως οποιασδήποτε διοικητικής πράξης με την οποία εγκρίθηκε η συγχώνευση, δεν επιφέρει ανατροπή στις έννομες συνέπειες της συγχώνευσης, αλλά ούτε και αποτελεί λόγο ακυρότητας αυτής με την επιφύλαξη της αξίωσης χρηματικής αποζημίωσης στον αιτούντα την ακύρωση της διοικητικής πράξης.⁹¹

2.7. Εναλλακτικοί τρόποι συγχώνευσης

2.7.1. Η συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας

Η συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας αποτελεί μία εναλλακτική μέθοδο συγκέντρωσης των επιχειρήσεων. Όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, κατά τη συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας μεταβιβάζεται με καθολική διαδοχή το σύνολο της εταιρικής περιουσίας δύο ή περισσότερων εταιρειών σε μία νέα εταιρεία που συστήνεται γι' αυτό τον σκοπό.

Κατά την συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις που ρυθμίζουν τη διαδικασία με απορρόφηση⁹². Υπό αυτή την έννοια, η τηρούμενη διαδικασία που περιλαμβάνει τα στάδια της σύνταξης και υποβολής στη δημοσιότητα του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης και της λεπτομερούς γραπτής έκθεσης από το διοικητικό συμβούλιο ή τους διαχειριστές των εταιρειών που μετέχουν, της εξέτασης του σχεδίου από ειδικό εμπειρογνώμονα, της έγκρισης του σχεδίου από τη συνέλευση των εταίρων και της κατάρτισης και δημοσίευσης στο Γ.Ε.ΜΗ. του τελικού κειμένου της συμβάσεως, εφαρμόζεται αναλόγως και κατά τη συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρείας. Εξάλλου, όσον αφορά στα αποτελέσματα της διαδικασίας, οι συγχωνευόμενες εταιρείες παύουν να υπάρχουν ως υποκείμενα δικαίου και η μετοχική ή εταιρική σχέση μεταφέρεται στη νέα εταιρεία με την εφαρμογή της «σχέσης ανταλλαγής» που περιλαμβάνεται στο σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης, όπως ακριβώς συμβαίνει και στην συγχώνευση με απορρόφηση.

⁹¹ ΔΕΕ Δ. Διακόπουλος: «Εισαγωγή στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών-Μία συνοπτική παρουσίαση του νόμου» ο.π. σελ.685 παρ.Β2

⁹² Άρθρο 22 παρ.1 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

2.7.2. Η εξαγορά

Στην περίπτωση των ανωνύμων εταιρειών, ήδη υπό το προϊσχύσαν νομικό καθεστώς⁹³ προβλεπόταν η δυνατότητα συγχώνευσης με εξαγορά, η διαδικασία της οποίας εξομοιώνεται με τη διαδικασία της συγχώνευσης με απορρόφηση.⁹⁴ Η διαφορά, ωστόσο, ανάμεσα στις δύο διαδικασίες έγκειται στο ότι κατά την εξαγορά του συνόλου του ενεργητικού και του παθητικού μίας εταιρείας, δεν υπάρχει μεταβίβαση της μετοχικής σχέσης στην εξαγοράζουσα εταιρεία. Ειδικότερα, στους μετόχους της εξαγοραζόμενης εταιρείας δεν χορηγούνται ως αντάλλαγμα μετοχές της εξαγοράζουσας εταιρείας, αλλά μόνο το ποσό των μετρητών που αντιστοιχεί στο τίμημα της εξαγοράς. Έχει διατυπωθεί, μάλιστα, η άποψη ότι οικονομικά η εξαγορά ισοδυναμεί με λύση και εκκαθάριση της εξαγοραζόμενης εταιρείας, αφού οι μέτοχοί της αποκλείονται και δεν συμμετέχουν στην εξαγοράζουσα.⁹⁵ Εντούτοις, δεδομένης της εξομοίωσης της διαδικασίας με τη συγχώνευση διά απορροφήσεως, όπως ρητώς προβλέπεται στο νόμο, το σύνολο της εταιρικής περιουσίας της εξαγοραζόμενης εταιρείας μεταβιβάζεται με καθολική διαδοχή στην εξαγοράζουσα, χωρίς να προηγηθεί εκκαθάριση της πρώτης, η οποία, άλλωστε, παύει να υπάρχει ως υποκείμενο δικαίου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι όπως και στην περίπτωση της απορρόφησης, υπάρχει ρητή πρόβλεψη του νόμου αναφορικά με τη διατήρηση του κύρους της διενεργηθείσας εξαγοράς, όταν το τίμημα της εξαγοράς κριθεί μη εύλογο με την επιφύλαξη του δικαιώματος αποζημίωσης των μετόχων των εξαγοραζόμενων εταιρειών⁹⁶.

2.8. Συμπεράσματα

Ο νέος νόμος για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς φαίνεται να επιλύει τα βασικά προβλήματα του προηγούμενου νομικού καθεστώτος. Η ουσιαστική διεύρυνση των επιτρεπόμενων εκ του νόμου μορφών συγχωνεύσεως, αφενός μεν καταργεί επί της ουσίας

⁹³ Άρθρο 79 κ.ν.2190/1920

⁹⁴ Άρθρο 37 Ν.4601/2019 Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις: «1. Για την πράξη με την οποία μία ή περισσότερες Ανώνυμες Εταιρείες (εξαγοραζόμενες) μεταβιβάζουν, ύστερα από λύση τους, χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση, σε άλλη Ανώνυμη Εταιρεία (εξαγοράζουσα), το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεών τους, έναντι απόδοσης στους μετόχους των εξαγοραζόμενων εταιρειών του αντιτίμου των δικαιωμάτων τους (εξαγορά), εφαρμόζονται ανάλογα τα άρθρα 30 έως 36. 2. Για την εφαρμογή της παραγράφου 1, απορροφώμενες εταιρείες νοούνται οι εταιρείες που παύουν να υφίστανται (εξαγοραζόμενες) και ως απορροφώσα εταιρεία εννοείται η εξαγοράζουσα».

⁹⁵ Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ» 9^η έκδοση Εκδόσεις Σάκκουλα 2019 σ.ελ.630 παρ.51

⁹⁶ Άρθρο 38 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

την έννοια του «κλειστού» αριθμού, αφετέρου δε ελαχιστοποιεί σε τελική ανάλυση τις περιπτώσεις εκείνες των συγχωνεύσεων και των λοιπών εταιρικών μετασχηματισμών που δεν καταλαμβάνονται από το πεδίο εφαρμογής του Ν.4601/2019. Πέραν τούτων, η σχέση του εταιρικού δικαίου με τις διατάξεις των διάφορων φορολογικών- αναπτυξιακών νόμων, καθίσταται πλέον σαφής με την αυστηρή οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής αμφοτέρων αυτών. Η απορρόφηση αποτελεί μία εκ των τριών μεθόδων συγκέντρωσης των επιχειρήσεων. Το πλαίσιο και η διαδικασία υλοποίησής της καθορίζεται αυστηρά από το νέο νομικό καθεστώς του Ν.4601/2019. Έτσι, πέραν των γενικών αρχών που ισχύουν για κάθε εταιρική μορφή που συμμετέχει στη διαδικασία συγχώνευσης με απορρόφηση, θεσμοθετούνται ειδικές διατάξεις για ιδιαίτερες μορφές νομικών προσώπων που συμμετέχουν είτε ως απορροφώντα, είτε ως απορροφούμενα, όπως είναι οι ειδικές ρυθμίσεις για τις προσωπικές εταιρείες (άρθρα 23-29), για τις ανώνυμες εταιρείες (άρθρα 30-38), τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (άρθρα 39-41), τις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες (άρθρα 42-45) και τους αστικούς συνεταιρισμούς (άρθρα 47-52). Η συγχώνευση με τη σύσταση νέας εταιρείας, καθώς και η εξαγορά είναι δύο εναλλακτικές μέθοδοι συγχώνευσης των επιχειρήσεων. Ως προς την ακολουθητέα διαδικασία εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις για τη συγχώνευση με απορρόφηση. Παράλληλα, τα αποτελέσματα αυτών εξομοιώνονται με τα αποτελέσματα της συγχώνευσης διά απορροφήσεως με την ιδιαιτερότητα ότι στην εξαγορά, η οποία αφορά μόνο τις ανώνυμες εταιρείες, δεν υπάρχει μεταβίβασης της μετοχικής σχέσης στην εξαγοράζουσα εταιρεία.

2.9. Βιβλιογραφία

- Βασίλης Γ. Αντωνόπουλος «ΔΙΚΑΙΟ Α.Ε. & Ε.Π.Ε», Εκδόσεις Σάκκουλα 2009
- Δ. Αυγητίδης «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ΔΕΕ 02/2019, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Δ. Διακόπουλος «Εισαγωγή στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών-Μια συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου» ΔΕΕ 05/2019 , Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Ν. Ρόκας, Ουσιώδης μεταβολή οικονομικών δεδομένων επί εγκριθείσας συγχώνευσης ανωνύμων εταιρειών. Εξασφαλιστικές συμφωνίες εγκριθείσας συγχώνευσης, Τιμ. Τομ. Ν. Κλαμαρή, εκδόσεις Σάκκουλα 2016 .οπ. 993
- Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 9^η έκδοση, 2019
- Κ.Ν.2190/1920: «Περί ανωνύμων εταιρειών»

- Ν.3190/1955: «Περί εταιρειών περιορισμένης ευθύνης»
- Ν.2166/1933: Κεφαλαιαγορά- Επιχειρήσεις- Φορολογία- Δημόσια Κτήματα κλπ.
- Ν.3419/2005: Γενικό Εμπορικό Μητρώο-Εκσυγχρονισμός της Επιμελητηριακής Νομοθεσίας
- Ν.4072/2012:«Αδειοδότηση/Εταιρείες/ΣύστασηΙ.Κ.Ε./Σήμα/Επενδύσεις/Φορολογία/ Εκπαίδευση κλπ»
- Ν.4548/2018: Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιριών
- ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», δημοσιευθείσα στον ιστότοπο www.taxheaven.gr
- Ν 4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις: έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις
- ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ: ΑΠ 1737/2013, δημοσιευμένη στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

3.1. Φορολογικά κίνητρα

Όπως προαναφέρθηκε με τη θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019 τίθενται πλέον σαφή όρια σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του εταιρικού και φορολογικού δικαίου⁹⁷. Καθίσταται σαφές ότι η φορολογική νομοθεσία πρέπει να περιορίζεται αποκλειστικά στην θέσπιση φορολογικών κινήτρων με σκοπό τη δημιουργία ισχυρότερων οικονομικών μονάδων, ενώ δεν μπορεί πλέον να προβλέπει νέες μορφές μετασχηματισμών ή να θεσπίζει παρεκκλίσεις από το εταιρικό δίκαιο.⁹⁸ Υπό αυτό το πρίσμα, οι διατάξεις διάφορων αναπτυξιακών νόμων, γνωστών και ευρέως χρησιμοποιούμενων στην καθημερινή πρακτική, όπως το Ν.Δ. 1297/1972, ο Ν.2166/1993 και ο Ν.4172/2013 (Κ.Φ.Ε.), διατηρούνται σε ισχύ αποκλειστικά και μόνο όσον αφορά τις φορολογικού δικαίου ρυθμίσεις τους.

Με σκοπό τη διευκρίνιση του ζητήματος που ανέκυψε αναφορικά με τις προϋποθέσεις υπαγωγής των διενεργούμενων μετασχηματισμών μετά τη θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019 στις διάφορες διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας που θεσπίζουν φορολογικά κίνητρα εκδόθηκε σχετική εγκύκλιος της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, στην οποία διατυπώθηκε ρητά η θέση της φορολογικής διοίκησης επί του θέματος. Η θέση αυτή συνοψίζεται στο ότι προκειμένου να τύχουν εφαρμογής τα προβλεπόμενα από τους αναπτυξιακούς νόμους (Ν.Δ.1297/1972, Ν.2166/1993 κ.λ.π.) ή τον Ν.4172/2013 φορολογικά

⁹⁷ Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ.6 παρ.20, σύμφωνα με την οποία: «Η διεύρυνση του φάσματος των επιτρεπτών μετασχηματισμών και η ενοποίηση της ρύθμισής τους με τα παραπάνω χαρακτηριστικά αναδεικνύει το εταιρικό δίκαιο ως τον «τόπο» αποκλειστικής ρύθμισης του επιτρεπτού, της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων των μετασχηματισμών. Η ανάδειξη αυτή έχει δύο ειδών θετικές συνέπειες, καθεμία από τις οποίες συνδέεται με την αντιμετώπιση ενός διαφορετικού προβλήματος του σημερινού δικαίου των μετασχηματισμών. Αφενός μειώνονται τα κίνητρα προσφυγής σε καταχρηστικούς μετασχηματισμούς με τα κόστη και τις αβεβαιότητες που αυτοί συνεπάγονται. Αφετέρου, εξαιτίας της άμβλυνσης της ανάγκης προσφυγής σε «καταχρηστικούς» μετασχηματισμούς, δεν χρειάζεται η αντιστάθμιση της απουσίας του προνομίου της καθολικής διαδοχής με φορολογικές διευκολύνσεις και κίνητρα, αφού θα πρόκειται πλέον για προνόμιο γενικής εφαρμογής εφαρμοστέο σε κάθε περίπτωση. Παράλληλα, τίθενται πλέον σαφή όρια ανάμεσα στην εταιρική διαδικασία συντέλεσης των μετασχηματισμών και τη φορολογική μεταχείρισή τους. Στον βαθμό που το εάν και το πώς κάθε μετασχηματισμού προβλέπεται αποκλειστικά στο εταιρικό δίκαιο, η φορολογική νομοθεσία δεν χρειάζεται πλέον ούτε να προβλέψει νέες μορφές μετασχηματισμών ούτε να θεσπίσει παρεκκλίσεις από το εταιρικό δίκαιο, αλλά να επιτελέσει τη ζωτική λειτουργία της θέσπισης φορολογικών κινήτρων με σκοπό τη δημιουργία ισχυρότερων οικονομικών μονάδων, με τον τρόπο και στην έκταση που αυτό επιτάσσεται από το ενωσιακό δίκαιο και κρίνεται εκάστοτε αναγκαίο».

⁹⁸ ΔΕΕ 04/2019 Κ.Σαββαΐδου «Η φορολογική μεταχείριση των εταιρικών μετασχηματισμών» ο.π. παρ. Α σελ.525

πλεονεκτήματα⁹⁹, θα πρέπει να συντρέχουν οι ειδικότερα οριζόμενες στους νόμους αυτούς επιμέρους προϋποθέσεις, π.χ. ελάχιστο ύψος κεφαλαίου, νομική μορφή εταιρειών, υποχρέωση αμεταβίβαστου μετοχών (Ν.Δ. 1297/1972) κ.λ.π.¹⁰⁰

Εξάλλου, οι διατάξεις του νέου Ν.4601/2019 και οι ρυθμίσεις που εισάγονται με αυτές διέπουν τις συγχωνεύσεις που η ημερομηνία σύνταξης του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης είναι μεταγενέστερη της ημερομηνίας έναρξης ισχύος του νομοθετήματος.¹⁰¹ Ως εκ τούτου, οι διενεργηθείσες συγχωνεύσεις πριν την έναρξη ισχύος του Ν.4601/2019, οι οποίες είχαν υλοποιηθεί με την εφαρμογή των διατάξεων των διάφορων αναπτυξιακών νόμων, διατηρούν την ισχύ τους και ουδόλως επηρεάζονται από τις νέες ρυθμίσεις.

Αναφορικά με τα φορολογικά κίνητρα που θεσπίζονται στα διάφορα αναπτυξιακά νομοθετήματα κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί ότι αυτά αφορούν όχι μόνο στη φορολογία εισοδήματος, αλλά και στους λοιπούς φόρους. Συνοπτικά τα ποικίλα φορολογικά ευεργετήματα παρουσιάζονται παρακάτω:

α) Ν.Δ. 1297/1972

Υπαγόμενες στις διατάξεις του Ν.Δ.1297/1972 και δυνάμενες να επωφεληθούν των φορολογικών κινήτρων που παρέχουν οι διατάξεις αυτού συνιστούν όλες οι διενεργούμενες συγχωνεύσεις, είτε με τη μέθοδο της απορρόφησης, είτε με τη σύσταση νέας εταιρείας, είτε με εξαγορά μεταξύ των νομικών οντοτήτων που προβλέπονται και καθορίζονται στον Ν.4601/2019 και οι οποίες (συγχωνεύσεις) έχουν ως σκοπό την ίδρυση νέας Α.Ε. ή Ε.Π.Ε.¹⁰² Με τα δεδομένα αυτά, το Ν.Δ. 1297/1972 δεν θα μπορούσε για παράδειγμα να εφαρμοστεί όταν προκύπτουσα εταιρεία από τη διαδικασία συγχωνεύσεως είναι μία ομόρρυθμη εταιρεία,

⁹⁹ Με τον όρο «φορολογικό πλεονέκτημα» αποδίδεται γενικά οποιαδήποτε κατάσταση, η οποία οδηγεί σε ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση σε σχέση με το εν γένει καθεστώς, ήτοι οδηγεί σε μερική ή ολική μη φορολόγηση ή φορολογική αναβολή.

¹⁰⁰ Εγκύκλιος 2048/21.03.2019, Κοινοποίηση διατάξεων του Ν.4601/2019 «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων και λοιπές διατάξεις» ΦΕΚ Α' 44/09.03.2019 και ΔΕΕ 05/2019 Λ.Ε. Σωφρονά: «Το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών- Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων Ν.4601/2019» ο.π. σελ.703 παρ.5.2.

¹⁰¹ Άρθρο 141 Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

¹⁰² Δημήτρη Ι. Ηλιόκαυτου «ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ» Έκδοση 5^η Αθήνα Δεκέμβριος 1995 ο.π. σελ.463 Άρθρο 1 Ν.Δ. 1297/1972: Φορολ. κίνητρα συγχωνεύσεων επιχειρήσεων Βλ.& Ν.2992/2002: «Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται επί συγχωνεύσεως ή μετατροπής επιχειρήσεων, οποιασδήποτε μορφής, σε ανώνυμη εταιρεία ή προς το σκοπό ίδρυσης ανώνυμης εταιρείας, καθώς και επί συγχωνεύσεως ή μετατροπής επιχειρήσεων, οποιασδήποτε μορφής, εφόσον σε αυτές δεν περιλαμβάνεται ανώνυμη εταιρεία, σε εταιρεία περιορισμένης ευθύνης ή προς το σκοπό ίδρυσης εταιρείας περιορισμένης ευθύνης».

καθώς δεν τηρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του. Εξάλλου, στο πεδίο εφαρμογής του Ν.Δ.1297/1972 υπάγονται και όλες οι διενεργούμενες συγχωνεύσεις, είτε με τη μέθοδο της απορρόφησης, είτε με τη σύσταση νέας εταιρείας, είτε με εξαγορά μεταξύ των νομικών οντοτήτων που προβλέπονται και καθορίζονται στον Ν.4601/2019 και οι οποίες (συγχωνεύσεις) έχουν ως σκοπό την ίδρυση νέας Ι.Κ.Ε., καθώς κάθε προβλεπόμενη εκ του νόμου δραστηριότητα για τις Ε.Π.Ε., δύναται μετά τη θεσμοθέτηση του Ν.4072/2012 να ασκηθεί αναλογικά και από τις Ι.Κ.Ε.¹⁰³ Τα κυριότερα φορολογικά κίνητρα που παρέχει το ως άνω αναπτυξιακό νομοθέτημα είναι η αναβολή της φορολόγησης της υπεραξίας που προκύπτει κατά τη συντέλεση της συγχώνευσης έως τον χρόνο διάλυσης της εταιρείας¹⁰⁴, η ευνοϊκή βάση υπολογισμού των αποσβέσεων των πάγιων περιουσιακών στοιχείων που εισφέρονται από τις συγχωνευόμενες εταιρείες¹⁰⁵ και η απαλλαγή της συμβάσεως συγχώνευσης, της εισφοράς και μεταβίβασης των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού και κάθε εμπράγματος δικαιώματος των συγχωνευόμενων εταιρειών, των αποφάσεων των νόμιμων οργάνων των εταιρειών που μετέχουν στη διαδικασία συγχώνευσης, καθώς και της δημοσίευσης και της μεταγραφής αυτών των πράξεων από κάθε φόρο ή τέλος¹⁰⁶. Ειδικά δε για την απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης των ακινήτων

¹⁰³ Άρθρο 116 παρ.2 Ν.4072/2012: «2. Όπου στη νομοθεσία ορίζεται ότι δραστηριότητα μπορεί να ασκείται από εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, εφεξής θα μπορεί να ασκείται και από ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες».

¹⁰⁴ Άρθρο 2 παρ.1 και 2 Ν.Δ. 1297/1972: Φορολ. κίνητρα συγχωνεύσεων επιχειρήσεων Βλ.& Ν.2992/2002 «1. Η εκ της κατά το άρθρον 1 συγχωνεύσεως ή μετατροπής προκύπτουσα υπεραξία δεν υπόκειται κατά τον χρόνον της συγχωνεύσεως ή μετατροπής, εις φόρον εισοδήματος. 2. Η κατά την προηγουμένην παράγραφον υπεραξία, διαπιστωμένη δι' απογραφής των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των συγχωνευομένων ή μετατρεπομένων επιχειρήσεων και εμφανιζομένη αναπαιτούμενη εις ειδικούς λογαριασμούς της συγχωνευούσης ή της νέας εταιρείας μέχρι του χρόνου διαλύσεώς της, θεωρείται περιερχομένη εις ταύτην και φορολογείται κατά τον χρόνον της καθ' οιανδήποτε τρόπον διαλύσεώς της, εφαρμοζομένων αναλόγως εν προκειμένω δια μεν τας ανωνύμους εταιρείας των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 26 του ν.δ. 3323/1955, δια δε τας εταιρείας περιορισμένης ευθύνης των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 32 του αυτού νομοθετικού διατάγματος 3323/1955.

¹⁰⁵ Άρθρο 2 παρ.3 Ν.Δ.1297/1972: «Προκειμένου υπολογισμού των εκπιπτομένων από τα ακαθάριστα έσοδα αποσβέσεων επί της αξίας των εισφερομένων έσοδα αποσβέσεων επί της αξίας των εισφερομένων από την συγχωνευομένην ή μετατρεπομένην επιχείρησιν, παγίων περιουσιακών στοιχείων, βάσει των ισχυουσών διατάξεων, λαμβάνεται ως βάσεις ή αναπόσβεστος αξία η οριστικώς αναγνωρισθείσα, βάσει των ισχυουσών διατάξεων εκάστου παγίου περιουσιακού στοιχείου, προσηυξημένη κατά την αναλογούσαν εις αυτήν υπεραξίαν, η οποία προέκυψε κατά την μετατροπήν ή συγχώνευσιν των επιχειρήσεων. Αι υπολογιζόμεναι αποσβέσεις επί της υπεραξίας της αναλογούσης εις αποσβεσθείσαν αξίαν των εισφερομένων από την μετατρεπομένην ή συγχωνευομένην επιχείρησιν παγίων περιουσιακών στοιχείων δεν εκπίπτουνται εκ των ακαθαρίστων εσόδων της εκ μετατροπής ή συγχωνεύσεως προελθούσης εταιρείας, προκειμένου υπολογισμού των καθαρών κερδών αυτής, βάσει των ισχυουσών διατάξεων».

¹⁰⁶ Άρθρο 3 παρ.1 Ν.Δ. 1297/1972: «Η κατά το άρθρον 1 του παρόντος σύμβασις περί συγχωνεύσεως ή μετατροπής, η εισφορά και μεταβίβασις των περιουσιακών στοιχείων των συγχωνευομένων ή μετατρεπομένων επιχειρήσεων, πάσα σχετική πράξις ή συμφωνία αφορώσα την εισφοράν ή μεταβίβασιν στοιχείων ενεργητικού ή παθητικού ή άλλων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, ως και

θεσπίζονται ορισμένες ειδικές προϋποθέσεις¹⁰⁷, ενώ σε κάθε /περίπτωση για την απόλαυση των συγκεκριμένων προνομίων τίθενται ως προαπαιτούμενα, η υποχρέωση για ελάχιστο ύψος κεφαλαίου της προερχόμενης από τη συγχώνευση εταιρείας, το αμεταβίβαστο ποσοστού (75%) των μετοχών/μεριδίων που αντιστοιχούν στην αξία του εισφερόμενου κεφαλαίου, καθώς και η μη διάλυση της απορροφώσας ή της νέας συσταθείσας εταιρείας εντός πενταετίας από την συγχώνευση. Τέλος, ένα ακόμη φορολογικό κίνητρο που παρέχεται από τις διατάξεις του συγκεκριμένου αναπτυξιακού νομοθετήματος συνίσταται στην μη υπαγωγή σε φορολογία κατά το χρόνο συντέλεσης της συγχωνεύσεως των αφορολόγητων κρατήσεων αναπτυξιακών νόμων που ενδεχομένως έχουν σχηματίσει οι συγχωνευόμενες εταιρείες και μεταφέρουν στην απορροφώσα ή τη νέα συσταίνόμενη εταιρεία.

β) Ν. 2166/1993

Ο αναπτυξιακός νόμος 2166/1993 εφαρμόζεται μεταξύ άλλων στις περιπτώσεις συγχώνευσης μεταξύ των νομικών οντοτήτων που προβλέπονται και καθορίζονται στον Ν.4601/2019 εγκατεστημένων στην Ελλάδα με σκοπό την ίδρυση Α.Ε. ή Ε.Π.Ε., απορρόφησης μεταξύ των νομικών οντοτήτων που προβλέπονται και καθορίζονται στον Ν.4601/2019 από Α.Ε. ή Ε.Π.Ε., συγχώνευσης μεταξύ Α.Ε. και συγχώνευσης αστικών συνεταιρισμών του Ν.1667/1986 με

παντός εμπραγμάτου δικαιώματος, αι αποφάσεις των κατα νόμον οργάνων των συγχωνευομένων ή μετατρεπομένων εταιρειών και πάσα άλλη συμφωνία ή πράξις απαιτούμενη δια την συγχώνευσιν ή μετατροπήν ή την σύστασιν της νέας εταιρείας, η δημοσίευσις αυτών εν τω δελτίω ανωνύμων εταιρειών της εφημερίδος της κυβερνήσεως και η μεταγραφή των σχετικών πράξεων απαλλάσσονται παντός φόρου, τέλους χαρτοσήμου, ή οιουδήποτε τρίτου».

¹⁰⁷ Άρθρο 3 πα.ρ.2 Ν.Δ.1297/1972: «Προκειμένου περί ακινήτων ανηκόντων και χρησιμοποιουμένων από την συγχωνευομένην ή μετατρεπομένην επιχείρησιν και εισφερομένων εις την συγχωνεύουσαν ή την συνιστωμένην εταιρείαν, η απαλλαγή από του φόρου μεταβιβάσεως χωρεί υπό την προϋπόθεσιν ότι τα εισφερόμενα ακίνητα θα χρησιμοποιηθούν δια τας ανάγκας της συγχωνευούσης ή της συνιστωμένης εταιρείας τουλάχιστον επί μίαν πενταετίαν από της συγχωνεύσεως ή μετατροπής. Η ανωτέρω απαλλαγή από του φόρου μεταβιβάσεως ακινήτων περιλαμβάνει και την περίπτωσιν καθ' ήν το εισφερόμενον εις την συγχωνεύουσαν ή την συνιστωμένην εταιρείαν ακίνητον, είχαν εισφερθή κατά χρήσιν εις την συγχωνευομένην ή μετατρεπομένην εταιρείαν και αποδεδειγμένως είχε χρησιμοποιηθή δια τας ανάγκας αυτής επί μίαν πενταετίαν προ της συγχωνεύσεως ή μετατροπής υπό την προϋπόθεσιν ότι θα χρησιμοποιηθή δια τας ανάγκας της συγχωνευούσης ή της συνιστωμένης εταιρείας τουλάχιστον επί μίαν πενταετίαν από της συγχωνεύσεως ή μετατροπής. Κατά την διάρκειαν της πενταετίας επιτρέπεται όπως η συγχωνεύουσα ή συνιστωμένη εταιρεία, υπό την προϋπόθεσιν ότι δεν μεταβάλλεται το κύριον αντικείμενον των εργασιών της: α. Εκμισθώνη τα ακίνητα. β. Εκποιή τα συνεπεία της συγχωνεύσεως ή μετατροπής αποκτώμενα ακίνητα, υπό την προϋπόθεσιν ότι το προϊόν της εκποιήσεως θα χρησιμοποιηθή εντός προθεσμίας δύο (2) ετών από της εκποιήσεως δια την απόκτησιν ακινήτων ή ετέρων καινουργών παγίων περιουσιακών στοιχείων, ίσης τουλάχιστον αξίας, τα οποία θα εξυπηρετούν τας ανάγκας της επιχειρήσεως, ή δι' εξόφλησιν, οφειλών εκ δανείων και πιστώσεων προς τραπεζικά Ιδρύματα, φορολογικών υποχρεώσεων προς το Δημόσιον, ως και ασφαλιστικών εισφορών προς Ασφαλιστικά Ιδρύματα και Ταμεία, υφισταμένων κατά την εκποίησιν των ακινήτων".

σκοπό την ίδρυση νέου αστικού συνεταιρισμού¹⁰⁸. Απαραίτητη δε προϋπόθεση για την απόλαυση των φορολογικών προνομίων αποτελεί αφενός μεν η τήρηση από τις ως άνω επιχειρήσεις βιβλίων τρίτης κατηγορίας του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων,¹⁰⁹ αφετέρου δε η σύνταξη ενός ισολογισμού για δώδεκα μήνες ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, καθότι επιτρεπόταν στο παρελθόν η υπερδωδεκάμηνη χρήση.

Το σημαντικότερο, ίσως, φορολογικό ευεργέτημα του ως άνω αναπτυξιακού νόμου είναι η δυνατότητα που παρείχε στις επιχειρήσεις που ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του να συγχωνευθούν μέσω μίας απλούστερης διαδικασίας (λογιστικής) ενοποίησης των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού τους, χωρίς τη μεσολάβηση της διαδικασίας αποτίμησης αυτών με άμεση απόρροια να μην προκύπτουν υπεραξίες που φορολογούνται. Η καινοτόμα αυτή διαδικασία που εισήχθη με τον αναπτυξιακό νόμο του 1993 έθεσε πολλά ζητήματα συμβατότητας με το ενωσιακό δίκαιο και αποτέλεσε χαρακτηριστικό παράδειγμα «ανάμειξης» του φορολογικού δικαίου στην εταιρική νομοθεσία, όπως εξάλλου, αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας. Για την αντιμετώπιση, όμως, αυτής μετά τη θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019 θα γίνει διεξοδική αναφορά σε επόμενη ενότητα.

Περαιτέρω, ο Ν.2166/1993 επαναλαμβάνει τα φορολογικά ευεργετήματα που είχαν θεσμοθετηθεί με το Ν.Δ.1297/1972 προβλέποντας ότι απαλλάσσονται από κάθε φόρο ή τέλος η σύμβαση συγχωνεύσεως, η εισφορά και η μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων που μετέχουν στη συγχώνευση, η μεταβίβαση κάθε εμπράγματος ή ενοχικού δικαιώματος, οι αποφάσεις των νόμιμων οργάνων των συγχωνευόμενων εταιριών, η σχέση συμμετοχής στο κεφάλαιο της νέας εταιρίας και κάθε άλλη συμφωνία ή πράξη που απαιτείται για τη συντέλεση της συγχωνεύσεως, καθώς και η δημοσίευση και η μεταγραφή των σχετικών πράξεων. Οι κυριότερες απαλλαγές που αφορά το ως άνω φορολογικό κίνητρο συνίστανται στην απαλλαγή από τα τέλη χαρτοσήμου, την απαλλαγή από κάθε εισφορά ή δικαίωμα υπέρ τρίτου, την απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης ακινήτων και την απαλλαγή από το φόρο εισοδήματος των μεταβιβαζόμενων αυτοκινήτων.¹¹⁰ Η διαφορά, ωστόσο, των δύο αναπτυξιακών νομοθετημάτων έγκειται στο ότι η υπαγωγή στις ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις του Ν.2166/1993 δεν προϋποθέτει την τήρηση των συγκεκριμένων εξασφαλίσεων-περιορισμών, όπως ήταν η υποχρέωση τήρησης ονομαστικών μετοχών για τις ανώνυμες

¹⁰⁸ Άρθρο 1 Ν.2166/1993: Κεφαλαιαγορά-Επιχειρήσεις-Φορολογία-Δημόσια κτήματα κλπ. Δημήτρη Ι. Ηλιόκαυτου «ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ» Έκδοση 5^η Αθήνα Δεκέμβριος 1995 ο.π. σελ.470

¹⁰⁹ Π.Δ. 186/1992 (ΦΕΚ 84 Α)

¹¹⁰ Δημήτρη Ι. Ηλιόκαυτου «ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ» Έκδοση 5^η Αθήνα Δεκέμβριος 1995 ο.π. σελ.485 επ.

εταιρείες (που πλέον είναι υποχρεωτικά ονομαστικές¹¹¹) και αμεταβίβαστου ποσοστού για ελάχιστο χρονικό διάστημα πέντε ετών από τη συντέλεση της συγχώνευσης που προβλεπόταν από το Ν.Δ.1297/1972. Διατηρείται, ωστόσο, η υποχρέωση για το ελάχιστο ύψος κεφαλαίου της νέας εταιρείας που θα προέλθει από τη συγχώνευση/της απορροφώσας/εξαγοράζουσας¹¹², όπως ισχύει και στο Ν.Δ.1297/1972, δηλαδή 300.000 € για τις Α.Ε. και 150.000 € για τις Ε.Π.Ε./Ι.Κ.Ε. Επιπροσθέτως, προβλέπεται στις διατάξεις και αυτού του νόμου η μη υπαγωγή σε φορολογία κατά το χρόνο συντέλεσης της συγχωνεύσεως όλων των αφορολόγητων κρατήσεων αναπτυξιακών νόμων που ενδεχομένως έχουν σχηματίσει οι συγχωνευόμενες εταιρείες και μεταφέρουν στην απορροφώσα ή τη νέα συσταίνόμενη εταιρεία, καθώς και η μεταφορά των ευεργετημάτων των αναπτυξιακών νόμων στην απορροφώσα ή τη νέα συσταίνόμενη εταιρεία αυτούσιων σε ειδικούς λογαριασμούς, ώστε να μην φορολογηθούν.

Αναφορικά με τη δυνατότητα μεταφοράς ζημίας που ενδεχομένως είχαν οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στη συγχώνευση κατά το χρόνο συντέλεσης αυτής, ο αναπτυξιακός Ν.2166/1993 προέβλεπε τη δυνατότητα μεταφοράς της ζημίας της συγχωνευόμενης επιχείρησης στη νέα εταιρεία για συμψηφισμό με τα φορολογητέα κέρδη αυτής¹¹³, δυνατότητα, η οποία ωστόσο, μετέπειτα καταργήθηκε.¹¹⁴ Νομολογιακά, άλλωστε, έχει γίνει δεκτό ότι επί συγχωνεύσεως ανώνυμης εταιρείας με απορρόφηση από άλλη, η απορροφώσα, μπορεί να μεταφέρει προς συμψηφισμό μόνο δική της ζημίας και όχι ζημία της απορροφηθείσας παρά το γεγονός ότι θεωρείται εκ του νόμου καθολική διάδοχος αυτής¹¹⁵.

γ) Ν. 4172/2013 (Κ.Φ.Ε.)

Στον υπό ισχύ Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος θεσπίζονται διάφορα φορολογικά κίνητρα, από τα οποία μπορούν να επωφεληθούν οι εταιρείες που μετέχουν σε διαδικασία μετασχηματισμού, όπως η συγχώνευση με απορρόφηση ή με σύσταση νέας εταιρείας. Το πεδίο εφαρμογής του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος εκτείνεται στο σύνολο των ημεδαπών κεφαλαιουχικών εταιρειών, ήτοι σε κάθε Α.Ε., Ε.Π.Ε. και Ι.Κ.Ε.¹¹⁶ που είναι φορολογικοί κάτοικοι κράτους-μέλους της Ε.Ε. σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού και δεν

¹¹¹ Άρθρο 40 παρ.1 Ν.4548/2018

¹¹² Άρθρο 2 παρ.5 Ν.2166/1993:Κεφαλαιαγορά-Επιχειρήσεις-Φορολογία-Δημόσια κτήματα κλπ.

¹¹³ Δημήτρη Ι. Ηλιόκαυτου «ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ» Έκδοση 5^η Αθήνα Δεκέμβριος 1995 ο.π. σελ.483

¹¹⁴ Άρθρο 9 Ν.3522/2006: Φορολογία εισοδήματος-κεφαλαίου κλπ-απλουστεύσεις ΚΒΣ Επενδύσεις κλπ

¹¹⁵ ΣτΕ 4448/2012, 751/2018 ΝΟΜΟΣ, όμοια και Δημήτρη Ι. Ηλιόκαυτου «ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ» Έκδοση 5^η Αθήνα Δεκέμβριος 1995 ο.π. σελ.482

¹¹⁶ Παράρτημα Ι Μέρος Α΄ της Οδηγίας 2009/133/ΕΚ, οι ρυθμίσεις της οποίας έχουν επιλεγεί για τους ημεδαπούς μετασχηματισμούς σύμφωνα με το άρθρο 54 παρ.5 και 6 Κ.Φ.Ε.

θεωρούνται φορολογικοί κάτοικοι τρίτου κράτους εκτός Ε.Ε. κατ' εφαρμογή όρων Σύμβασης Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ) που έχει συναφθεί με αυτό το τρίτο κράτος. Παράλληλα, πρέπει απαραίτητα να υπόκεινται, χωρίς τη δυνατότητα επιλογής ή απαλλαγής σ' έναν από τους φόρους που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι Μέρος Β' της Οδηγίας 2009/133/ΕΚ ή σε οποιονδήποτε άλλο φόρο ενδεχομένως στο μέλλον αντικαταστήσει έναν από τους φόρους αυτούς.¹¹⁷ Οι ως άνω προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται σωρευτικά, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του νόμου δεν καλύπτει την περίπτωση της εξαγοράς.

Ως προς τα φορολογικά κίνητρα που παρέχουν οι διατάξεις του συγκεκριμένου νόμου στην περίπτωση της συγχώνευσης με απορρόφηση ή σύσταση νέας εταιρείας, ομοιάζουν αρκετά με τα φορολογικά ευεργετήματα προηγούμενων αναπτυξιακών νόμων και συνίστανται στην απαλλαγή από την φορολόγηση της υπεραξίας που προκύπτει κατά τη διενέργεια αυτής, τη διενέργεια αποσβέσεων των στοιχείων του ενεργητικού που εισφέρονται στην απορροφώσα ή τη νέα συσταίνόμενη εταιρεία, τη δυνατότητα μεταφοράς αποθεματικών και προβλέψεων, καθώς και τη δυνατότητα μεταφοράς ζημιών.

Αναλυτικότερα, η προκύπτουσα υπεραξία από την διενέργεια της συγχώνευσης των υπαγόμενων στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του Κ.Φ.Ε. εταιρειών δεν υποβάλλεται σε φορολογία εισοδήματος.¹¹⁸ Η ως άνω υπεραξία, άλλωστε, υπολογίζεται βάσει της διαφοράς μεταξύ της αγοραίας αξίας των μεταβιβαζόμενων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού και της φορολογητέας αξίας που είχαν πριν την συγχώνευση.¹¹⁹ Επιπροσθέτως, διευκρινίζεται ότι μέτοχος ή ο εταίρος της απορροφώμενης ή συγχωνευόμενης εταιρείας δεν υπόκειται σε φόρο για την υπεραξία που ενδεχομένως αποκτά λόγω της συγχώνευσης με εξαίρεση το τμήμα εκείνο που αντιστοιχεί σε χρηματική καταβολή από την απορροφώσα¹²⁰ ή τη νέα συσταίνόμενη εταιρεία. Προκειμένου δε να μην προκύπτει υπεραξία, οι μέτοχοι ή οι εταίροι των απορροφώμενων ή συγχωνευόμενων εταιρειών έχουν τη δυνατότητα να αποδώσουν στις μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια που λαμβάνουν από την απορροφώσα ή τη νέα συσταίνόμενη εταιρεία την αξία που είχαν οι ανταλλασσόμενες μετοχές ή εταιρικά μερίδια αμέσως πριν τη διενέργεια της συγχώνευσης. Στην περίπτωση, μάλιστα, συμμετοχής της απορροφώσας ή της

¹¹⁷ Άρθρο 54 παρ.6 Κ.Φ.Ε.

¹¹⁸ Άρθρο 54 παρ.8 Κ.Φ.Ε., Εμμανουήλ Ι. Σακκέλη «Ο ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ 2013», Εκδόσεις ΒΡΥΚΟΥΣ Αθήνα 2014, ο.π. σελ.352

¹¹⁹ ΔΕΕ 05/2019 Λ.Ε. Σωφρονά «το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασηματισμών- Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων Ν.4601/2019», ο.π. σελ.695 παρ. γ

¹²⁰ Στον Κ.Φ.Ε. η απορροφώσα ή η νέα συσταίνόμενη εταιρεία ορίζεται ως «λήπτρια» εταιρεία, ενώ οι απορροφώμενες ή συγχωνευόμενες εταιρείες ορίζονται ως «εισφέρουσες».

νέας συστατινόμενης εταιρείας στο κεφάλαιο των απορροφόμενων ή συγχωνευόμενων εταιρειών, η υπεραξία που προκύπτει από την ακύρωση της συμμετοχής αυτής λόγω «συγχύσεως» στο πρόσωπο της απορροφώσας ή νέας εταιρείας κατά τη συντέλεση της συγχωνεύσεως, απαλλάσσεται από κάθε φορολογία.¹²¹

Οι διατάξεις του Κ.Φ.Ε. είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές και στο ζήτημα των αποσβέσεων των στοιχείων του ενεργητικού που εισφέρονται στην απορροφώσα ή τη νέα συστατινόμενη εταιρεία, καθώς ορίζεται ότι η διαδικασία απόσβεσης από την απορροφώσα ή τη νέα εταιρεία που θα συσταθεί θα είναι ίδια με τη διαδικασία απόσβεσης στις απορροφώμενες ή συγχωνευόμενες εταιρείες. Υπό αυτή την έννοια, οι απορροφώμενες ή συγχωνευόμενες εταιρείες θα παραδώσουν το μητρώο αποσβέσεων των παγίων περιουσιακών τους στοιχείων στην απορροφώσα ή τη νέα εταιρεία, η οποία θα ακολουθήσει την ίδια μέθοδο απόσβεσης με τους ίδιους συντελεστές.^{122 123} Ως προς τη δυνατότητα μεταφοράς τυχόν αποθεματικών ή προβλέψεων που ενδεχομένως είχαν σχηματίσει οι απορροφώμενες ή οι συγχωνευόμενες εταιρείες, διασφαλίζεται ουσιαστικά η υποκατάσταση της απορροφώσας ή νέας εταιρείας στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτών, απολαμβάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο όλες τις φορολογικές απαλλαγές υπό τις προϋποθέσεις που θα ίσχυαν αν δεν είχε μεσολαβήσει η διαδικασία συγχωνεύσεως.

Το σημαντικότερο πλεονέκτημα του ευνοϊκού φορολογικού πλαισίου που θεσπίζεται με τις διατάξεις του Κ.Φ.Ε. συνιστά η δυνατότητα μεταφοράς ζημίας στην απορροφώσα ή τη νέα εταιρεία που συστήνεται με τις ίδιες προϋποθέσεις που θα ίσχυαν για τις απορροφώμενες ή τις συγχωνευόμενες εταιρείες εάν δεν είχε λάβει χώρα η συγχώνευση. Έτσι, η εν λόγω ζημία, η οποία προέρχεται είτε από τη χρήση εντός της οποίας συντελείται η συγχώνευση, είτε από προηγούμενες χρήσεις, μεταφέρεται για συμψηφισμό με τα κέρδη της λήπτριας εταιρείας, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων των παρ.1-4 του άρθρου 27 του Κ.Φ.Ε.¹²⁴ Στην περίπτωση που η απορροφώσα ή η νέα εταιρεία συμμετέχει στο κεφάλαιο των συγχωνευόμενων εταιρειών, η ζημία που ενδεχομένως προκύπτει δεν αναγνωρίζεται φορολογικά σε συμφωνία προς την αντίστοιχη ρύθμιση που ορίζει ότι τυχόν προκύπτουσα υπεραξία από την ακύρωση της συμμετοχής της απορροφώσας/ νέας εταιρείας στο κεφάλαιο των υπό συγχώνευση εταιρειών δεν υπόκειται σε φορολόγηση. Ομοίως δε κατά την απορρόφηση μητρικής

¹²¹ Άρθρο 54 παρ.12 Κ.Φ.Ε.

¹²² Εμμανουήλ Ι. Σακκέλη «Ο ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ 2013», Εκδόσεις ΒΡΥΚΟΥΣ Αθήνα 2014, ο.π. σελ.352

¹²³ ΠΟΛ 1057/2017, ενότητα Δ.β.

¹²⁴ ΔΕΕ 05/2019 Λ.Ε. Σωφρονά «το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών- Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων Ν.4601/2019», ο.π. σελ.696 παρ. 3.2.2.4.

εταιρείας από θυγατρική της, τυχόν ζημιά προκύπτουσα από την ακύρωση των ιδίων μετοχών της δεν αναγνωρίζεται φορολογικά.¹²⁵

Εξάλλου, για όλες τις διενεργούμενες συγχωνεύσεις που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Κ.Φ.Ε. ισχύει η απαλλαγή από κάθε φόρο ή τέλος της σύμβασης -με την επιφύλαξη του φόρου συγκέντρωσης κεφαλαίων- συγχωνεύσεως, της εισφοράς και μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων που μετέχουν στη συγχώνευση, της μεταβίβαση κάθε εμπράγματος ή ενοχικού δικαιώματος, των αποφάσεων των νόμιμων οργάνων των συγχωνευόμενων εταιριών, της σχέση συμμετοχής στο κεφάλαιο της νέας εταιρίας και κάθε άλλης συμφωνίας ή πράξης που απαιτείται για τη συντέλεση της συγχωνεύσεως, καθώς και της δημοσίευσης και της μεταγραφής των σχετικών πράξεων¹²⁶.

Μετά τη θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019, τα παρεχόμενα φορολογικά ευεργετήματα του Κ.Φ.Ε. εφαρμόζονται σε κάθε συγχώνευση μεταξύ κεφαλαιουχικών εταιριών, εφόσον βέβαια πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις του φορολογικού νόμου, όπως ισχύει και με τα λοιπά αναπτυξιακά νομοθετήματα. Η υπαγωγή, εξάλλου, στις ευνοϊκές φορολογικές διατάξεις του Κ.Φ.Ε. δεν είναι υποχρεωτική. Οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δύνανται εναλλακτικώς να επιλέξουν να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις των φορολογικών νόμων του Ν.Δ. 1297/1972 ή του Ν.2166/1993, χωρίς ωστόσο να υφίσταται δυνατότητα παράλληλης εφαρμογής τους.¹²⁷

3.2. Ειδικά ζητήματα

3.2.1. Η ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού

Όπως προαναφέρθηκε, ο αναπτυξιακός νόμος υπ' αριθμόν 2166/1993 με στόχο τη διευκόλυνση διενέργειας μετασχηματισμών που έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ισχυρών οικονομικών μονάδων, προέβλεψε και στην περίπτωση της συγχώνευσης, μία διαδικασία αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων που εισφέρονται στην απορροφώσα ή τη νέα συσταίνόμενη εταιρεία, αποκλίνοντας από τις διατάξεις της εταιρικής νομοθεσίας για τις ανώνυμες εταιρείες και τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης. Η διαδικασία ενοποίησης των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού των απορροφώμενων εταιρειών, όπως αυτά εμφανίζονται σε ειδικά για το σκοπό αυτό συντασσόμενους ισολογισμούς, ήταν σαφώς

¹²⁵ ΔΕΕ 05/2019 Λ.Ε. Σωφρονά «το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών- Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων Ν.4601/2019», ο.π. σελ.696 παρ. 3.2.2.4.

¹²⁶ Άρθρο 61 Ν.4438/2016

¹²⁷ ΔΕΕ 05/2019 Λ.Ε. Σωφρονά «το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών- Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων Ν.4601/2019», ο.π. σελ.693 παρ. 3.2.1.

απλούστερη και διευκόλυνε την επιδίωξη των στόχων του αναπτυξιακού νομοθετήματος. Ως εισφερόμενο στην απορροφώσα ή τη νέα εταιρεία οριζόταν, άλλωστε, το άθροισμα των κεφαλαίων των απορροφώμενων ή συγχωνευόμενων εταιρειών.

Η εισαγωγή του νέου νομοθετικού πλαισίου για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς, σύμφωνα με το οποίο η διαδικασία γίνεται πλέον γίνεται με αποτίμηση από εμπειρογνώμονες και σε καμία περίπτωση με την εξακρίβωση λογιστικής αξίας και ενοποίησης ισολογισμών, καθώς και η σαφής και ταυτόχρονα αυστηρή οριοθέτηση του «πεδίου δράσης» του εταιρικού και του φορολογικού δικαίου, περιόρισε σημαντικά την ευχέρεια των επιχειρήσεων να καταφύγουν στον ανωτέρω μηχανισμό αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων, ο οποίος άλλωστε ουκ ολίγες φορές είχε κατακριθεί για τη συμβατότητά του με το ενωσιακό δίκαιο, καθώς και για την αξιοπιστία του και τα εχέγγυά του ως προς τα δικαιώματα των μετόχων και των εταίρων των εταιρειών που συμμετέχουν στη διαδικασία συγχώνευσης.¹²⁸

¹²⁸ Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», ο.π. σελ.3 παρ.10. «Το μεγαλύτερο μέρος των παραπάνω αναφερόμενων (αριθμ. 9) κατηγοριών μετασχηματισμών κινείται στα όρια του ισχύοντος εταιρικού δικαίου και αυτό όχι μόνον εξαιτίας των εταιρικών μορφών που μπορούν να συμμετάσχουν σε αυτούς, αλλά και εξαιτίας της ίδιας της δομής ορισμένων από αυτούς, όπως π.χ. η εισφορά ή απόσχιση κλάδου και η μερική διάσπαση, οι οποίες στερούνται σαφούς ερείσματος στο ουσιαστικό εταιρικό δίκαιο. Η παρέμβαση του φορολογικού δικαίου δημιουργεί ασάφεια όχι μόνον ως προς το ποιος μετασχηματισμός επιτρέπεται, αλλά και ως προς το πώς υλοποιείται ένας τέτοιος μετασχηματισμός. Η απόσχιση κλάδου και η μερική διάσπαση, για παράδειγμα, συνδυάζονται μόνον με την παροχή φορολογικών κινήτρων, χωρίς να υπάρχει καμία πρόβλεψη στο εταιρικό δίκαιο για τους όρους και τη διαδικασία πραγματοποίησής τους, ενώ ακόμη και για γνωστούς στο εταιρικό δίκαιο μετασχηματισμούς, όπως οι συγχωνεύσεις και διασπάσεις ανωνύμων εταιριών και εταιριών περιορισμένης ευθύνης, κατά τον κ.ν. 2190/1920 και τον ν. 3190/1955, η φορολογική νομοθεσία μετασχηματισμών θεσπίζει παρεκκλίσεις από τους κανόνες του εταιρικού δικαίου, κάποιες από τις οποίες θα μπορούσαν να θεωρηθούν τουλάχιστον αμφίβολης συμβατότητας με το ενωσιακό δίκαιο. Συγκεκριμένα, για τους εν λόγω μετασχηματισμούς προβλέπεται από τον ν. 2166/1993 (άρθρο 2 παρ. 1), ότι πραγματοποιούνται κατά παρέκκλιση των διατάξεων του κ.ν. 2190/1920, με ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων, όπως αυτά εμφανίζονται σε ισολογισμούς αυτών συντασσόμενους για το σκοπό του μετασχηματισμού και μεταφέρονται ως στοιχεία ισολογισμού της νέας εταιρίας. Η ισχύουσα Οδηγία (ΕΕ) 2017/1132 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες πτυχές του εταιρικού δικαίου, η οποία, κωδικοποιεί, μεταξύ άλλων, προηγούμενες Οδηγίες για τη συγχώνευση και τη διάσπαση κεφαλαιουχικών εταιριών, προβλέπει όμως αυστηρή διαδικασία σύνταξης έκθεσης και ενημέρωσης του διαχειριστικού οργάνου για τη συγχώνευση ή διάσπαση (άρθρα 95 και 141) και εξέταση του σχεδίου από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες (άρθρο 96 και 142), δηλαδή διασφάλιση της εγκυρότητας της σχέσης ανταλλαγής με βάση ελεγμένη από ειδικούς αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων. Αν και οι ρυθμίσεις αυτές είναι καίριες για τη προστασία όλων των εμπλεκόμενων στον μετασχηματισμό συμφερόντων, μια εταιρία που επιχειρεί την υπαγωγή της στον ν. 2166/1993 δύναται να τις αποφύγει όχι μόνον όταν συμμετέχει σε μια μη προβλεπόμενη από το εταιρικό δίκαιο απόσχιση κλάδου, αλλά και όταν συμμετέχει σε συγχώνευση ή διάσπαση διεπόμενη από αυτό».

Ως εκ τούτου και δεδομένου ότι πλέον οι διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου 2166/1993 ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των αρχών του Ν.4601/2019, η ως άνω απλουστευμένη-πλην αναξιόπιστη- διαδικασία αποτίμησης των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των επιχειρήσεων που μετέχουν στη διαδικασία συγχώνευσης δεν εφαρμόζεται πλέον. Η διαδικασία, άλλωστε, έχει αντικατασταθεί από την εξέταση του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα, τη σύνταξη σχετικής έκθεσης και της ενημέρωσης των μετόχων ή εταιρών κατά περίπτωση, ώστε να προσδιοριστεί εάν η προτεινόμενη σχέση ανταλλαγής είναι δίκαιη και εύλογη, όπως αναλύθηκε σε προηγούμενη ενότητα της παρούσας εργασίας. Ωστόσο, η διενέργεια της αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων των εταιρειών που μετέχουν στη συγχώνευση δεν θεσπίζεται ως υποχρεωτική, αλλά αποτελεί σύμφωνα με τα οριζόμενα στην αιτιολογική έκθεση του Ν.4601/2019: «*λογικό προαπαιτούμενο για τον καθορισμό της σχέσης ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών και, συνεπώς δεν νοείται έκφραση γνώμης από εμπειρογνώμονα, χωρίς να έχει προηγηθεί αποτίμηση της καθαρής θέσης*».

Έτσι, η ειδική διαδικασία ενοποίησης που θεσπίστηκε με τον Ν.2166/1993 φαίνεται να περιορίζεται αρκετά, αλλά εξακολουθεί να υφίσταται δυνατότητα εφαρμογής της σε δύο τουλάχιστον περιπτώσεις. Η πρώτη περίπτωση είναι η περίπτωση απορρόφησης 100% θυγατρικής εταιρείας, εφόσον όλοι οι εταίροι των επιχειρήσεων που μετέχουν στη συγχώνευση συμφωνούν ως προς την μη εξέταση του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα και συνακόλουθα η μη σύνταξη σχετικής έκθεσης. Αυτό, εξάλλου, καθίσταται εφικτό γιατί στην περίπτωση απορρόφησης 100% θυγατρικής εταιρείας, δεν τίθεται ζήτημα αύξησης κεφαλαίου και συνακόλουθα δεν απαιτείται διαδικασία αποτίμησης για τη διαπίστωση της αξίας των εισφερόμενων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, όπως συμβαίνει στις κεφαλαιουχικές εταιρείες.¹²⁹¹³⁰ Η δεύτερη περίπτωση είναι όταν στη διαδικασία συγχωνεύσεως συμμετέχουν προσωπικές εταιρείες και κανένας εταίρος δεν ζήτησε να εξεταστεί το σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα.¹³¹

¹²⁹ Άρθρο 17 παρ.3 Ν.4548/2018 για τις Α.Ε., άρθρο 77 Ν.4072/2012 για τις Ι.Κ.Ε. και άρθρο 5 παρ.2 Ν.3190/1955 για τις Ε.Π.Ε.

¹³⁰ Άρθρο 10 παρ.7 Ν.4601/2019 Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

¹³¹ Άρθρο 28 παρ.1 Ν.4601/2019 Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις:έκδοση ηλεκτρ.τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις

3.2.2. Η προβληματική της μεταφοράς αποτελεσμάτων

Ιδιαίτερο προβληματισμό έχει προκαλέσει σε τμήμα της επιστημονικής κοινότητας το ζήτημα της ρύθμισης του άρθρου 2 παρ.6 του Ν.2166/1993, σύμφωνα με το οποίο: «*όλες οι πράξεις που διενεργούνται από τις μετασχηματιζόμενες επιχειρήσεις μετά την ημερομηνία ισολογισμού (μετασχηματισμού), θεωρούνται ως διενεργηθείσες για λογαριασμό της νέας εταιρείας και τα ποσά αυτών μεταφέρονται με συγκεντρωτική εγγραφή στα βιβλία της*». Ειδικότερα, υπό το νομικό καθεστώς του Ν.4601/2019 προβλέπεται ο ελεύθερος καθορισμός στο σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης της ημερομηνίας από την οποία θεωρείται ότι οι πράξεις των απορροφώμενων εταιρειών έχουν γίνει για λογαριασμό της απορροφώσας. Ως εκ τούτου, εύλογα δημιουργούνται αμφιβολίες και προβληματισμοί αναφορικά με τη συνέχιση ισχύος της διάταξης του αναπτυξιακού Ν.2166/1993 ως φύσει φορολογικής ή αν τελικά αυτή έχει καταργηθεί έστω σιωπηρά.¹³²

3.3. Φοροαποφυγή και αντικαταχρηστικές διατάξεις

Το ζήτημα της χρήσης των εταιρικών μετασχηματισμών ως μέσο φοροαποφυγής απασχόλησε ιδιαίτερα τη νομική επιστήμη, καθώς γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η πληθώρα φορολογικών πλεονεκτημάτων που θεσπίζονται από διάφορες διατάξεις αναπτυξιακών νόμων, δύναται να αποτελέσει ένα ισχυρό κίνητρο για την εκάστοτε επιχείρηση που έχει στόχο τη φοροαποφυγή ή τη φοροδιαφυγή. Έχει υποστηριχθεί, άλλωστε, ότι οι συγκεκριμένοι προαπαιτούμενοι όροι για την «απόλαυση» των διάφορων φορολογικών πλεονεκτημάτων από τις επιχειρήσεις που μετέχουν στη διαδικασία μίας συγχώνευσης, αλλά και των λοιπών μορφών εταιρικού μετασχηματισμού, είχαν τεθεί ως αντιστάθμισμα κάθε ενδεχόμενης καταχρηστικής πρακτικής. Η δυνατότητα χρησιμοποίησης, μάλιστα, των εταιρικών μετασχηματισμών για καταχρηστικούς σκοπούς είχε αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού και του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το οποίο σε σχετική γνωμοδότησή του είχε αποφανθεί ότι η φορολογική αρχή δύναται, στο πλαίσιο του φορολογικού ελέγχου, να διερευνήσει κατά πόσο μία διάσπαση κατά τις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου 2166/1993, μολονότι ενέχει εκ πρώτης όψεως όλα τα στοιχεία της νομοθετικής πρόβλεψης, γίνεται εντούτοις κατά καταστρατήγηση των διατάξεων αυτού.¹³³

¹³² ΔΕΕ 05/2019 Λ.Ε. Σωφρονά «το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών- Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων Ν.4601/2019», ο.π. σελ.703 παρ. 5.1.3.

¹³³ ΔΕΕ 04/2019 Α. Σαββαΐδου «Η φορολογική μεταχείριση των εταιρικών μετασχηματισμών», ο.π. σελ. 530 υποσημ.42

Σ' αυτό το πλαίσιο κινούμενοι με την εισαγωγή του νέου Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος θεσπίστηκαν ειδικές αντικαταχρηστικές διατάξεις που αφορούν στους εταιρικούς μετασχηματισμούς¹³⁴ σε συμμόρφωση με την ευρωπαϊκή οδηγία 2009/133/ΕΚ. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα οριζόμενα το σύνολο των φορολογικών ευεργετημάτων που χορηγήθηκαν σε μία εταιρεία που συμμετείχε σε διαδικασία συγχώνευσης, δύναται να αρθεί, εφόσον διαπιστωθεί ότι βασικός στόχος αυτής ήταν η φοροδιαφυγή ή η φοροαποφυγή. Εξάλλου, το γεγονός ότι η συγχώνευση δεν πραγματοποιήθηκε για οικονομικά θεμιτούς λόγους, όπως είναι η αναδιάρθρωση ή η ορθολογικότερη οργάνωση των δραστηριοτήτων των μετασχηματιζόμενων εταιρειών, μπορεί να αποτελέσει τεκμήριο ότι κύριος ή ένας από τους κύριους στόχους αυτού είναι η φοροδιαφυγή ή η φοροαποφυγή.¹³⁵

Η έννοια «οικονομικά θεμιτοί λόγοι» είναι μία αόριστη νομική έννοια, η οποία πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση, καθώς αποτελεί παρέκκλιση από το καθεστώς φορολογικής ουδετερότητας, το οποίο στοχεύει στην ακώλυτη χρήση κάθε μορφής εταιρικού μετασχηματισμού και των φορολογικών πλεονεκτημάτων, με τα οποία συνοδεύεται. Πρέπει να σημειωθεί ότι έως σήμερα δεν έχουν δοθεί οδηγίες από τη φορολογική διοίκηση για την εφαρμογή της εν λόγω διάταξης.

Αναμφίβολα, το ως άνω τεκμήριο είναι μαχητό και ο φορολογούμενος δύναται να το ανατρέψει, εφόσον αποδείξει ότι άλλοι οικονομικοί και ταυτόχρονα θεμιτοί λόγοι, οι οποίοι δεν είναι ήσσονος σημασίας, τον προέτρεψαν στην επιλογή της συγχωνεύσεως και του εκάστοτε εταιρικού μετασχηματισμού. Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει κρίνει σχετικά με το θέμα ότι ως ανεπίτρεπτες περιπτώσεις φοροαποφυγής κρίνονται αυτές που αφορούν αμιγώς επίπλαστες καταστάσεις και στις οποίες επομένως δεν υφίσταται οικονομική πραγματικότητα.¹³⁶ Παράλληλα, η μείωση των διοικητικών εξόδων έχει κριθεί ότι δεν μπορεί να αποτελεί θεμιτό οικονομικό λόγο, καθώς αποτελεί συστατικό στοιχείο κάθε

¹³⁴ Άρθρο 56 Κ.Φ.Ε., το οποίο αποτελεί αυτούσια επανάληψη του άρθρου 15 παρ.1 της Οδηγίας 2009/133/ΕΚ: «Τα ευεργετήματα που προβλέπονται στα άρθρα 52, 53, 54 και 55 αίρονται ολικά ή μερικά, όταν κάποια από τις πράξεις που αναφέρονται στα άρθρα αυτά έχει ως κύριο στόχο ή ως έναν από τους κύριους στόχους τη φοροδιαφυγή ή τη φοροαποφυγή. Το γεγονός ότι η πράξη δεν πραγματοποιείται για οικονομικά θεμιτούς λόγους, όπως είναι η αναδιάρθρωση ή η ορθολογικότερη οργάνωση των δραστηριοτήτων των εταιρειών που ενέχονται στη σχετική πράξη, μπορεί να αποτελέσει τεκμήριο ότι κύριος ή ένας από τους κύριους στόχους της πράξης αυτής είναι η φοροδιαφυγή ή η φοροαποφυγή».

¹³⁵ ΔΕΕ 05/2019 Σωφρονά «Το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ο.π. σελ. 708

¹³⁶ ΔΕΕ 04/2019 Κ.Σαββαΐδου «Η φορολογική μεταχείριση των εταιρικών μετασχηματισμών», ο.π. σελ. 531

συγχώνευσης λόγω απλοποίησης της δομής της εταιρείας σε αντίθεση με το ενδεχόμενο υψηλής κερδοφορίας ή ανάληψης επιχειρηματικού κινδύνου που κρίνονται οικονομικά θεμιτοί λόγοι, υπό την προϋπόθεση πάντα ότι τα φορολογικά πλεονεκτήματα δεν υποσκελίζουν αυτούς.¹³⁷

Καθίσταται, λοιπόν, σαφές ότι οι αντικαταχρηστικές διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται πάντα στενά και η σύγκριση φορολογικών πλεονεκτημάτων και θεμιτών οικονομικών λόγων να μην υπερβαίνει την ουσία του νόμου. Σε αυτό, άλλωστε, συνηγορεί και η σχετική νομολογία του ΔΕΕ¹³⁸ σύμφωνα με την οποία δεν δύναται η φορολογική αρχή κάθε κράτους-μέλους να προβεί στην αυθαίρετη θέσπιση πρόσθετων διατυπώσεων κατά τη μεταφορά της Οδηγίας στις εθνικές έννομες τάξεις, οι οποίες καθιστούν εν τέλει την εφαρμογή της αναποτελεσματική.

Αναφορικά με το ζήτημα της σχέσης των ειδικών αντικαταχρηστικών διατάξεων και του γενικού αντικαταχρηστικού κανόνα που θεσπίζεται στο άρθρο 38 Κ.Φ.Ε. πρέπει να ληφθεί υπόψη η γενική αρχή σύμφωνα με την οποία, η ειδική διάταξη υπερισχύει της γενικής. Έτσι, σε κάθε εταιρικό μετασχηματισμό, επομένως και στην συγχώνευση, ως προς την φορολογία εισοδήματος τουλάχιστον, εφαρμογή έχει η ειδική διάταξη του άρθρου 56 Κ.Φ.Ε., ενώ ο ρόλος της γενικής αντικαταχρηστικής διάταξης του άρθρου 38 Κ.Φ.Ε.¹³⁹ θα περιοριστεί στο

¹³⁷ ΔΕΕ 04/2019 Κ.Σαββαΐδου «Η φορολογική μεταχείριση των εταιρικών μετασχηματισμών», ο.π. σελ. 533

¹³⁸ 26-10/2016 ΔΕΚ (ΠΡΟΤ) C-14/2016: Το ΔΕΕ έκρινε ότι το άρθρο 49 ΣΛΕΕ και το άρθρο 11 παρ. 1 στοιχ. α αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία στην περίπτωση διασυνοριακής πράξεως συγχώνευσης, εξαρτά την παροχή φορολογικών πλεονεκτημάτων που έχουν εφαρμογή στην πράξη αυτή από την υπαγωγή σε διαδικασία προηγούμενης έγκρισης, στο πλαίσιο της οποίας, προκειμένου να χορηγηθεί η έγκριση, ο φορολογούμενος υποχρεούται να αποδείξει ότι η οικεία πράξη δικαιολογείται από οικονομικούς λόγους, ότι δεν έχει ως κύριο ή ως έναν από τους κύριους σκοπούς της τη φοροδιαφυγή ή φοροαποφυγή και ότι οι όροι διενέργειας της πράξης καθιστούν δυνατή τη διασφάλιση της μελλοντικής φορολογήσεως των υπεραξιών, η φορολόγηση των οποίων μετατέθηκε χρονικώς, μονολότι στην περίπτωση εσωτερικής πράξεως συγχώνευσης, η αναβολή αυτή φορολογήσεως παρέχεται χωρίς ο φορολογούμενος να υπόκειται σε τέτοια διαδικασία.

¹³⁹ Άρθρο 38 Κ.Φ.Ε.: Γενικός κανόνας απαγόρευσης καταχρήσεων: «1. Κατά τον προσδιορισμό του φόρου, η Φορολογική Διοίκηση δεν λαμβάνει υπόψη τυχόν διευθέτηση ή σειρά διευθετήσεων οι οποίες, έχοντας συσταθεί με κύριο σκοπό ή με έναν από τους κύριους σκοπούς την απόκτηση φορολογικού πλεονεκτήματος που ματαιώνει το αντικείμενο ή τον σκοπό των εφαρμοστέων φορολογικών διατάξεων, δεν είναι γνήσιες, συνεκτιμωμένων όλων των σχετικών στοιχείων και περιστάσεων.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, ως «διευθέτηση» νοείται κάθε συναλλαγή, δράση, πράξη, συμφωνία, επιχορήγηση, συνεννόηση, υπόσχεση, δέσμευση ή γεγονός. Μια διευθέτηση μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα από ένα στάδια ή μέρη.

να καλύψει κενά που ενδεχομένως προκύπτουν από την εφαρμογή των ειδικότερων διατάξεων. Τέλος, καθίσταται προφανές, ότι η διάταξη του άρθρου 56 Κ.Φ.Ε. δεν έχει εφαρμογή επί συγχωνεύσεων που υλοποιούνται με τις διατάξεις των λοιπών αναπτυξιακών νόμων, όπως ο Ν.2166/1993 και το Ν.Δ. 1297/1972, ενώ δεν ισχύει το ίδιο και για τη γενική αντικαταχρηστική ρήτρα του άρθρου 38 Κ.Φ.Δ., η εφαρμογή της οποίας δεν μπορεί να αποκλειστεί.¹⁴⁰

3.4. Συμπεράσματα

Η δημιουργία ενός νέου ενιαίου πλαισίου για τη διαδικασία και τους όρους που διέπουν την υλοποίηση κάθε εταιρικού μετασχηματισμού, όπως και της συγχώνευσης, έθεσε μία νέα τάξη πραγμάτων αναφορικά με τη σχέση εταιρικού και φορολογικού δικαίου. Η έως τώρα συνήθης «ανάμειξη» του φορολογικού δικαίου σε ζητήματα του εταιρικού δικαίου λαμβάνει τέλος και μοναδική εξαίρεση αποτελούν τα ποικίλα φορολογικά ευεργετήματα που εξασφαλίζουν διάφορες διατάξεις φορολογικών νόμων, οι οποίες διατηρούνται σε ισχύ, πάντα ερμηνευτέες υπό το πρίσμα του Ν.4601/2019. Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι φωνές εκείνες που εισηγούνται την ανάγκη τροποποίησης ή αντικατάστασης των φορολογικών διατάξεων, ως απαραίτητο επακόλουθο για την ολοκλήρωση της προσπάθειας που γίνεται στο πεδίο των εταιρικών μετασχηματισμών. Χαρακτηριστικές ανάμεσα σε αυτές είναι, άλλωστε, η έκθεση του ΣΕΒ¹⁴¹, σύμφωνα με την οποία: «το νέο πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών αποτελεί θετικό

3. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, η διευθέτηση ή σειρά διευθετήσεων είναι μη γνήσια στον βαθμό που δεν τίθεται σε εφαρμογή για βάσιμους εμπορικούς λόγους που απηχούν την οικονομική πραγματικότητα.

Για τον καθορισμό του γνήσιου ή μη χαρακτήρα μιας διευθέτησης ή σειράς διευθετήσεων, η Φορολογική Διοίκηση εξετάζει αν αυτές αφορούν μία ή περισσότερες από τις εξής, ενδεικτικώς απαριθμούμενες, καταστάσεις: α) ο νομικός χαρακτηρισμός των μεμονωμένων σταδίων από τα οποία αποτελείται μια διευθέτηση είναι ασυμβίβαστος με τη νομική υπόσταση της διευθέτησης στο σύνολό της, β) η διευθέτηση ή σειρά διευθετήσεων εφαρμόζεται κατά τρόπο που δεν συνάδει με μια συνήθη επιχειρηματική συμπεριφορά, γ) η διευθέτηση ή σειρά διευθετήσεων περιλαμβάνει στοιχεία που έχουν ως αποτέλεσμα την αλληλοαντιστάθμιση ή την αλληλοακύρωσή τους, δ) η σύναψη συναλλαγών είναι κυκλικού χαρακτήρα, ε) η διευθέτηση ή σειρά διευθετήσεων οδηγεί σε σημαντικό φορολογικό πλεονέκτημα αλλά αυτό δεν αντανακλάται στους επιχειρηματικούς κινδύνους, τους οποίους αναλαμβάνει ο φορολογούμενος, ή στις ταμειακές ροές του, στ) το αναμενόμενο περιθώριο κέρδους πριν από τον φόρο είναι σημαντικό σε σύγκριση με το ύψος του αναμενόμενου φορολογικού πλεονεκτήματος.

4. Όταν, κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1, διευθετήσεις ή σειρά διευθετήσεων κρίνονται μη γνήσιες, τότε η φορολογική υποχρέωση, συμπεριλαμβανομένων σχετικών κυρώσεων, υπολογίζεται βάσει των διατάξεων που θα τύγχαναν εφαρμογής εν απουσία της εν λόγω διευθέτησης.

5. Με απόφαση του Διοικητή της ΑΑΔΕ καθορίζεται η διαδικασία εφαρμογής του παρόντος και κάθε άλλο σχετικό θέμα.».

¹⁴⁰ ΔΕΕ 05/2019 Λ.Ε .Σωφρονά «Το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ο.π. σελ. 709 παρ.6.1.3.

¹⁴¹ ΣΕΒ, Εταιρικοί Μετασχηματισμοί, Special Report, Οικονομία και Επιχειρήσεις, τ.36, 11 Δεκεμβρίου 2018

βήμα, αλλά θα είναι μισό εάν δεν συνοδευθεί με την εναρμόνισή του με τις φορολογικές διατάξεις». Ανάλογο προβληματισμό εξέφρασαν στη συζήτηση της αρμόδιας επιτροπής της Βουλής, η Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδος και η Πανελλήνια Ομοσπονδία Φοροτεχνικών Ελεύθερων Επαγγελματιών, σύμφωνα με τις σκέψεις των οποίων: «θα έπρεπε το ζήτημα των φορολογικών κινήτρων να έχει ρυθμιστεί με ξεχωριστό κεφάλαιο στον ίδιο νόμο ή τουλάχιστον να είχε περιληφθεί εξουσιοδοτική διάταξη».

3.5. Βιβλιογραφία

- Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων», δημοσιευμένη στον ιστότοπο www.taxheaven.gr
- Δημήτρη Ι. Ηλιόκαυτου «ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ» Έκδοση 5^η Αθήνα Δεκέμβριος 1995
- Κ.Σαββαΐδου «Η φορολογική μεταχείριση των εταιρικών μετασχηματισμών», ΔΕΕ 04/2019 ο.π. παρ. Α σελ.525
- Εμμανουήλ Ι. Σακκέλη «Ο ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ 2013», Εκδόσεις ΒΡΥΚΟΥΣ Αθήνα 2014
- Λ.Ε. Σωφρονά «Το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ΔΕΕ 05/2019 ο.π. σελ. 709 παρ.6.1.3.
- ΣΕΒ, Εταιρικοί Μετασχηματισμοί, Special Report, Οικονομία και Επιχειρήσεις, τ.36, 11 Δεκεμβρίου 2018
- Ν.Δ.1297/1972: Φορολ. κίνητρα συγχωνεύσεων επιχειρήσεων
- Π.Δ. 186/1992: «ΚΩΔΙΚΑΣ ΒΙΒΛΙΩΝ και ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ»
- Ν.2166/1993:Κεφαλαιαγορά-Επιχειρήσεις-Φορολογία-Δημόσια κτήματα κλπ
- Ν.3522/2006: Φορολογία εισοδήματος-κεφαλαίου κλπ-απλουστεύσεις, ΚΒΣ Επενδύσεις κ.λ.π.
- Οδηγία 2009/133/ΕΚ: « Κοινό φορολογικό καθεστώς το εφαρμοστέο στις συγχωνεύσεις, διασπάσεις»

- Ν.4172/2013: ΚΩΔ.ΦΟΡ.ΕΙΣΟΔ./Διαθεσιμότητα/Φάρμακα/Προσωρ. Διαταγή/Εργατικά κ.λ.π.
- Ν 4174/2013: ΚΩΔΙΚΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ και άλλες διατάξεις
- Οδηγία 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων και λοιπές διατάξεις»
- Ν.4601/2019: Εταιρικοί Μετασχηματισμοί/Δημοσ.Συμβάσεις: έκδοση ηλεκτρ. τιμολογίου Οδηγ.2014/55 κλπ διατάξεις
- ΠΟΛ 1057/2017: ΚΦΕ-Περί εισφοράς ενεργητικού έναντι τίτλων, ανταλλαγής τίτλων, συγχωνεύσεων κ` διασπάσεων ν.π κλπ, δημοσιευμένη στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
- Εγκύκλιος 2048/21.03.2019, Κοινοποίηση διατάξεων του Ν.4601/2019 «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της ΦΕΚ Α' 44/09.03.2019, », δημοσιευμένη στον ιστότοπο www.taxheaven.gr
- ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ: ΣτΕ 4448/2012, ΣτΕ 751/2018, 26-10/2016 ΔΕΚ (C-14/2016) δημοσιευμένες στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

Τελικά Συμπεράσματα

Η θεσμοθέτηση του Ν.4601/2019 αξιολογείται εν τέλει ως ένα σημαντικό βήμα στη συνολική διαδικασία που επιχειρείται για την ενοποίηση και τη συστηματοποίηση του νομικού πλαισίου που θα διέπει κάθε εταιρικό μετασχηματισμό, όπως είναι και η συγχώνευση. Το προηγούμενο νομικό καθεστώς είχε αναντίρρητα καταστεί αναχρονιστικό και ανεπαρκές για τις ανάγκες του σύγχρονου επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Με την εισαγωγή των νέων ρυθμίσεων, ο νομοθέτης επιχείρησε να αντιμετωπίσει την πληθώρα των προβλημάτων που είχαν ανακύψει υπό το προηγούμενο νομικό πλαίσιο. Έτσι, κατέληξε στη θέσπιση ενός νόμου, η φιλοσοφία του οποίου, ειδικά για τη διαδικασία της συγχώνευσης, συνοψίζεται στην εξής φράση: «όλοι μπορούν να συγχωνευτούν με όλους, όλοι μπορούν να απορροφηθούν από όλους». Παράλληλα, ρυθμίστηκαν ζητήματα μείζονος βαρύτητας εν σχέσει με την ανάμειξη του φορολογικού δικαίου στο πεδίο δράσης του εταιρικού δικαίου, τα οποία αποτελούσαν αντικείμενο έντονου προβληματισμού μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας και συχνά καθιστούσαν αμφιβόλου κύρους την διενεργηθείσα συγχώνευση.

Η απόπειρα για ενιαία και συστηματοποιημένη ρύθμιση του πλαισίου διενέργειας των εταιρικών μετασχηματισμών εν γένει επιχειρείται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη, σε συνέχεια των ρυθμίσεων που εισήχθησαν με τον νέο νόμο υπ' αριθμόν 4548/2018 για τις ανώνυμες εταιρείες, τη συστηματοποίηση των ρυθμίσεων για τις προσωπικές εταιρείες και τις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες με τον νόμο υπ' αριθμόν 4072/2012 και πάντα σε συμμόρφωση με τις επιταγές του ενωσιακού δικαίου. Εντούτοις, κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί ότι προκειμένου για την ολοκλήρωση της ανωτέρω προσπάθειας, ανακύπτει όλο και εντονότερη η ανάγκη αναμόρφωσης και του φορολογικού πλαισίου που διέπει τόσο τις συγχωνεύσεις, όσο και το σύνολο των εταιρικών μετασχηματισμών. Αυτός, εξάλλου, είναι ο μοναδικός τρόπος αντιμετώπισης της πολυδιάσπασης και της πολυπλοκότητας των ρυθμίσεων αυτού και τελικώς η διασφάλιση της επιτυχούς πορείας του νέου εταιρικού πλαισίου που διαμορφώθηκε με τον Ν.4601/2019.

Συγκεντρωτική Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία-Αρθρογραφία

- Δ. Αυγητίδης «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», ΔΕΕ 02/2019, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Βασίλης Γ. Αντωνόπουλος «ΔΙΚΑΙΟ Α.Ε. & Ε.Π.Ε», Εκδόσεις Σάκκουλα 2009
- Δ. Διακόπουλος «Εισαγωγή στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών-Μια συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου», ΔΕΕ 05/2019 Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Δημήτρη Ι. Ηλιόκαυτου «ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ» Έκδοση 5^η Αθήνα Δεκέμβριος 1995
- Κυριαζής Δ. «Συγχωνεύσεις και εξαγορές», Εκδόσεις Κωνσταντίνου Σμπίλια και Σια Ο.Ε., 2007
- Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη «ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ» Τόμος Ι ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2000
- Μπαλής Γ., «Γενικά Αρχαί του Αστικού Δικαίου» Εκδοτικός οίκος Αφοί Π. Σάκκουλα 1961
- Κ.Γ. Παμπούκης, «Δίκαιο Ανώνυμης Εταιρείας» Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε. 1991
- Παπαδάκης Β. «Εξαγορές και Συγχωνεύσεις: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία», Αθήνα 2002
- Ευάγγελος Περάκης «ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ» ΤΟΜΟΣ 8 Μετασχηματισμοί εταιριών, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2001
- Ευάγγελος Εμμ. Περάκης –Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ-ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2013
- Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 7^η ενημερωμένη έκδοση 2012
- Ν. Ρόκας, Ουσιώδης μεταβολή οικονομικών δεδομένων επί εγκριθείσας συγχώνευσης ανωνύμων εταιρειών. Εξασφαλιστικές συμφωνίες εγκριθείσας συγχώνευσης, Τιμ. Τομ. Ν. Κλαμαρή, εκδόσεις Σάκκουλα 2016 .οπ. 993
- Νικόλαος Κ. Ρόκας «ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ» Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε. 2019
- Κ.Σαββαΐδου «Η φορολογική μεταχείριση των εταιρικών μετασχηματισμών» ΔΕΕ 04/2019

- Εμμανουήλ Ι. Σακκέλη «Ο ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ 2013», Εκδόσεις ΒΡΥΚΟΥΣ Αθήνα 2014
- ΣΕΒ, Εταιρικοί Μετασχηματισμοί, Special Report, Οικονομία και Επιχειρήσεις, τ.36, 11 Δεκεμβρίου 2018
- Λ.Ε. Σωφρονά «Το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών-Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων (Ν.4601/2019)» ΔΕΕ 05/2019 Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Σπυρίδων Δ. Ψυχομάνης, «ΔΙΚΑΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ», Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε. Β' έκδοση 2017
- Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, Marc J. Melitz ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ Θεωρία και πολιτική 4^η βελτιωμένη έκδοση Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ 2016, ο.π. σελ.185 Οικονομίες κλίμακας και διεθνές εμπόριο: Μία επισκόπηση

Νομοθετικά κείμενα-Εγκύκλιοι

- Κ.Ν.2190/1920: «Περί ανωνύμων εταιρειών»
- Ν.3190/1955: «Περί εταιρειών περιορισμένης ευθύνης
- Ν.Δ.1297/1972: Φορολ. κίνητρα συγχωνεύσεων επιχειρήσεων
- Π.Δ. 186/1992: «ΚΩΔΙΚΑΣ ΒΙΒΛΙΩΝ και ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ»
- Ν.2166/1993:Κεφαλαιαγορά-Επιχειρήσεις-Φορολογία-Δημόσια κτήματα κλπ
- Ν.3419/2005: Γενικό Εμπορικό Μητρώο-Εκσυγχρονισμός της Επιμελητηριακής Νομοθεσίας
- Ν.3522/2006: Φορολογία εισοδήματος-κεφαλαίου κλπ-απλουστεύσεις, ΚΒΣ Επενδύσεις κλπ
- Οδηγία 2009/133/ΕΚ: « Κοινό φορολογικό καθεστώς το εφαρμοστέο στις συγχωνεύσεις, διασπάσεις»
- Ν.4072/2012:«Αδειοδότηση/Εταιρείες/ΣύστασηΙ.Κ.Ε./Σήμα/Επενδύσεις/Φορολογία/ Εκπαίδευση κλπ», δημοσιευμένος στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
- Ν.4172/2013: ΚΩΔ.ΦΟΡ.ΕΙΣΟΔ./Διαθεσιμότητα/Φάρμακα/Προσωρ. Διαταγή/Εργατικά κλπ

- Οδηγία 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων και λοιπές διατάξεις»
- ΠΟΛ 1057/2017: ΚΦΕ-Περί εισφοράς ενεργητικού έναντι τίτλων, ανταλλαγής τίτλων, συγχωνεύσεων κ` διασπάσεων ν.π κλπ
- Ν.4548/2018: Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιριών
- Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων»
- Εγκύκλιος 2048/21.03.2019, Κοινοποίηση διατάξεων του Ν.4601/2019 «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της ΦΕΚ Α' 44/09.03.2019»

Νομολογία

- ΣτΕ 4448/2012, δημοσιευμένη στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1737/2013, δημοσιευμένη στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
- ΣτΕ 751/2018 δημοσιευμένη στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
- 26-10/2016 ΔΕΚ (C-14/2016) δημοσιευμένη στον ιστότοπο νομικών πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

